

ლუარა სორდია

ბეკან ხარაიშვილი

ქართული პოეზიის ძიებნო

გამომცემლობა „ჯინჯასალი“
თბილისი 2016

ნაშრომში გაშუქებულია ჭაბუკობაშივე გარდაცვლილი ქართველი პოეტის – ბეჟან ხარაიშვილის ეროვნულ-პოლიტიკური, რელიგიურ-ფილოსოფიური ლირიკის პრობლემები.

მოძიებულია პოეტის შედევრების წყაროები, რემინისცენციები ქართული კლასიკური პოეზიიდან, გამოვლენილია ორიგინალური სახისმეტყველების ნიმუშები.

ნაშრომი არის ჩვენი მწერლობის მაგისტრალურ გზაზე მავალი შემოქმედის ლიტერატურული პორტრეტის შექმნის მოკრძალებული მცდელობა.

ნიგნი განკუთვნილია ბეჟან ხარაიშვილის პოეზიით, ასევე, ქართული მხატვრული სიტყვით დაინტერესებული მკითხველისთვის.

რედაქტორი

მაცვალა გონაშვილი – საქართველოს მწერალთა კავშირის თავმჯდომარე

რეცენზენტები:

მარინე ტურავა, ფილოლოგიის დოქტორი, პროფესორი
ლამარა გერგედავა, ფილოლოგიის დოქტორი

© ლ. სორდია, 2016

გამომცემლობა „**უნივერსალი**“, 2016

თბილისი, 0179, ი. ჯავახიშვილის გამზ. 19, ☎: 2 22 36 09, 5(99) 17 22 30
E-mail: universal@internet.ge; universal505@gmail.com

ISBN 978-9941-22-876-6

შინაარსი

თავი I

ბეჟან ხარაიშვილის ცხოვრების გზა 5

თავი II

ხვედრი პოეტთა 15

თავი III

დღეგრძელი იყოს საქართველო უკუნისამდე 22

მტკვარი გველივით შეცურდა ჭადრებში, ჩემი მამულია, არაგვს, ცა რომ მტრედისფერობს, შემოდგომით, რუსთავო, ოქროს სანმისი ადრე მოიპარეს, წახდა საქართველო, ყურძენს მიჩვეულმა ბავშვმა, ფერეიდნელის ნათქვამი, მომიახლოვდი, მწვანე შუქნიშნად ინთებიან გზაზე ხეები, სნოს ხეობიდან, მე მოვდიოდი საქართველოს გამოხრულ გულში, არაგვს, გერგეტის ტაძართან, ხევსურეთი, ლუხუმმა კი არა, ხატობაში, ჩემს სახლში რომ მასპინძლად დამიჯექი, გპატიჟობთ ყველას, ფულისთვის კი არა, მომიახლოვდი, გაზაფხული, ყაყაჩოს ნითელ და თხელ ფურცლებზე, ხსოვნის ეკრანი.

კოშმარული სინამდვილის სიზმრით გაცხადება

ლექსში „სიზმარი“ 37

მგლისა და ხარის პარადიგმებით სამშობლოს

განსაცდელზე მინიშნება ლექსში „შეციებიათ

მთაში ღელეებს“ 44

თავი IV

ფილოსოფიური პრობლემები 50

სიკვდილის გამოცანა, არ გიკვირს, ასანთის ღერით, სამოცს გადასცდაო, ძაღლის ბედი, ხატობაში ეს ცხოვრება

ჰადესში მოგზაურობა 61

ორეულთან შეხვედრა 70

თავი V

ვაჟა-ფშაველას რემინისცენციები ბეჟან

ხარაიშვილის შემოქმედებაში 78

სანაპიროზე, არაგვს, მთაში, ცაა რომ მტრებისფე-
რობს, ლუხუმმა კი არა, ზამთრის სურათი, სადღაც,
რუსთავო, ნ. გ-ს, ამ თბილ მიწაზე, ხატობაში, შემოდგო-
მით, ჩემი მამულია, არ ჩანს ვარსკვლავი, წერილი მამას,
მრავალჯამიერ, ჩემო ბეჟანა.

თავი VI

წინასწარმეტყველური ხილვები 90

ეჭვი, შეციებიათ მთაში ღელეებს, დინჯად ალოკეს,
ნება-ნება, მდინარეზე, ისევ გინატრე, შენ ვის დარჩები,
და ვტოვებ, ვტოვებ, მრავალჯამიერ, ჩემო ბეჟანა, ხვედ-
რი პოეტთა, შეციებიათ მთაში ღელეებს.

თავი VII

რას იტყვიან, რას იტყვიან ნეტავ ჩემზე 98

თავი VIII

შემოქმედებითი თავისებურების ზოგიერთი

ასპექტი..... 111

რეზიუმე გერმანულ ენაზე 118

თავი I

ბეჟან ხარაიშვილის ცხოვრების გზა (1954-1983)

ბეჟან ხარაიშვილი დაიბადა 1954 წლის პირველ იანვარს. ის შვიდშვილიანი ოჯახის მეხუთე შვილი იყო. ჭიჭიკო ხარაიშვილმა და დონიკა შუბითიძემ ერთგულებითა და თავიანთი ალალი შრომით აღზარდეს შვილები. უფროსი ვაჟიშვილი – ლევან ხარაიშვილი სპორტს მისდევდა, ასაკში როცა შევიდა, სხვადასხვა პროფესიით იყო დაკავებული, დედმამიშვილებისგან გამოირჩეოდა მუსიკალური ხმით და მებრძოლი ხასიათით, თამაზ ხარაიშვილი იმდენად კეთილი და უშურველად მხარჯველი იყო, მეგობრებში, ვისაც ბავშვი დაებადებოდა, მას ანათვლინებდნენ.

ეთერი ძალიან ლამაზი იყო, მთვარიას ეძახდნენ, დედის დამჯერე და ყველა მნახველის ყურადღების ცენტრში ხვდებოდა, ამირანი, ფიზიკურად ლამაზი, ძლიერი და სპორტის მიმდევარი იყო. გულნაზისა და ბეჟანის შორის დაბადებული იუზა კი ერთი წლის გარდაიცვალა წითურა ბატონებით.

ბავშვები ყველანი ლამაზები და ნიჭიერები იყვნენ. ერთმანეთს პატივს სცემდნენ და მშობლების მიმფერებლობით და დამჯერობით გამოირჩეოდნენ.

ოჯახი სტუმართმოყვარეობით იყო ცნობილი. ბეჟანის მამას – ჭიჭიკო ხარაიშვილს, დედა დაბადებისთანავე გარდაცვლია. ობლობაში გაზრდილი ჭიჭიკო იმდენად ძლიერი და აზრიანი პიროვნება ყოფილა, თორმეტი წლის ბავშვი სოფლის ბრიგადირად აურჩევიათ.

არასოდეს ყოფილა ის მომენტი, რომ ცოლ-ქმარს ეკამათათ და ბავშვები ამით დათრგუნვილიყვნენ. როცა სტუმარი მოუდიოდათ, ზოგი გარმონს უკრავდა, ზოგიც დოლს, ფანდურს, სტუმარს დიდი პატივისცემით ხვდებოდნენ და სიყვარულით აცილებდნენ.

ახლო მეზობლის შემოსვლაც ზეიმი იყო მათთვის, სკამის მიწოდებას ერთმანეთს არ აცლიდნენ, სტუმარი მათთვის ღვთივით გამოგზავნილი საჩუქარი იყო.

დედას – დონიკა შუბითიძეს არასოდეს დაუნყევლია შვილები, მისი სიტყვა კანონი იყო. ერთი გადახედვითაც უგებდნენ ოჯახში.

ბავშვები გაიზარდნენ ერთმანეთის სიყვარულით და პატივისცემით. გულნაზი და ბეჟანი ჰგავდნენ ერთმანეთს. ისინი, გარდა დაძმობისა, ერთმანეთის სულიერი მეგობრებიც იყვნენ.

ბეჟანი ყველაზე მშრომელი იყო დედამამიშვილებში, ის მამას ეხმარებოდა ფიზიკურ შრომაში, უფრო მეტ დროს კი მეცადინეობას უთმობდა.

სკოლა ძალიან შორს ჰქონდათ. თოთხმეტი კილომეტრის გავლა უნევდათ მთელი დღის განმავლობაში.

ჭიჭიკო ხარაიშვილი სამ ადგილზე მუშაობდა, რათა მისი ცოლ-შვილი სხვისი ხელების შემყურე არ ყოფილიყო.

იმ გაჭირვების პერიოდში, მოახერხა ქალაქში ბინა ეყიდა და ცოლ-შვილი გადაეყვანა საცხოვრებლად. სულით და ფიზიკურად ლამაზი დედმაშვილები უფრო მეტად სპორტისა და ხელოვნების მიმდევრები იყვნენ. მათ ნიჭიერებას წინ უძღოდა სულიერი სიმდიდრე და ზრდილობა.

ბეჟანმა სკოლის პერიოდში, ყოველგვარი მომზადების გარეშე, იცოდა ინგლისური და რუსული ენები. პირველი კლასიდანვე წერდა ლექსებს, დაბადებული იყო პოეტად. ფიზიკურად მაღალ ბეჟანს საჩხერეში მეორე აკაკის ეძახდნენ. ჰქონდა ძალიან სწრაფი აზროვნების უნარი და შეეძლო დიდი აუდიტორიის დაპყრობა. დარბაზში ჩამიჩუმის ხმაც არ ისმოდა, როდესაც ის სიტყვით გამოდიოდა. საოცრად ლამაზი ხმის ტემბრი ჰქონდა.

სტუდენტობის პერიოდში მისი მომზადებული აბიტურიენტი მაღალ ქულებს იღებდა და უმაღლეს სასწავლებელში ხვდებოდა.

მისი ეროვნული სული ვერ ეგუებოდა უსამართლობას, უშიშრად იცავდა ქართულ ტრადიციებს. მის პოეზიას უკვდავების მანტია აქვს მხრებზე მოსხმული და ამაყად დგას ქართული სიტყვის სადარაჯოზე.

თბილისის ივანე ჯავახიშვილის სახელობის უნივერსიტეტში სწავლის პერიოდში, ბეჟანის ჩათვლის წიგნაკს წითელი ხაზივით გასდევდა ფრიადები. საოცარი ერთგულება იცოდა, ამიტომაცაა, მის გარდაცვალებას ამდენი წლის შემდეგაც ვერ ეგუებიან ბეჟანის მეგობრები.

ლევან ბაბუხადიასა და ბეჟანის მეგობრობაზე აუცილებლად წიგნები დაიწერება. ისეთი ერთგული ადამიანი, როგორც არის ლევან ბაბუხადია, ძალიან იშვიათია.

მიუხედავად იმისა, რომ ფუფუნებით ოჯახი არ გამოირჩეოდა, მაინც ახერხებდნენ, რომ ბეჟანი ექსპედიციებში გაემგავათ. ის უნივერსიტეტში ფოლკლორის სიყვარულითაც გამოირჩეოდა. გარდა პოეზიისა, მას ჰქონდა პროზაული ნაწარმოები, რამაც მკითხველთა ინტერესი გამოიწვია. მისი „უსახელო მკვდრები“ ჩასაფიქრებელია, განსახილველია. ძალიან ხშირად ახსენებდა რომანს „ძალის თავი“, ბევრს ეცადა ლევან ბაბუხადია და ვერ მიაგნო მის ადგილსამყოფელს. ოცდახუთი წლის ასაკში რაც მოასწრო ბეჟანმა, ეგ არის: „სადღეგრძელო“ და „ხვედრი პოეტა“, დღის დასწრებულიდან საღამოზე გადაიტანა საბუთები, რათა ემუშავა. ამიტომ იყო, რომ თბილისის ხეხილის სანერგე მეურნეობაში მუშაობდა, საიდანაც 25 წლის სტუდენტმა ბინაც მიიღო. სილამაზე უყვარდა, სიყვარული უყვარდა რუსთველური, ტრადიციული. ერთხელ ერთი გოგო მოსწონებია და სცენა გაუთამაშებია. ლევან, შენ არ იცოდი, ხელზე მკითხაობა რომ მეხერხებაო? ლევანი მიმხვდარა, რაშიც იყო საქმე, როგორ არ ვიცოდი, ბეჟან. იმ დღეს შენ რომ ხელისგულზე მიმკითხავე, ზუსტად ისე ახდა, როგორც მითხარიო. იქვე, უნივერსიტეტის ეზოში ქვებზე ჩამომჯარა, ხელი გაუშლია და უთქვამს, ვმკითხაობ ზუსტი პროგნოზებით და შეუცდომლად. გოგონებმა თურმე რკალში მოაქციეს, ზოგს რა უთხრა და ზოგს რა. ხოლო, ვინც მოენონა,

ისიც მისულა, მეც მიმკითხავო, უთქვამს. ბეჟანს ძალიან სერიოზული სახე მიუღია. შენ?– ჰო, ჰო, მეც მინდა მკითხაობაო, უპასუხნია გოგონას. ბეჟანს მისი ხელი თავის დათვის ტორივით ხელში მოუქცევია და დინჯად, დაფიქრებულად უთქვამს, შენ სტუდენტი გახდი, მაგრამ ეს შენთვის ბევრ რამეს არ ნიშნავს, ამ წუთში, შენი შეყვარებული შორიდან გიყურებს, თუ მე მაკოცნინებ, ისე, სხვათაშორის, რა იყო, რა დაგიშავდება, ლამაზო გოგო, აუცილებლად სიყვარული გაგიმართლებსო, უთქვამს. ბეჟანის სქელი ტუჩები გოგონას ნაზ, სიფრიფანა სახეზე აღმოჩენილა, გოგონა განითლებულა, რა იყო, ბეჟანს უთქვამს, მე ასე წარმომესახაო.

საჩხერის რაიონის სოფელ ხვანში, ბეჟანის სოფელში, ხშირად მოდიოდნენ მისი მეგობრები.

ხვანი მთიანი სოფელია, ის მდინარე ძირულის გაღმა – გამოღმა ნაპირზეა გაშენებული. ბეჟანს ხან ტყეში აჰყავდა მეგობრები, ხან მდინარე ძირულაში თევზს იჭერდნენ. ეს წლები ჩემთვის დაუფინყარია, იგონებს ლევან ბაბუხაძია. ბეჟანი სწავლობდა საჩხერის რაიონის სოფ. ჭალვანის საშუალო სკოლაში. იგი გამოირჩეოდა განსაკუთრებული ნიჭით, ამიტომ ყველა საგნის მასწავლებლის ყურადღებას იქცევდა. უფრო მეტად, ქართული ენისა და ლიტერატურის პედაგოგი იყო მისი ნიჭით დაინტერესებული. მაშურა ბარბაქაძემ გარკვეული როლი შეასრულა, რომ ბეჟანის ნიჭისთვის სწორი მიმართულება მიეცა. ამიტომ იყო, რომ მან თბილისის ივანე ჯავახიშვილის სახელობის უნივერსიტეტის ფილოლოგიის ფაკულტეტი აირჩია.

სწავლის პარალელურად, ბეჟანი ფიზიკურ შრომაში ეხმარებოდა მამას. რადგან ბეჟანის მამა სამ ადგილზე მუშაობდა, რათა ექვსი შვილი დაეპურებინა. დღე დაკავებული იყო ბრიგადირობით, (სოფლის მეურნეობაში) ღამით ყარაულად მუშაობდა ორ ობიექტზე. ერთი ობიექტი პატარა ბეჟანს ეკუთვნოდა. საღამოთი წავიდოდა სოფლიდან საკმაოდ მოშორებულ ტერიტორიაზე და ერთ–ერთ ობიექტს ყარაულობდა, სადაც ამზადებდა გაკვეთილებს და წერდა ლექსებს.

ბეჟანი მეოთხე-მეხუთე კლასში იყო, როცა ასე შრომობდა, მეშვიდე კლასში იყო, როცა დასავლეთში წავიდა მანდარინის საკრეფად, იმდენი ფული დააგროვა, ოჯახის ყველა წევრს ჩამოუტანა საჩუქრები და მის გათხოვილ დას კი გამორჩეული საჩუქარი გაუგზავნა. ასევე, დასაჩუქრა დის ოჯახის წევრები, იმ სოფელში, სადაც მისი და – გულნაზი იყო გათხოვილი, დღეობა იცოდა, ბეჟანი ვერ წავიდა, რადგან გამოცდები დაემთხვა. დის მამამთილს ლექსის სტროფებით მისწერა ბოდიში:

„მე ბოდიში, დღეობაზე,
ვერ გენვიე, არ მცალოდა...
იმ დღეს გამოცდა დამემთხვა,
ალბათ, ბედი არ მწყალობდა“.

ასე რომ, ბეჟანი ლექსით საუბრობდა, ანუ ბეჟანი თვითონ ლექსი იყო. მაგრამ ის პროზაშიც მუშაობდა.

განსაკუთრებულად უყვარდა გულნაზთან საუბარი, მსჯელობა ამა თუ ის საკითხზე, მათი აზრები ერთმანეთს ემთხვეოდა. ერთხელ, როდესაც პოეზიაზე საუბრობდნენ, გულნაზიმ შეუქო ერთ-ერთი ლექსი, რომელშიც დამ თავისი თავი დაინახა, ეს ლექსი იყო „რომელი ჯობნის“. გულნაზი პრანჭია იყო, სულ სარკის წინ ტრიალებდა. ალბათ, ეს სცენა ძმამ ლექსში ასახა. მისი აზროვნება ძალიან სწრაფი, შინაარსიანი, ფილოსოფიური და სწორ მომავალზე ორიენტირებული იყო. ის ნუხდა მომავალი საქართველოს ბედზე. ერთხელ, ფიქრებში გადაღლილს, მაგიდაზე ჩაეძინა, დედამ გააღვიძა, შვილო, ბეჟან, ხშირად აღარ მოდიხარ და ახლაც მაგიდასთან ჩაგძინებიაო. დედა, უპასუხა ბეჟანმა, დამე რომანზე ვიმუშავე, უძილო ვარო. ქალბატონი დონიკა გატრიალდა, რათა ქალაქიდან ჩამოსული შვილისთვის ცხელი ხაჭაპური გამოეცხო. სანამ დედამისი საცერს აიღებდა, ბეჟანმა სიცილით მიმართა: დედი, მე ლექსის ხაჭაპური გამოგიცხვე, მოდი, წაიკითხეო.

„ბოდიში, შუბითაურო, შინ გვიან-გვიან მოვდივარ,

რვა წლის ფხიზელი რომ ვიყო, შემხედავ, მთვრალი გგონივარ“.

– გენაცვალოს დედა, გამიკვირდა შენი დაძინება დღისით, მაპატიეო. – არა, დედა, მე ისეთი რომანი დავიწყე, ამით დამნაშავის სახეზე ნიღაბს ჩამოვფხრენ და ქვეყანას ავალაპარაკებო, უთხრა შვილმა.

ბეჟანი მდინარე ძირულაზე ჩავიდა, ეს მდინარე ბეჟანის სახლს ოცდაათი მეტრით შორდებოდა. ბაყაყების ყიყინში და თევზის ჭერაში შუადღეც მოვიდა. ისადილა და ისევ ფიქრების მორევთან დაიწყო კალმით ჭიდილი.

სალამოთი ყველამ ერთად მოიყარა თავი, ჭიჭიკო სამსახურიდან დაბრუნდა, ბეჟანის დანახვაზე სიხარულის ჟრუანტელმა დაუარა სხეულში და შვილს გადაეხვია. ბეჟან, ხომ არ დამლუპავ, შვილო?.. რას ამბობ მამა, რატომ უნდა დაგლუპო? – იმიტომ, შვილო, რომ უშიშარი ხარ, შენს ძარღვებში საქართველოს ტკივილი დუღს, მეშინია, შვილო, შენი მეშინია, უკან დახევა არაფერზე გიყვარს. ეს კარგიცაა, მაგრამ ხომ გაგიგონია, „სადაც არა სჯობს, გაცლა სჯობსო“. მამა, მე გავეცლები, შენ გაეცლები და მერე საქართველო ვის ხელში აღმოჩნდება. მტკივა მამა, ჩემი საქართველო მტკივა, ქუჩაში გაივლი და გოგონები ამერიკულ სიგარეტს აბოლებენ, თან ომანხინად გაჰკვივან, ნახდა საქარველოო. ეს დაგვლუპავს ჩვენ, ყველა დანაშაულს ჩადის, ზოგი ქალი ძველ ტრადიციებს ღალატობს და ჭკუას აქეთ არიგებს სხვებს, მაშინ, როდესაც თვითონ არიან ჭკუის დასარიგებელი.

საუბარს შემოუსწრო უფროსმა ძმამ ლევანმა, რომელიც სახლში ავტორიტეტი იყო, მშობლების შემდეგ მის სიტყვას გარკვეული ფასი ჰქონდა ოჯახში. ბეჟან, მემამყები, ძმაო, უთხრა ლევანმა, შენი ნიჭი განსხვავებულია, აბა „შენ იცი, დანარჩენი, გასალახი თუ ვინმეა, მითხარი, კისერს ისე მოვუგრეხ, სამუდამოდ გვერდზე დარჩესო. ბეჟანმა შეპასუხება სცადა, იცი, ძმაო, როცა ექსპედიციაში მივდივარ, აი, თუნდაც ხევსურეთში, იქ ვისვენებ, მთის ხალხს შემორჩენილი აქვს ძველი ტრადიციები. ისე, ლევან, შენ რომ იცოდე,

სად მარხია ძაღლის თავი, გული გაგისკდებოდა. ამ სიტყვას ბეჟანი ხაზგასმით ამბობდა და ამიტომ იყო, რომ მისი რომანის სათაურიც ეგ იყო: „სად მარხია ძაღლის თავი“.

ბეჟანის გარდაცვალების შემდეგ 30 წელი იყო გასული. პოეტის დამ გულნაზმა და მისმა სულიერმა ძმამ – ლევან ბაბუხადიამ გადაწყვიტეს, რომ დაებეჭდათ ბეჟანის ახალი წიგნი „ხვედრი პოეტია“. ლევან ბაბუხადია დაჯერებულად წავიდა ერთ-ერთ თანაკურსელ ქალბატონთან. დარწმუნებული იყო, რომ იქიდან ბეჟანის დაუმთავრებელ რომანს წამოიღებდა, ამას გულნაზიც გულისფანცქალით ელოდებოდა, ბეჟანის ნათქვამს თუ გავისხენებთ, მისი ნამუშევრებიდან ყველაზე საუკეთესო, დაუმთავრებელ რომანს, მაგრამ წიგნი, სამწუხაროდ, ჯერჯერობით, უკვალოდ არის დაკარგული.

გულნაზი ეძებს, აკვირდება, რომ ბეჟანს ვინმე ჰგავდეს, მაგრამ ჯერჯერობით ეს სურვილი არ შესრულებია, მაინც რა საოცარი ხმის ტემბრი ჰქონდა, წმინდა ქართულით საუბრობდა, იყო ძალიან სერიოზული და, საჭიროების შემთხვევაში, იუმორისტული.

ბეჟანი ქვის სახლში ცხოვრობდა. გუაშით შელამაზებულ კედლებზე წლების განმავლობაში იყო მისი დახატული შოთა რუსთაველის და თამარ დედოფლის პორტრეტები. სპორტსაც მისდევდა, ძალიან უყვარდა ფრენბურთი, ფეხბურთი და წყალში თევზაობა.

ბეჟანის სანათესაო, ანუ ძმისშვილები, დისშვილები ყველანი უმაღლესი განათლების არიან. დიშვილებიდან (ეთერის შვილები) ვალერი მოსიაშვილი სრული პროფესორია ეკონომიკის დარგში, მისი შედგენილი სახელმძღვანელოებით ისწავლება ეკონომიკის საგანი, ის, ამავე დროს, სეუს დეკანია ეთერის გოგონები, მარეხი მოსიაშვილი პედაგოგია (ლოგობედი) ნატო მოსიაშვილიც პედაგოგია (გეოგრაფიის სპეციალისტი). გულნაზი თვითონ პოეტია და ჟურნალ „ათინათის“ მთავარი რედაქტორია, შვილი დათო სხირტლაძე მარკუმიდერია, მეუღლე – ცირა მიქელაძე ფსიქოლოგი ჰყავს. გელა სხირტლაძემ, რომელიც 39 წლის ასაკში გარდაიცვალა, სამ-

ხედრო განათლების შემდეგ დაამთავრა მეტალურგიული და რუსთავის საგლინავი საამქროს მთავარი ოპერატორი იყო. მისმა შვილმა, თამუნა სხირტლაძემ დაამთავრა სუხიშვილების სახელობის უნივერსიტეტი, მეორე ქალიშვილი თეონა სხირტლაძე ილიას უნივერსიტეტის ფსიქოლოგიური განყოფილების მეოთხე კურსის სტუდენტია.

დავით სხირტლაძის შვილმა – ლევან სხირტლაძემ ოქროს მედალზე დაამთავრა საშუალო სკოლა, შემდეგ კი ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის უნივერსიტეტი ქიმიური ექსპერტიზის სპეციალობით. ამჟამად ეროვნული გამოცდები და შიდა გამოცდები წარმატებით ჩააბარა მაგისტრატურაში, ნანა სხირტლაძე ჩაირიცხა ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის უნივერსიტეტის ფილოლოგიის ფაკულტეტზე. ძმიშვილებიდან ხათუნა ხარაიშვილი პედაგოგია, დათო ხარაიშვილი იურისტია. ნათია ხარაიშვილი სტუდენტია ფსიქოლოგიურ განყოფილებაზე. მუხრან ხარაიშვილი ცნობილი ფეხბურთელი იყო, ჭიათურის „მალაროელში“ თამაშობდა, შემდეგ კი ლაგოდეხის „ჰერეთში“ გადაიყვანეს. მირზა ხარაიშვილმა ახალგაზრდა წლები ეროვნულ მოძრაობას შეაღია და ახლაც ქართული ოცნების ლიდერია.

ამათგან ყველაზე გამორჩეული ნიჭი გვანცა ხარაიშვილს აქვს, რომელიც სწავლობს თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის მაგისტრატურაში, ის უკვე ორი პოეტური კრებულის ავტორია.

ბეჟანის ვაჟი ლაშა ხუთი წლის იყო, როდესაც მამა გარდაეცვალა. ის ხის ნაკეთობებს ქმნის ისეთს, რომ მართლაც საოცრებაა. ლაშა ამჟამად დაოჯახებულია, ჰყავს განათლებული მეუღლე (ხატია ხატიაშვილი) და ორი ქალიშვილი (გვანცა და ბარბარე). მის აღზრდაში დიდი წვლილი მიუძღვის დედის დედას (ქალბატონ მარგალიტას) და დედის დედის – ქალბატონ ნუნუს.

თუ ბეჟანის დას გაესაუბრებთ, ქალბატონ გულნაზს და დაუსვამთ კითხვას, ბეჟანი რამ მოკლა ოცდაათი წლის ასაკშიო, გიპასუხებთ: დრომ, დრომ მოკლა ბეჟანი, მაგრამ აქვე

დასძენს, ბეჟანი ამ დროში ოცდაათ წელსაც ვერ მიატანდა, დაკარგული აფხაზეთი და სამაჩაბლო, ძმათა ჩხუბი, სიბილწე, გაუტანლობა, ბეჟანი ამას ვერ შეეგუებოდა.

და მაინც: სად მარხია ძაღლის თავი, სად არის ბეჟანის დაუმთავრებელი რომანი?

ბეჟანის ლექსები დიდი რუდუნებით შეაგროვა და 1992 წელს საკუთარი ხარჯებით გამოსცა მისმა მეგობარმა ლევან ბაბუხაძემ. საავტორო მოგება მთლიანად გადასცა ბეჟანის თერთმეტი წლის შვილს – ლაშა ხარაიშვილს.

ბეჟანი მოუნელბელი სატკივარია მთელი სანათესაოსთვის, განსაკუთრებით მისი დის – გულნაზ ხარაიშვილისთვის, რომელმაც სათაყვანებელი ძმის შემოქმედებას (პოეზიას და მოთხრობებს) 2014 წელს ახილვინა დღის სინათლე სახელწოდებით „ხვედრი პოეტია“.

ხარაიშვილების ჯანსაღი გენეტიკური კოდები ოჯახის ყველა წევრში ასხივებს.

გულნაზ ხარაიშვილი თვითონაც ცნობილი პოეტი და საზოგადო მოღვაწეა, ცხრა პოეტური და ერთი პროზაული კრებულის ავტორი, რომელსაც კარგად იცნობს ლიტერატურული საზოგადოება.

გულნაზს მიღებული აქვს იაკობ გოგებაშვილის მედალი აღმზრდელობით დარგში, არის საქართველოს მწერალთა კავშირისა და მისი გამგეობის წევრი. დაჯილდოებულია მარიკა ბარათაშვილის სახელობის, ბეჟან ხარაიშვილის სახელობის, გალაკტიონ ტაბიძის სახელობის პრემიებით. ასევე მიღებული აქვს შემოქმედთა ღვანწმომოსილის პრემია, მიღებული აქვს იმედის სახლის მადლობა. დაჯილდოებულია მშვიდობის ვარსკვლავითა და დროშით. არის ჯუმბერ ლეჟავას სახელობის მეცნიერებათა მრავალპროფილიანი საერთაშორისო აკადემიის პრეზიდენტი, ჟურნალ „ათინათის“ მთავარი რედაქტორი.

ხარაიშვილთა დიდი ოჯახის მესამე, ახალგაზრდა წევრი გვანცა ხარაიშვილი პოეტია, ორი კრებულის ავტორი, რომელმაც უკვე მიიქცია ყურადღება ჩვენი ცხოვრების აქტუა-

ლური პრობლემებისადმი ინტერესით, ორიგინალური ხელნერთ და, იმედია, მისი სახელიც ისევე შემორჩება ლიტერატურის ისტორიას, როგორც ბეჟან და გულნაზ ხარაიშვილების.

2016 წლის 17 ოქტომბერს თბილისის ეროვნულ ბიბლიოთეკაში მიმდინარეობდა გულნაზ ხარაიშვილის ჟურნალ „ათინათის“ 5 წლის იუბილის ღონისძიება. დარაბზიდან ერთი ქალბატონი გამოეყო და გულნაზის ორად გაკეცილი სიძველისაგან

გაყვითლებული ფურცელი მიაწოდა, თან დასძინა: დახედეთ, აბა, თუ იცნობთ. ეს ხომ ჩემი ძმის ხელწერაა, ბეჟანის. ცრემლნარევი ხმით წამოიძახა გაკვირვებულმა დამ. ლექსი ერთი თვალის გადავლებით გადაიკითხა, მერე უცნობ ქალბატონს მიუბრუნდა: თქვენ ვინა ხართ? მე ბეჟანის თანაკურსელი ვარ, პოეტი მანანა ბრაჭული. ორმოცი წელიწადია ეს ლექსი შენახული მაქვს

• • •
 შერეო გუფუა სივი სსსსვე,
 ლიბოში მელა მსედს მსადალი;
 ვის მსხვერპლზე უნდა ტუბინის,
 ვის მსხვერპლზე დასცხადი?!
 ყველაფერს ვბოძა, შერეო გუფუა,
 ტუბინის მსევე და სხვათა მსხვერპლზე —
 შერი ქმარი ხომ სხვათა ვსთავებ,
 არაბა, ყოველთვის მოგუფრებ...
 ხეობსიფოვს ოპია მსსსდა
 და მსევისდავი ღმელი მსევა...
 შერი ისევ ის ხა, სოგოხი მსევილი,
 — ისევ ის მს ხა...
 და გული მსევილი...

ბ. ხაჩი

კომენტარი თავად მკითხველმა გააკეთოს. ბეჟან ხარაიშვილის ბიოგრაფიული მასალები მოგვანოდა მისმა დამ – პოეტმა და საზოგადო მოღვაწემ გულნაზ ხარაიშვილმა, რისთვისაც უღრმეს მადლობას მოვახსენებთ.

თავი II ხვედრი პოეტთა

ბეჟან ხარაიშვილის კრებულის სახელწოდებაა „ხვედრი პოეტთა“, რომელიც იხსნება ლექსით „ხვედრი პოეტთა“ და ეძღვნება მეორე მსოფლიო ომში გამირულად დაღუპული ახალგაზრდა პოეტის – მირზა გელოვანის ხსოვნას.

თითქოს თავის თავზე ეთქვას ბეჟან ხარაიშვილს: „...ნაქცეულს მკლავებში ჩაუკლავს სიკვდილი, მის თვალებს ჩაჰყოლიათ ცეცხლობა, პოეტები ყველაზე ადრე კვდებიან და პოეტები ყველაზე დიდხანს ცოცხლობენ“.

თვითონაც მაღალი იდეალებისთვის შეწირულს, კარგად ჰქონდა გაცნობიერებული, რომ ჭეშმარიტი მხატვრული სიტყვის მსახურება, პოეზიის მაღალი მისიის შესრულება მხოლოდ სულით რაინდთა, თავგანწირულთა, მსხვერპლის გაღებისათვის მზადმყოფთა ხვედრია. ამიტომაც ეჯდა მხარზე მიმინო, ენატრებოდა არსაკიდის დამარწყულებელი ხეკორძულას წყალი, ღმერთთან მეზობლი იაკობივით ერკინებოდა ბედისწერას, მზად იყო საკუთარი მარჯვენის მოჭრის ფასად ეშენებინა სულიერი ტაძრები: „ნამოდი, იცი, სად? კაფეში კი არა, – წყალი ვსვათ ხეკორძულის... ჩავუდარაჯდეთ გოგონებს კი არა – წითელ მიმინოებს ჩვენი რჯულის და მერე იქნებ ვინმე მაღლიანმა მოგვთხოვოს სული იაკობივით... და მოგვჭრას მარჯვენა გაღმა–გამოღმა ნაშენები კედლებისათვის“ (მეგობრისადმი).

ხელოვნება, პოეზია ჩვეულებრივ მოკვდავთთვის დაწესებული საზღვრების განევაა, ზეკაცობა, ღმერთკაცობა, სულის, სიცოცხლის გაღება მაღალი იდეალებისათვის, უდიდესი მსხვერპლი: „... ჯერ უნდა მომჭრან მარჯვენა და სული მომთხოვონ“ (გაზაფხული).

პოეტის კუმირი იყო მკლავის მოჭრის ფასად სვეტიცხოვლის ამგები კონსტანტინე არსაკიძე, მთავარი მიზანი –

ფშაველი გენიოსის ვაჟას მიერ ერის სიმბოლოდ მოაზრებული ხმელი წიფლის ფესვების გახარება: „... და ვაშენებდე გაღმა-გამოღმა ორივე მკლავის მოსაჭრელ კედლებს, რომ სამოთხეში, გინდ ჯოჯოხეთში თავთან დაკლული სიკვდილი მედოს. ანდა ვაჟაის მთებში ჩამმარხა, ხმელი წიფელის სანედლო ფესვად, ო, როგორ მინდა, შორენა გერქვას, ცერზე წითელი მიმინო მესვას“ (ნატვრა).

მისი მთავარი ორიენტირი იყო ერის სიცოცხლისუნარიანობაზე, მის მარადიულობაზე ზრუნვა თავშენირვის ფასად.

ცხოვრებაში გამუდმებული წინააღმდეგობაა რწმენა-ურწმუნობას, სიკეთე-ბოროტებას, სიმაღლე-სიმაღლებს, სინმინდე-უზნეობას შორის. მაღალი იდეალების მსახურს მარად დამიზნებული აქვს უკეთურთა ისრები, დაუნდობელთა მახვილი: „... და იმ ტაძარში, შენ რომ აღმართე, გაგინებენ და დანას ლესავენ“ (მრავალჟამიერ, ჩემო ბეჟანა).

ამიტომ ხელოვნების, სიტყვის დიდოსტატები გამუდმებით გვიცნობიერებენ არა მხოლოდ შემოქმედების ტანჯვა-სიძნელეს, გენიალობის სევდას, არამედ მსხვერპლის, სისხლის, ცრემლის აუცილებლობას.

„ჩემი ჩანგო, ობოლ-მწირო, ჩემის უბედობის ძირო, მტრებისაგან ქვებნასროლო, მოყვრისაგან განაწირო“ – აღმოხდა აკაკი წერეთელს.

„ვწერდი სისხლით, ვწერდი ცრემლით“ – გვამცნობდა გალაკტიონი.

„ხელოვნება გულის სისხლს მოითხოვს“ – აფიქსირებდა კონსტანტინე გამსახურდია.

„მე პოეზიის უმანკო მსხვერპლი“, ჰგოდებდა ტერენტი გრანელი. მე პოეზიის ჯვარზე ვარ გაკრული ამბობს კახ ბაციკაძე.

ცრემლს, სისხლს ანთხევდნენ, ჭეშმარიტი შემოქმედნი, მუდმივად ციხე, ფსიქიატრიული რეპრესიები, სასაფლაო იყო გამზადებული დინების წინააღმდეგ მავალთათვის. ამიტომ პოეტი მოიაზრებოდა უნაზესი გედის სახეში, რომელსაც ემუქრება უამინდობა, სულიერი სიცივე, სიკვდილი.

ფრანგი სიმბოლისტი პოეტის, მალარმეს გედი შემოქმედის ალტერ ეგოა, მსხვერპლი ცხოვრების ერთფეროვნების, ზამთრის სიცივის, უდაბნოს ყინვის (გედი).

აკაკი წერეთლის გედი „საშვილიშვილო გალობას“ აღავლენს (ქებათა ქება).

გალაკტიონი ტბის სევდიანი გედია, სიმღერით სამყაროს დამტევებელი, საუკუნო საგალობლის ავტორი (მთან-მინდის მთვარე).

ტერენტი გრანელის გედი სნეულია, სიკვდილის მომლოდინე (ზამთრის მოახლოება).

შოთა ნიშნიანიძის გედი 1989 წლის საქართველოს ტრაგედიის წინასწარმგრძობია. (სიზმრად ვნახე თეთრი გედი).

ბეჟან ხარაიშვილი ფრთამოტეხილი, დაჭრილი, სიკვდილთან მებრძოლი გედია: „და სადღაც ტბაში ჩაეშვა გედი, ფრთამოტეხილი უტევდა ნამებს“ (დაჭრილი გედი).

რაოდენ წინასწარმეტყველური, შემზარავ ტრაგედიაზე მიმანიშნებელი სტრიქონებია, ბეჟან ხარაიშვილი ხომ მაღალიდეალებს, ეროვნული დამოუკიდებლობისთვის ბრძოლას ემსხვერპლა, უკეთურის დანით დაჭრილი, მერაბ კოსტავას და ზვიად გამსახურდიას ერთგული თანამებრძოლი. თანაც ბეჟან ხარაიშვილი დიდ ილიასავით მტერთა მიმტევებელი, შურისძიების გრძნობასმოკლებული ადამიანი იყო და არ იკადრა მონინალმდეგის საქვეყნოდ მხილება.

ცხოვრებაში მარადიულია სულის ქვეყნისა და „ხორცის ქვეყნის“ დაპირისპირება, სიმაღლისა და სიმდაბლის ჭიდილი: „ნოემბრის ქარში, თბილ ხელისგულზე, ჯერ ისევ მწვანე ფოთლები გეყარა... და ქუჩა-ქუჩა, მტვერში, ტალახში, ყივილით გხვდებოდა ხორცის ქვეყანა. დაცლილ ბოთლების დაგეხვა გროვა და შეგინიღბა სახე ბახუსმა...“

პოეტის ნუგეში, სულის თავშესაფარია რწმენა, ქრისტეს ჰუმანური შეგონება: „და არა კაცთა კვლა, ღაღად-ჰყო ქრისტემ“.

ამ მცნების ასეთ პერიფრაზირებას ახდენს პოეტი: „არა ხორც ჭამა, შენ თქვი პასუხად!!!“ (დაჭრილი გედი).

ცხოვრებაში ვარდის სახეში შმორის სუნი სცემდა, ეკლესიით ჰქონდა გული დაჩხვლეტილი, ზღარბები ჩხვლეტდნენ უსახურნი, მაგრამ მაინც სჯეროდა საკუთარი სანთლის ანთების, გამაისების: „გულზე მიიკარ ეკალ–უკალი, ბაგე ზღარბების ზურგით აივსე, მე იმ ეკლებზე სანთლებს ავანთებ, იმ ეკლებზევე დავიმაისებ“ (თავგანწირვა).

ცნობილია, ნიჭი სულიწმინდის მადლია, როგორც რწმენა, კეთილი სიბრძნე, მკურნალობის, სასწაულმოქმედების, წინასწარმეტყველების უნარი, ენების ცოდნა თუ ენების განმარტება (პავლე მოციქული, I კორინთელთა, 12,7,8,9,10).

სულიწმინდის–შთაგონების მოვლინება ქარის, ნიავის დაბერვასთან ასოცირდება.

ვაჟა-ფშაველას პოეზია სულიწმინდის – „ციური ნიავის“ მადლით იყო ხელდასხმული, აკაკი წერეთელს „მახარობელი ნიავი“ უფაქიზებდა სმენა-ხედვას, „ეფემერული და ფერადი ქარებით“ ქროდნენ გალაკტიონის ლურჯა ცხენები, ტერენტი გრანელს ცაში მიაფრენდა შთაგონების „უჩინარი ქარები, სიჩუმის გრიგალი“. ვალერიან გაფრინდაშვილს. „უზენაესი ნიავი“, „სპეტაკი ნიავი“ ევლინებოდა შთაგონებისას, ესმოდა „საოცარი ხმები ქარიდან“ (სალამოს მასკები), „და როგორც ლექსის დასაწყისი, ამოდის ქარი“, გვამცნობდა პაოლო იაშვილი.

ვაჟა ეგრისელის პოეზიაში სულიწმინდის მოვლინებას უკეთებს აქცენტს „ცისფერი ნიავი“, გულნაზ ხარაიშვილის სულის მკურნავია „ზეცის ნიავი“, ის „სულიწმინდით წამლობს“ ტკივილებს.

ბეჟან ხარაიშვილის სმენას ესალბუნებოდა „თიბათვის ქარი“, „ციური ცვართ“ აპურებდა ლექსებს, „ლექსის ყანწით“ თვრებოდა, ჩამუხლულ მუხას, აყვავებულ შინდის შტოებს უმღეროდა, გულის მზის, პოეზიის უკვდავების სჯეროდა: „ცა რომ მტრედისფერობს, ტყე რომ ფერი–ფერობს, მზე რომ ნისლის ყანწებს ეტანება, ბუჩქთან წამოვწვები

სადმე ცვარიანში, ლექსებს დავაპურებ ნეტარებით, უბეს გამიქექავს ქარი თიბათვისა, გულში ჩამეტკობა პირველყოფლის, რითმებს გამოაკრთობს წვეთთა სინაზეში და მზით გადაფერავს მწვანე მოლი“ (ცა რომ მტრედისფერობს).

„უცხო“, განსხვავებულ სათქმელს ჩააგონებდა ქარი-ზეცის ასული, სულიწმინდის ქარი, მზე, სხივი: „და უცხო მოტივს გიმღერდა ქარი. ქართა თარეშში და მზის არეში გამოკრთებოდა სხივი უჩინო“...

მზე საღვთო სახელია: „მზე და ფარია უფალი ღმერთი“ (ფს.84,12).

ნათელი, შუქი, სხივი უზენაესის სიმბოლოებია: „ხალხები მოვლენ შენს ნათელზე და შენი სხივის ელვარებაზე“ (ესაია წინასწარმეტყველი, 60,3).

პოეტის ცაღანვდილი სტრიქონების მასაზრდოებელი იყო ეროვნული გარემო, საქართველოს დიდი დედის – თამარ მეფის ხატება იყო დიდი შემოქმედებითი იმპულსი: „...და სტრიქონებიც მერცხლებივით ცაში შეხლილან... თითქოს ქოჩორზე გადამისვა ხელი თამარმა. დღეს შემიძლია დავიჭეკო მტკვართან მეხივით, ბებერ მდინარეს დავადევნო სიტყვა თამამად. ფიქრო გამიძებ! – სადაც მიცდის მწვერვალი შორი“ (რუსთაველი).

პოეტი, როგორც ცის შვილი, ისწრაფოდა ცისკენ, „ცათა ცისკენ“, ამისთვის მზად იყო მინაზე, ბოლო სუნთქვაზე ეთქვა უარი: „რომ გამოვცადო ცის სიახლოვე, მინაზე ბოლო სუნთქვას ვიმეტებ“.

რუსთაველის ავთანდილის სიმღერა ათვინიერებდა მხეცებს, ორგანულ და არაორგანულ ბუნებას.

აკაკი წერეთელს ატკობდა „სალამური, ხმატკბილი და საამური“ ქართული ჰანგები, სალამურისგან გაჟღერებული „ცის და ქვეყნის ამბავი, ერთად შეთხზული... შეზავებული!“ (სალამური).

„ქვეებს, ბალახებს დაატკობს ჰანგი თავისებური, მკაცრი, მაგრამ ლამაზი, ნაზი, მაგრამ ველური“ (მიყვარდა ჰანგი), ასე ესმოდა უმაღლესი პოეტის ძალა გალაკტიონს.

ბეჟან ხარაიშვილის ლექსში „სალამური“ მთა, ტყე, წყარო მოჯადოებულია სალამურით: „მთებს კოცნიდა ეშხით ქარი,... იქვე ტყისპირს, თითქოს ხმალით, დარდებს ჰკვეთდა სალამური. ტყე განაბა ჰანგმა მოთქმით, ირმის რქაზე დაიბუდა, წყარო დათვრა ხმათა კოცნით, სიცილისგან გაიგუდა. ხევს ჩანჩქერი აჰყვა ჩქერით, მთის არწივი მოჰყოლოდა... ტკბილ-ნარნარი აღმაფრენით მთასაც ცრემლი მოსდიოდა“.

პოეტის „ხსოვნის ეკრანს“ ანათებდა წინამურთან ტყვიით განგმირული და მთაწმინდაზე ამალღებული დიდი ილიას ფიქრები (ხსოვნის ეკრანი).

ვაჟასავით შეგრძნობდა „ხეთა სულს“, „სულის ნაფლეთს“.

გალაკტიონთან „ზღაპრების თეთრი კვამლია“, ბეჟან ხარაიშვილთან – „დაუნერელი ლექსების ბოლი“.

გალაკტიონი გრძნობდა „სულის სურნელს“, დროის სურნელს“.

ბეჟან ხარაიშვილთან „ლექსის სუნია“, „ვარდის სუნი“, ამასთან აღაშფოთებდა ვარდის სახემიღებული არსების შმორის სუნი, ანუ სულის სუნი და არა „ქრისტეს შემეცნების კეთილსურნელება“, როგორც ბრძანებს წმინდა პავლე მოციქული.

დიდი პოეზიის მისია თვითშეცნობაა, ერის ფენომენის შეცნობა, სამყაროს, კოსმოსის საიდუმლოებების ხილვა და გათავისებაა.

სულით და ხორცილთ ნაწამები პოეტი წინასწარ ჭვრეტდა თავის ნაადრევ აღსასრულს, მტრების ავბედით ზრახვებს. სულიერების ტაძრის ამგებს, არათუ გინებით ხვდებოდნენ, დანებს უღერებდნენ, აღსასრულს უმზადებდნენ, მაგრამ არა სამაგიეროს მიზღვევის სურვილი, არამედ თავისი კეთილი საქმეების, პოეზიის უკვდავების რწმენა ასულდგმულებადა.

ავსულთა შეცნობა, საკუთარი ტრაგიკული ხვედრის უტყუარი წინასწარჭვრეტაა ლექსი „მრავალჟამიერ, ჩემო ბეჟანა“: „არ დაგკლებია გაჩენის დღიდან სულის სიმძიმე, ხორცის ჟეჟვა და მაინც იცანი, ვინ რა ფერია, – მრავალჟამიერ, ჩემო ბეჟანა,! და იმ საყდარში, შენ რომ აღმართე, გაგინებენ და დანებს ლესავენ... ხომ გაიცანი, ვინ რა ფერია?! – მრავალჟამიერ, ჩემო ბეჟანა!“

თვითრექვიემს რომ წერდა, ენუგეშებოდა სიკვდილის შემდეგ თავისი წმინდა სულის უკვდავების, სიმღერების ღირსეულად გახმიანების რწმენა: „გული სამარეშიც იმზიანებს, გული სამარეშიც ამღერდება“ (ცა რომ მტრედისფერობს).

„მიმინო აღმაფრენის ფარეშია“ (კ. გამსახურდია).

ბეჟან ხარაიშვილის იდეალი იყო „წითელი მიმინო“, მისი „თვალთა მიმინო“ სხვათაგან უხილავს ჭვრეტდა, მზად იყო მარჯვენა და სული გაელო მსხვერპლად სულიერების ტაძრის „გალმა–გამოღმა ნაშენები კედლებისთვის“. მის პოეზიაში, ასევე, აღმაფრენის სიმბოლოა მთის მწვერვალის დამლაშქრავი არწივი: „დავრჩით ხელგანვდილი მთის მწვერვალზე, დავრჩით ასაფრენი არწივები“ (გახსენება).

ასეთია ჭეშმარიტ ხელოვანთა ბედი და ეს ხვედრი არ აცდა ბეჟან ხარაიშვილს, მაგრამ, საბედნიეროდ, უკვდავება გახდა ყოველივეს საზღაური, რადგან ის იყო ქართული პოეზიის „წითელი მიმინო“, ნაადრევად განშორებული სანუთროს, მაგრამ მარადისობაში დაბინადრებული თავისი წმინდა, მართალი, ჭეშმარიტი მხატვრული სიტყვის ძალით.

თაჲ III

დღკრბკლი იყოს საქართველო

უკუნისაძღე

მტკვარი გველივით შეცურდა ჭადრებში, ჩემი მამულია, არაგვს, ცა რომ მტრედისფერობს, შემოდგომით, რუსთავო, ოქროს სანმისი ადრე მოიპარეს, წახდა საქართველო, სანაპიროზე, ყურძენს მიჩვეულმა ბავშვმა, ფერეიდნელის ნათქვამი, ხდის ხეობიდან, მე მივდიოდი საქართველოს გამოხრულ გულში, გამოთხოვება, ლუხუმმა კი არა, გერგეტის ტაძართან, ხევსურეთი, ხატობაში, ჩემს სახლში რომ მასპინძლად დამიჯექი, გპატიჟობთ ყველას, ფულისთვის კი არა, მომიახლოვდი, გაზაფხული, ყაყაჩოს წითელ და თხელ ფურცლებზე, სიზმარი, შეცივებით მთაში ღელეებს.

ბეჟან ხარაიშვილის პოეზიაში მრავალი საქრესტომატიით შედევერი იქცევს ყურადღებას. მისი პატრიოტული ლირიკის ნიმუშები ეროვნული კულტურის ორგანული ნაწილია. აქ შევხვდებით ქებათა-ქების ინტონაციებს, ჭეშმარიტი მამულიშვილის პირველ სიყვარულს – სამშობლოს, სატრფოს სახით მოაზრებულს, სამშობლოსთვის თავშენირვის იდეას, ეროვნული ფენომენის სრულყოფილ წვდომას, ქვეყნის ტრაგიკული ისტორიის, მისი აქტუალური პრობლემების გონივრულ განჭვრეტას, მომავლის ორიენტირების ძიებას, სისხლისა და მიწის ყივილს, ნეგატიური მოვლენების გაბედულ მხილებას, ეროვნულ ნოსტალგიას.

ძალზე ხშირად, პოეტის შემოქმედებითი ინდივიდუალობა ვლინდება სიმბოლურ-მეტაფორული სახეებით, ქვეტექსტებით.

ბეჟან ხარაიშვილის, „გულის ძარღვები მამულის სუნთქვას ინერენ“ (სხვაობა) მუხის, ხმელი წიფლის, ჭადრების სახეში ნაგულისხმევი სამშობლოს ფესვების ფეთქვას შეიგ-

რძნობს, ერის სულს და გულისძგერას აფიქსირებს მისი უტყუარი ხედვა.

მშობლიური შემოგარენის ჭადრები, მტკვრის მკერდზე გაელვებული თბილისი იყო პოეტისთვის ოცნების ნატვრის-თვალი, უდიდესი განძი და მისი შემყურე ნატრობდა არა მატერიალურ სარგებელ-ღირებულებას, არამედ თავისი ქვეყნის მარადიულობას შესთხოვდა უფალს: „მტკვარი გველივით შეცურდა ჭადრებში და შეათამაშა მკერდზე ნატვრის-თვალი-თბილისი. და მე ვინატრე, მე, პატრონმა ამხელა განძის, ფული კი არა, ოქრო კი არა, სახლი კი არა, დახლი კი არა, დღეგრძელი იყოს საქართველო უკუნისამდე“ (მტკვარი გველივით შეცურდა ჭადრებში).

ასე ლაკონურად, მიგნებული სახეებით განგვაცდევინა ლექსის ავტორმა თავისი უპირველესი სიყვარულის სიდიადე.

აკაკი წერეთელს ნატვრის თვალი ქართული კერის ძირში ეგულებოდა, წინაპართა მიერ შემონახული (ნატვრის თვალი).

ქართულ პოეზიაში მრავალი პატრიოტული შედეგრია (გრ. ორბელიანის „სადღეგრძელო“, აკაკის „განთიადი“, ვაჟას, „ჩემის კაცობის გვირგვინო ... გალაკტიონის „მშობლიურო ჩემო მიწავ“, ტერენტი გრანელის „სამშობლო“, ლადო ასათიანის „სალაღობო“, ანა კალანდაძის „ქარი გიმღერის ნანასა“, მუხრან მაჭავარიანის „იარონ“, შოთა ნიშნიანიძის „მე ვარ მისანი ხარი წიქარა“, მურმან ლებანიძის „ყველას, ყველას“, მირზა გელოვანის „შავნაბადა“...

უთუოდ ამ მაგალითებს უსწორებს მხარს ბეჟან ხარაიშვილს ლექსი „ჩემი მამულია“. ლექსში მამულის სიყვარულის ცეცხლს აღვივებს განუმეორებელი, სულის მკურნავი ბუნება – „შხვართალა ღელეები“, ფოთლის ცრემლი, ტყეთა იდუმალი ლოცვები, „ოცფერი“ ცისარტყელა, მზის მადლმოცხებული ყანები, ქართველ გოგონებზე მორცხვი გზისპირეთის შროშანები, მთის ფერდობზე ცის ნამივით მოფენილი ცხვრის ფარა, მდინარეთა კალმახი და ორაგული, და, რაც

ყველაზე საგულისხმოა, ქართველთა პოეტური გულების ზღვაური, „მოქართულე აული“ და გულშიჩამწვდომი დასკვნა: „სადაც ვაიღმერთს და უკუმომსვლელს წაღმა ვერასოდეს გაუვლია – ჩემი მამულია!“

პოეტს აბრუებდა, აბარბაცებდა არა ლუდ-არყის სუნი, არამედ მამულის სიყვარული, საქართველოს ეშხი: „...მარქვი, ტალღაა მკერდს რომ გიტოკებს, თუ ბუნების წიგნს იფურცლავ ხელში, მაგ თმებს ჩამოაქვთ ლუდ-არყის სუნი, თუ საქართველოს ვბარბაცებ ეშხით, გიჟო ქალწულო, მარქვი!“ (არაგვს).

სამშობლოს სისხლხორცეული განცდა ასე გამოიხატა სხვა ლექსშიც: „... ჭაჭის არაყმა გამაბრუა ერთი დანახვით, თუ საქართველოს სურნელებამ შემაბარბაცა“ (ჯარისკაცები დედისეულ ამანათს ხსნიან).

მაღალგანვითარებული გრძნობის ადამიანები ამტკიცებენ, რომ სულს, მოძღვრებას, აზრს სუნი აქვს.

პავლე მოციქული საუბრობს სიცოცხლის და სიკვდილის სურნელზე, ქრისტეს მოძღვრების კეთილსურნელებაზე.

სუნის, ფერის, გემოს შეგრძნებებს ასოებს უკავშირებდნენ სიმბოლისტები.

ბეჟან ხარაიშვილი სიყვარულს ეფიცება მთებს, ტყეს: „ამ მთებს ვენაცვალე, ამ ტყეს ვენაცვალე, მეტი რაღა დამრჩა დასაფიცი“.

სხვაგან ასე იფიცება „... ვფიცავ იმერულ ტყემლის ჭაღარას“.

ლექსში სამშობლოს სახედ მოაზრებულია „ჩამუხლული მუხა“, რომელსაც „ზეცის ასულები“ უმღერიან: „ერთი გაიხედე, ქარი რა დღეშია, როგორ გადალოკა არემარე, ეს შენ გიმღერიან ზეცის ასულები, მუხავ, ჩამუხლულო, გაიხარე!“.

არც შინდების რტოს ყვავილობა იხსენება შემთხვევით, არც მზე და გათენება, რაც გულს სამარეშიც აამღერებს: „რტომან შინდებისმან იყვავილა და მზე ჩანჩქერების თარზე დნება, გული სამარეშიც იმზიანებს, გული სამარეშიც ამ-

ღერდება, ჩვენში ასე იცის მზის ამოსვლა, ჩვენში ასე იცის გათენება!“ (ცა რომ მტრედისფერობს).

ბეჟან ხარაიშვილი ახლებურად, განსხვავებული სახეებით ხედავდა მთვარიან სოფლის ქალას, კლდის ქვებიდან გადმომდინარ ჩანჩქერს, ვარსკვლავიან ზეცას: „მიყვარს ხოლმე ჩემი სოფლის ქალაზე სიმინდებში მთვარის ჩანამგალება, კლდის ქვებიდან გადმომქუხარ ჩანჩქერის თვალით შესმა და წყურვილის წვალება... მიყვარს ხოლმე ხევსურული ჩოხისებრ გაშლილ ცაზე გადანინწკვლა ვარსკვლავთა“ (შემოდგომით).

პოეტი სამშობლოს ძნელბედობის, ათას მომხვედურთან, ათას ურჯულოსთან ბრძოლების, გრიგალებთან შებმის მონანილეა, კოცნის ქარ-წვიმიდან „გამობლუჯულ ყვავილებს, „შუბლნათურიან გორაკებს“, „ახალ პირიმზეს“, ფერფლიდან ამოსულ ჭადრის ხეს: „ფერფლზე ამოსულ იმ ჭადრის ხეს ვექართულები, ფესვი ხელახლა რომ გაუდგამს მტკვრის ნაპირებზე და სტრიქონებიც მერცხლებივით ცაში შეხლილან“.

თითქოს თამარის ხელი ესათუთება შუბლზე, რათა მეხივით ჭექედეს მისი სიტყვა, რათა შეწყდეს წარსულზე ოხვრა. ფერფლზე ამოსულ მუხასავით ეთაყვანება ხარის სახეში მოაზრებულ, სამშობლოს, მწვერვალებისკენ მიმსწრაფ ფიქრებს: „ხარო, იბლავლე, პაპის გუთნით სხვა ბელტებს მოვხნავთ, ფიქრო, გამიძეხ – სადაც მიცდის მწვერვალი შორი“ (რუსთავო).

ბეჟან ხარაიშვილის თვალთახედვის არეში ექცევა არგონავტების მიერ ადრე მოპარული ოქროს სანმისი, იგივე გრაალი, რომელიც გაიგივებულია კოსმიურ სიბრძნესთან, სულიწმინდასთან, მარიამ ღვთისმშობელთან (ზვიად გამსახურდია, საქართველოს სულიერი მამა).

ღობეზე ჭიშკარი ჩამოხსნილია.

კარი, როგორც საზღვრის შეუვალობის, ამასთან, ღმერთის სიმბოლოა („მე ვარ კარი ცხოვართა“ – იოანე, 10,7).

სანმისის დაკარგვა საქართველოს მომავალზე ფიქრებ-

საც ასევე დიანებს, რადგან მზის შვილის – აიეტის სამეფოში მომრავლებულან ღვთის გლახები, გაქართველებულან, გადიდებულებულან ჭრელსისხლიანები: „...ოქროს სანმისი ადრე მოიპარეს (კაი ბატონო, გეტყვი იმერულად), ამდენი ღვთის გლახა და ჭრელსისხლიანი ვინ გააქართველა, ვინ გაადიდებულა?“

პოეტს სულს უმფოთებს ნასახლარებზე ცეცხლმოკიდებული ჩვენებური ატმის ხეები, უიმედობას ამძაფრებს გზაჯვარედინის ისრები, ამკრძალავი ნიშნები, რჩება მხოლოდ სასნაულის მოლოდინი (ოქროს სანმისი ადრე მოიპარეს).

ქვეყნის მრავალ ნეგატიურ პრობლემას უღრმავდება პოეტი, რომელთა შორის უმთავრესია სულიერების დაკარგვა, ხორცის, ნივთის გაფეტიშება, გადაგვარება, „სისხლის გათეთრება“, რწმენის, ტრადიციების უარყოფა: „ხორცის ქვეყანაში ხომ არ დავიბადე? ამ კითხვას ათასი კითხვა უერთდება, მთას ძარღვი გაუსკდა ცივი მდინარეებად თუ საქართველოს სისხლი უთეთრდება. ... თბილისი თვალს ხუჭავს, მტკვარს გულში იხანჯლავს, დიაცი ძაღლებთან სეირნობს... და ბოლოს: ნახდა საქართველო, –ამბობს ქალიშვილი და ამერიკულ სიგარეტს აბოლებს“ (ნახდა საქართველო).

ზნეობრივი დაცემა, ხორციით ვაჭრობა, სანაპიროზე ამორალურ ადამიანთა ფუჭი ფაციფუცი, უქმად გატარებული დრო აღაშფოთებს მაღალმორალურ ტრადიციათა ერთგულ ქალაქს, ამიტომაც „თვალს ხუჭავს თბილისი ღამით და ხანჯალივით მტკვარს იცემს მკერდში“ (სანაპიროზე).

ქართულ ყურძენს მომწამვლელი ძახველი შენაცვლებია, რასაც სიკვდილი მოაქვს და პოეტი კითხულობს: „გათათრებული ქართველის სისხლზე ხომ არ ამოდიხარ, ძახველო. (ყურძენს მიჩვეულმა ბავშვმა).

უცხო მიწა, უცხო სული, უცხო სისხლი იყო მუდამ ქართველი კაცის უპირველესი სატკივარი, რასაც ვერ ანელებდა მატერიალური კეთილდღეობა.

„უცხოობაში რაა სიამე?“ კითხულობდა ნიკოლოზ ბარათაშვილის „ბედი ქართლისას“ პერსონაჟი. უბედურებად ითვლებოდა უცხო მიწაზე სიკვდილი (ნიკო ლორთქიფანიძის „გული“), „უცხო ფარდები, უცხო მდგმურები“, გაუცხოება სტანჯავდა გალაკტიონს, მშობელი მიწის ყივილი არ ასვენებდა ანდრია კაიშაურს (მიხეილ ჯავახიშვილის „მიწის ყივილი“). უცხოეთის ნისლით იტანჯებოდა კონსტანტინე გამსახურდიას კონსტანტინე სავარსამიძე („დიონისის ღიმილი“).

სხვისი მიწა ფეხისგულს უთუთქავს ფერეიდანში გადასახლებულ ქართველს. ვერ შეგუებია უცხო სისხლს, ეროვნული ნოსტალგია კი არ ამღერებს, დარდი ღმუის მისი გულიდან და ჭიამიას ევედრება, აპოვინოს სამშობლო, რომელიც ერთადერთია და „არ გაიცვლების სხვაზედა“: „ჭია-ჭია მაპოვინე საქართველო, თორემ სისხლი უცხო სისხლთან აღარ ფერობს, სხვისმა მიწამ ამომთუთქა ფეხისგული, დარდი ღმუის ჩემნაირთა განა ვმღერი! – ჭია-ჭია მაპოვინე საქართველო! მზე შინა და მზე გარეთა სად ვიხილო, დავიშლები დარდებდა და ერთგულებდა, თბილისმა რომ ერთხელ გულში ჩამიხუტოს“ (ფერეიდნელის ნათქვამი).

მამულის ნასახლარების, დაცლილი სოფლების სევდა ჟონავს პოეტის ლექსებიდან და ეს პროცესი განსაკუთრებით საგრძნობია მთაში, რადგან მედროვე ხელისუფლება მთაში ნორმალური ცხოვრების პირობებს კი არ უქმნიდა იქაურ მოსახლეობას, არამედ ბარში ჩამოსახლებისკენ მოუწოდებდა და ასე ცარიელდებოდა ზღაპრული საკურორტო ზონები: „ხდის ხეობიდან ცისფერ ზურგჩანთით ჩამომაქვს ჩემი პატარა სევდა, რომ ამოვახრჩო თერგში უჩუმრად დაცლილ სოფლების სიცარიელე“ (ხდის ხეობიდან).

„თოვლით ავესო გული ნასახლარს, ბუხარი ცხვირში დუმილს იხრჩოლებს“ – ასე ხატოვნად აღწერდა პოეტი დაცარიელებული მთის მდგომარეობას (შეციებით მთაში ღელეებს), როგორც ადრე ანა კალანდაძე, რომელმაც გულისტკივილით ათქმევინა გაუკაცურებული მთის სოფლის

შვილს, უადამიანო სივრცეში „...რა გვიჭირს? არც ისე მარტო ვართ: დათვი... ქე გვაკითხავს ხანდახან“...

ბეჟან ხარაიშვილის გაუნელებელი დარდი იყო მესხეთ-ჯავახეთში ქართველთა მცირერიცხოვნება, დაკარგული ტაო-კლარჯეთი, დიდი თურქობა, მთად ამართული საზღვარი ქართულ ტერიტორიებთან: „... და ახლა, როცა მესხეთ-ჯავახეთს ასდინდა სუნი ქართველთ სიმცირის, მე უნდა აქეთ, აწყურთან ვიდგე, ჯიშთან ძვლებზე მკბენდეს სიცივე... და კარს უღებდეს უცხო ტურისტებს ხერთვისი, ხანძთა, ბებერი ტაო, გადამავინყე დიდი თურქობა, გადმიშვი მთაო!“ (მე მივდიოდი საქართველოს გამოხრულ გულში).

პოეტის მიერ „საქართველოს“ გულზე“ საუბარი გვახსენებს უდიდესი პატრიოტის – გიორგი ლეონიძის სიტყვებს: „ახლოს მოინი, სამშობლოს გულო“.

ბეჟან ხარაიშვილის შთაგონება ახალ-ახალ იმპულსებს იღებდა მთაში. პოეტს უვლია დიდი ვაჟას, ანა კალანდაძის ნავალ გზებზე, ფოლკლორულ ექსპედიციებზე სვანეთში, ხევსურეთში, ფშავში, მთიულეთში.

ლექსში „არაგვს“ – არაგვი მოხსენებელია, როგორც „ფშავ-ხევსურთა გიჟი ქალწული“: „შენ, ფშავ-ხევსურთა გიჟო ქალწულო, ო, როგორ გშვენის მტკვართან ნაწლობა, ვაჟას ჩანგეთში ჩაიტკბე ეგ ხმა, თუ გუდანისჯვრის მოგაქვს წყალობა, სვეტიცხოველთან, ჯვართან“.

ლაშარგორის კაი ყმათა უსიტყვო საუბარი ესმის, იახსარზე საქართველოსთვის ჯვარცმული ჭაღარა ვეფხვის – დიდი ვაჟას ნაკვალევს ხედავს: „მითხარ, ლაშარქორს რაი ითქმების, კაი ყმათაგან, განა ენებით... იახსარს ფერდობს თუ კვლავ მიყვება ჭაღარა ვეფხვი სვენებ-სვენებით საქართველოზე ჯვარცმით!“

არაგვის ტალღა თითქოს ბუნების წიგნს ფურცლავს ხელით, პოეტი არა ლუდ-არყის სუნით, არამედ საქართველოს ეშხით ბარბაცებს: „მარქვი, ტალღაა მკერდს რომ გიტოკებს, თუ ბუნების წიგნს იფურცლავ ხელში, მაგ თმებს ჩამოაქვთ

ლუდ-არყის სუნი, თუ საქართველოს ვბარბაცებ ეშხით, გი-
ჟო ქალწულო, მარქვი!“ (არაგვს).

ჟინვალის წყალსაცავში დატყვევებული არაგვი, წყალ-
ქვეშ აღმოჩენილი საფლავები, თათრებისგან კი არა, მამუ-
ლისგან ტყვედქცეული არაგვი და ლაშარის დუმილია პოე-
ტის უკმაყოფილების მიზე-
ზი ლექსში „ლუხუმმა კი
არა“.

პოეტისათვის ხახმატი
„მინის მზექალია“ და სიყ-
ვარულით ეთხოვება ხევის
მჟავე წყლის შხეფებს, ბე-
ნინას ნისქვილს, „არაგვის
ტალღის ქვებთან ხუმრო-
ბას“, მთას და ხევსურ
ქალს: „მიყვარს ეგ მთა და
ეგ ქალიც მიყვარს, მაგრამ
შევძლებ კი მაგ ხევსურო-
ბას?“ (გამოთხოვება).

გერგეტის ტაძართან
ცივი წყაროს ხმა ესმის,
როგორც „ყაზბეგის ასუ-
ლის“ – მყინვარის გულის კენტი სიმღერა, რაც სითამამეს
ჰმატებს და სიმალღეებს მიჰყვება „დაუდულარი ლექსების
მაჭრით“ (გერგეტის ტაძართან).

ლექსში „ხევსურეთი“ ხევსური მოიაზრება, როგორც
ეროვნული სულის, მამა-პაპის სისხლის მატარებელი ქარ-
თველი, ხმელი ნიფლის, ორწყალის ფონზე, სიკვდილის დასა-
მარცხებლად შემართული: „ორწყალთან შედგა შემთვრალი
ხევსური, ორივე წყალში ორჯერ ჩახედა, – შენ მამა-პაპის
სისხლი მოგაქვის, – შემოდუდუნეს წყლებმა მკვახედა, ორ-
წყალზე შედგა შემთვრალი ხევსური... ქარი ხმელ ნიფლის
ტოტებს არხედა – ერთი მეც უნდა მაგკლა, სიკვდილო...
თქვა და ჩანისლულ ხევებს გახედა“.

ხატობაში დაკლული უმანკო კრავის სისხლს რომ უყურებს, „საქართველოს სისხლიანი ავი წარსული წვეთ-წვეთ, თანდათან ჟონავს“ პოეტის თვალებიდან (ხატობაში).

მთავარია არა საკლავების დახოცვა და სისხლის დაღვრა უფლის სახელზე, არამედ ჭეშმარიტი რწმენა.

გვახსენდება ბიბლია: „შენი მიწის პირველმონეული ნაყოფები მიიტანე უფლის, შენი ღვთის სახლში, ნუ მოხარშავ ციკანს დედამისის რძეში“ (დაბადება, 34,26) (93).

ესაიას წინასწარმეტყველებაში ნათქვამია: „რას ვაქნევ თქვენს უზომო საკლავებს, ამბობს უფალი, გამძლარი ვარ თქვენი აღსავლენი კერძებით და კურატების ქონით. აღარ მსურს მოზვრების, კრავებისა და ვაცების სისხლი!

„... ხელები სისხლითა გაქვთ სავსე!

„განიბანეთ, განინმინდეთ, ავი საქმეები თვალთაგან განმარიდეთ, შეწყვიტეთ ბოროტის ქმნა“ (ესაია, I, 11,15,16).

ეროვნული სულისკვეთებით გამორჩეულ პოეტს არ ავიწყდება გაკიცხოს ქართული ბედოვლათობა, რაც მასპინძლის ფუნქციის დაავიწყებაში, სტუმრის უზომო გალაღებაში, მისთვის ყველაფრის უფლების მიცემაში გამოიხატება, ამას კი, საბოლოოდ, ძირძველ მოსახლეთა უფლებების შელახვა, უცხოთა მეტისმეტი მოძალეობა მოსდევს: „ჩემს სახლში რომ მასპინძლად დამიჯექი, ჩემს მაგიერ ჭურს რომ მიხდი მარანში, შეხვედრისას გზას რომ მითმოვ პირველად, მე ვტყუივარ, შენ კი არა ამაში“ (ჩემს სახლში რომ მასპინძლად დამიჯექი).

ეს იყო ქართული მწერლობის რჩეულთა ერთ-ერთი მთავარი პრობლემა, რაზედაც გულწრფელად წუხდა შოთა ნიშნიანიძე: „სტუმარს არათუ პატივი ვეცით,აქ ყველა მასპინძელივით ცხოვრობს, მაგრამ დედის რძე, ბუნების წესით, შვილებს ეკუთვნით მხოლოდ და მხოლოდ“ (სტუმარს არათუ პატივი ვეცით).

ეს გაუმართლებელი გულარხეინობა, მასპინძლის როლზე უარისთქმა, უცხოთა მოძალეობა და მათი მოვლინება

ქვეყნის ნამდვილი მეპატრონეებრივით შეუნიშნავი არ რჩებოდა გრიგოლ რობაქიძეს, ის თბილისს ბაბილონს უწოდებდა, („გველის პერანგი“) შოთა ნიშნიანიძეც ბაბილონის გოდლად ნათლავდა სამშობლოს. უფრო მეტი, ვულკანზე დგომას ადარებდა და ღმერთს შესთხოვდა: „ღმერთო, დაიფარე გოდოლი ბაბილონის, ვულკანზე შემდგარი საქართველო!“

ბეჟან ხარაიშვილს კარგად ჰქონდა გაცნობიერებული ქართული ეროვნული ფენომენის თავისებურება, რაც მტრის შემორიგების, მიტევების, პატიების გრძნობაში, ტოლერანტობაში გამოიხატება, ამიტომ ერის ამ თვისებათა განმასახურებელი, შეუწდობს უცხოელ დამპყრობლებს ჩვენს მიმართ გამოვლენილ ცოდვა-დანაშაულს, ეპატიჟება რუსს, სპარსს, თურქს, ივინყებს წარსულის მუხანათობებს და ასე მიმართავს ჩვენდამი არაკეთილმოსურნეობით გამორჩეულთ: „თასი ავავსოთ და ვთქვათ დიდება ქართული კერის... მე შენ გთხოვ, სპარსო, შემოხვალ როცა, მწარე სახელი შაჰ-აბასის არ გამახსენო და საქართველოს მინა-წყალი არ დამილოცო ურუსთაველოდ, უგიორგოდ და უარსენოდ... როგორიც ვიყავ მასპინძელი, ისეთად ვრჩები“ (გპატიჟობთ ყველას).

პოეტს ძილს უფრთხობდა თურქეთისაგან მიტაცებული ტაო-კლარჯეთი, ხერთვისი, ხანძთა, ბებერი ტაო, ვარძიასთან საშვის მოთხოვნა, მესხეთ-ჯავახეთში ქართველთა სიმცირე და ღმერთს ევედრებოდა სისხლიანი წარსულის დავინყებას, ჩვენი კანონიერი საზღვრების აღდგენას: „... გადამავინყე დიდი თურქობა, გადმიშვი, მთაო“ (მე მივდიოდი საქართველოს გამოხრულ გულში).

ჩვენი სავალალო წარსულის, ფეოდალური შუღლის, ქვეყნის უნიათო მესვეურთა წყალობით ჯერ სპარსეთში, მერე თურქეთში გადახვენილი გიორგი სააკაძის აჩრდილი არ ასვენებდა პოეტს.

სამშობლოს ინტერესებისთვის შვილის-პაატას შემწირველი დიდი მხედართმთავრის საქმეები აზრთა სხვადასხვა-

ობას ინვევს, მარადიული განსჯის, განქიქების თუ ბედის უკუღმართობის მსხვერპლად აღქმულია დღემდე.

ვაჟა-ფშაველა წერდა: „თუ ვერ ვიგუებთ, ვერ შევიფერებთ, კარგი შვილები სად გვებადება?“

გრიგოლ რობაქიძე პოზიტიურ ჭრილში ახსენებდა გიორგი სააკაძეს და მრავალგზის ამახვილებდა ყურადღებას სიმბოლურ აქტზე – ამ ტრაგიკული პიროვნების მიერ ქართულ მინაში გადატეხილ ხმაზე და ამ ხმლის გამთელებას უკავშირებდა ერის უკეთეს მომავალს.

კონსტანტინე გამსახურდია „კონდოტიერს“ უწოდებდა დიდ მოურავს. ასეთ ჭრილში გაიაზრებდა ამ პიროვნებას როსტომ ჩხეიძე.

ვასილ ბარნოვი, ანა ანტონოვსკაია, იოსებ სააკაძე, ჯანსუღ ღვინჯილია, ნიკო ხერკელაძე მონინებით საუბრობენ გიორგის დიდ მხედართმთავრულ გენიაზე, პატრიოტიზმზე და ეპოქის უკუღმართობით, ბაგრატიონთა უმადურობა-უსუსურობით ხსნიან როგორც ქვეყნის, ისე დიდი მოურავის ტრაგედიას.

გიორგი სააკაძის მიერ ალაჰის მსახურებას ფულის, განძის, ხარკის, ხათრის მოტივებით როდი ხსნის ბეჟან ხარაიშვილი, პირიქით, მრავალტანჯულ მამულიშვილად მიიჩნევს სამშობლოდან გადახვეწილს და დიდი დიპლომატიის, ზღაპრული მამაცობის წყალობით სამშობლოსთვის შვილის – პაატას შეწირვის ხარჯზე სპარსეთის დამმარცხებელს მონინებით ახსენებს: „... ენატრებოდა მცხეთა და მარტყოფი, გულმა ვერ გაუძლო მარტოყოფნას, თმათა სითეთრე თმის წვერით ივარცხნა და მამულს შესწირა საკლავი კი არა, სხვა მკლავი კი არა, პაატას მხრებზე დაკლული სიცოცხლე“ (ფულისთვის კი არა).

სულისშემძვრელი, ქვეყნის მარადაქტუალურ პრობლემებზე მღალადებელი ლექსია ბეჟან ხარაიშვილის „მომიახლოვდი“.

სამწუხაროდ, საქართველოს არასოდეს ჰკლებია ქართველებით, ქართული მინებით, ქართული საგანძურით,

რწმენით მომაჭრე უკეთურნი, ყველაფერს რომ იმეტებდნენ პირადი კეთილდღეობის საფასურში.

მე-19 საუკუნის პოეტის – გრიგოლ ორბელიანის წერილებში გულისტკივილით არის გაცხადებული ქართველ თავადაზნაურთა ბედოვლათობა, რომლებიც ძირძველ ქართულ მინებს დაუნანებლად ჰყიდნენ ყოველ გამვლელ-გამოვლელზე პირადი ანგარებით.

ნიკო ლორთქიფანიძის მინიატურა „იყიდება საქართველო“ უკვე ახალ დროში ამხელდა ქვეყნის ღალატის ტოლფას ქმედებას...

ეს პრობლემა, სამწუხაროდ, აქტუალური იყო საბჭოთა პერიოდში, ოქტომბრის რევოლუციის პირველი დღეებიდანვე, როცა მოხდა ქართული სახელმწიფოს საზღვრების მოშლა, ტერიტორიების ხელახალი გადანაწილება და სოჭი-რუსეთის, საინგილო-აზერბაიჯანის, ტაშირის ოლქი სომხეთის, ტერიტორიაზე აღმოჩნდა ტაო-კლარჯეთს კი ადრიდანვე, მე-16 მე-17 საუკუნეებიდან თვალი დაადგა თურქეთმა. მამულიშვილური გრძნობის პოეტი ბეჟან ხარაიშვილი ვერ ურიგდებოდა ამ საბედისწერო პროცესებს და თავისი სახელი დაარქვა მოვლენებს: „მომიახლოვდი, როგორც არასდროს, მომიახლოვდი-ვყიდი ვარძიას, – ვყიდი ხერთვისს, – ვყიდი არხოტს და ვყიდი ხოშარას!“

გაყიდვა ნაგულისხმევია არა მარტო პირდაპირი გაგებით, არამედ იგულისხმება ეროვნული ფენომენისადმი ორგულეობა, ფერისცვალება.

ლექსის ლირიკული გმირი უპირისპირდება ამ თვითმკვლევლობის ტოლფას მოვლენას: „მე აღარ მინდა თქვენი ლიბანი, ისრაელი და მთელი კამბოჯა, მე საკუთარი დარდი გამბოჭავს, მე საკუთარი ბოღმა მომშხამავს, შენ კი ჯიბეზე ხელებს იფარებ, მე ამიტირდა მუხრანი, ანა“.

შემთხვევითი როდია ეროვნული იდეალების მედროშეების – მუხრან მაჭავარიანისა და ანა კალანდაძის ხსენება ლექსში.

და ბოლოს: „მე რომ გავყიდო, იყიდი განა? მე რომ გავ-

გიჟდე, მომკლავდი განა? მე თვალეზდათხრილ დიდ ფრეს-კებს გიცვლი, მხრებჩამოკვეთილ ამ ხერთვისს გიცვლი იმ პირველადქმნილ საოცრებაზე“ მომიახლოვდი).

როგორი იყო სამშობლოს მომავალზე პოეტის აზრი?

გრიგოლ რობაქიძე ქვეყნის ბედს არწივისა და ხობხის, მღევარისა – დევნილის ჭრილში გაიაზრებდა (მცველნი გრას-ალისა).

გალაკტიონ ტაბიძე აჯამებდა ქვეყნისთვის თავსდამ-ტყდარ უბედურებებს და ალვის ხის, მუხების, ბალის გადარ-ჩენით მიგვანიშნებდა ერის მარადიულობაზე, მაგრამ იმასაც აღნიშნავდა, რომ გამუდმებულმა თავდაცვითმა ომებმა ქარ-თველის სული შიშით, განსაცდელის მოლოდინით დადალა და მას მშვიდობის დროსაც ფათერაკები ელანდებოდა (ას-პინძა).

გალაკტიონი აფრთხილებდა ერს: „შემოიკრიბე გონთ სიძლიერე, თორემ გვიანლა იქნება მერე... უფრო მეტად გამ-ჭრიახობა იყოს იმედად“ (მშვიდობის წიგნი).

გონიერი ადამიანები მიღწეულის გამო თვითკმაყოფი-ლებას როდი ეძლეოდნენ, ძილ-ღვიძლში თუ სიკვდილის წინ გამუდმებით ფხიზლობდნენ, მაღალი, საქვეყნო იდეალებით სუნთქავდნენ.

შემთხვევითი როდია, რომ კონსტანტინე გამსახურდიას რომანში „დავით აღმაშენებელი“ ძლევამოსილი, კასპიის ზღვიდან შავ ზღვამდე გადაჭიმული საქართველოს შემ-ქმნელ დავით მეფეს სიკვდილის წინაც არ ასვენებდა საქვეყ-ნო საფიქრალ-საზრუნავი და ძლევამოსილი სამშობლოს მესვეურს ტაოს კარს მომდგარ თურქთა ლაშქარი ელანდე-ბოდა. ეს იყო მომავალში გენიოსური გადახედვა, გაფრთხი-ლება, რომ მიღწეულით ტკბობა, მოდუნება–მიძინება კი არა, გამუდმებული საფხიზლე–შემართებაა წარმატების გარანტი.

საფლავის მიწაზე, მარჯვენის მოჭრაზე რომ ფიქრობდა, ბეჟან ხარაიშვილს გზაზე ჩამორიგებული ხეები „მწვანე შუქ-ნიშნად“ ესახებოდა, წინ მამულს, მის გასავლელ გზებს

ჭვრეტდა: „... რა დროს სიკვდილია, კიდევ ერთგან გაჭრიან მინას... ჯერ უნდა მომჭრან მარჯვენა და სული მომთხოვონ... მწვანე შუქნიშნად ინთებიან, გზაზე ხეები, ეს იმას ნიშნავს, გავიარო, წინ მამულია! (გაზაფხული).

საოცარი ლექსია ყყაყაჩოს წითელ ფურცლებზე დასმული შავი წერტილების სახეში ამოკითხული ქართველი კაცის სიცოცხლის განსაცდელები და მარადიულობა, აქაც არსებობის გარანტიაა ტყვია, ანუ გამუდმებული ბრძოლა, სიფრთხილე, როგორც ყოფილი, ისე მოსალოდნელი ფათერაკებიდან გამომდინარე: „ყყაყაჩოს წითელ და თხელ ფურცლებზე შავად ნაფერი შავი წერტილი, არა არის რა, თუ არა ტყვიით ქართველი კაცის სისხლში დასმული მისი სიცოცხლის მრავალწერტილი!“

ბრძოლებმა გადაარჩინა საქართველო და მისი არსებობის საფუძველი მომავალშიც ბრძოლები უნდა იყოს, არა ტყვიით, არამედ გონით, განჭვრეტით, სიბრძნით, ასეთია პოეტის დასკვნა ჩვენი ყოფნა-არყოფნის მარადიულ კითხვაზე.

ბეჟან ხარაიშვილი მორწმუნე პოეტი იყო, ზედმინევენით იცნობდა ბიბლიას, იყო კარგი ანალიტიკოსი, ხედავდა, რომ მისი ხალხი აცდა ღვთიურ გზას, რის გამოც დაიმსახურა სასჯელი: „საქართველო უმძიმეს გასაჭირშია, მაგრამ უფრო დიდი უბედურება მოგველის, თუ დროზე არ გამოვფხიზლდებით და არ დავადგებით ჭეშმარიტ ღვთიურ გზას, რადგან ჩვენ ვართ უძველესი მართლმადიდებელი, ყოვლადწმინდა ღვთისმშობლის წილხვედრი და თავის წიაღში ქრისტეს კვართის შემნახველი ერი, რაც ბევრ რამეს გვავალებს ღვთის წინაშე. ხოლო დღეს რაც ჩვენ თავზე ხდება, ეს არის სასჯელი იმ ცოდვის გამო, რაც ჩვენ ხალხში დაგროვილა!“

პოეტი მოუწოდებს მკითხველებს, მოუსმინონ ეზრა წინასწარმეტყველის სიტყვებს და ჩაუფიქრდნენ მის აზრს: „აჰა, შემოვიტან, ამბობს უფალი, დედამინაზე უბედურებებს, მახვილს, სიკვდილს, შიმშილს და განადგურებას, რადგან ნაბილწა უკეთურებამ მთელი დედამინა და ზღვარს გა-

დასცდა მისი მავნე საქმეები. ამიტომ, ამბობს უფალი, არ გავუჩუმდები მათ უღვთო საქმეებს, რასაც მკრეხელურად სჩადიან, აღარც მათ უკეთურობებს მოვითმენ. აჰა! უდანაშაულო და მართალი ხალხი მეძახის მე და მართალთა სულები მეძახიან გამუდმებით. შურს ვიძიებ მათზე და უდანაშაულოთა მთელ სისხლს მოგვითხავ. ვაი წუთისოფელს და მისთა მკვიდრთა, რადგან მოახლოვდა მათი შემმუსვრელი მახვილი, სამტროდ აღდგება ტომი ტომის წინააღმდეგ და ხმალი იქნება მათ ხელში... აღარ შეიბრალებს კაცი თავის ახლობელს, მახვილი საიერიშოდ შეიქნება“.

ძვირფასო თანამემამულევ!, ასე მიმართავდა ბეჟან ხარაიშვილი თანამემამულეებს 1974 წელს, რითაც აშკარა ხდება, რომ იგი ჯერ კიდევ 30 წლის წინ გრძნობდა სამშობლოს მომავალ კატაკლიზმებს.

სამწუხაროდ, ბეჟან ხარაიშვილის პოეზიის ბევრი ნიმუში დაკარგულია, გაუჩინარებულია მისი ეროვნულ-რელიგიური, ფილოსოფიური პრობლემებისადმი მიძღვნილი რომანი „სად მარხია ძაღლის თავი“, რომელიც, მის მცნობთა აზრით, ახალი სიტყვა იქნებოდა ქართულ პროზაში, მაგრამ შემორჩენილი ლირიკა გვარწმუნებს მათი ავტორის განსაკუთრებულ ნიჭიერებაში, რითაც ის ჩვენი ლიტერატურის დიდ კლასიკოსთა რჩეულში იმკვიდრებს ადგილს მოკრძალებულად.

წინამურის ტრაგედიის მსხვერპლის – დიდი ილია ჭავჭავაძის მაღალმორალურ, მამულიშვილურ ფიქრებს ჰქონდა სამუდამო ადგილი ბაჟან ხარაიშვილის გულში, რადგან ის იყო ერის მამის ტრიადის – „ენა, მამული, სარწმუნეობა“ – ერთგული მსახური: „ხსოვნის ეკრანი გაფატრა ელვამ და ბინდს გამოუკრთა მთაწმინდის სანთელი, ანძა, რომელიც ეკრანზე აჩვენებდა სასწაულს კი არა, ყველაფერ იმას, რასაც ფიქრობდა კაცი წინამურთან, ცხრაასხუთი რომ ესროლეს გულში“ (ხსოვნის ეკრანი გაფატრა ელვამ).

კომპარული სინამდვილის სინამართ გაცხადება ლექსში „სინამართ“

„ერთ გაზაფხულსაც ვერ მოესწარი, ისე დათოვა შენი მწვერვალი“, ამბობს წინასწარმეტყველური ინტუიციით მომადლებული, სამზეოს ნაადრევად განშორებული ბეჟან ხარაიშვილი.

მამულის ამ ერთ-ერთი გამორჩეული მეციხოვნის ყოვლისმხილველი თვალებიდან „წვეთ-წვეთად ჟონავდა ჩვენი სისხლიანი, ავი წარსული“, ხოლო პოეტის „გულის ძარღვები მამულის სუნთქვას“, მის მაჯისცემას აყურადებდნენ.

ბეჟან ხარაიშვილის მზერა გენიოსი წინაპრის-ვაჟა ფშაველას დარად ჭვრეტდა ერის სულის – „ჩამუხლული მუხის“, ხმელი ნიფლის სატკივარს და მისი ფესვების დარწყულება, „შინდის შტოს“ აყვავება, მშობელი ხალხის გენეტიკური კოდების სინმინდისთვის ზრუნვა იყო პოეტის უპირველესი საფიქრალი.

მტკვრის მკერდზე ნატვრისთვალს – თბილისს ეთაყვანებოდა სხვათაგან უხილავის მხილველი და „არა ოქროს, ფულს, სახლს თუ დახლს“, არამედ საქართველოს დღეგრძელობა – მარადიულობას შესთხოვდა უფალს (მტკვარი გველივით შეცურდა ჭადრებში).

სიზმარ-ცხადში ამგზავრებოდა ლოკალური თუ გლობალური სატკივრები, ხორცის ქვეყანაში“ სულის ტაძრებს აშენებდა, ვერ შერიგებოდა ახლომხედთა უფუნურებას, გადაგვარება – გადაშენებამდე რომ მიჰყავდა ერი და გაფრთხილების ზარებს რეკავდა ქვეყნის ავ-კარგის შემცნობი, სამეუფო გზას უჩვენებდა უფსკრულში მობორიალეთ.

ბეჟან ხარაიშვილისთვის, ბიბლიის კვალობაზე, სამშობლოს პარადიგმა იყო ბალი, ვენახი.

წმინდა წერილში ორგვარი ბალი და ვენახი გვხვდება: მინიური და ზეციური.

მინიური ვენახი და ბალი ებრაელი ხალხის მეტაფორაა:

„ცაბაოთ უფლის ვენახი ისრაელის სახლი და იუდას სახლია, მისი სანატრელი ნერგი“ (ესაია წინასწარმეტყველი, 4,7).

სახარებაში „მევენახე“ მამალმერთია, „ვაზი ქეშმარიტი“ – ქრისტე (იოანე, 15,1).

ბიბლიის წინასწარმეტყველთან ებრაელი ხალხია მორწყული ბალის ადრესატი: „იქნები მორწყული ბალივით და წყაროსავით, რომლის წყლები არასოდეს დაშრება“ (ესაია წინასწარმეტყველი, 58,11).

ზეციური ბალი უზენაესის, წმინდა სულების, ანგელოზების სავანეა.

ედემის ბალი, რომელიც შექმნა ღმერთმა, უცოდველი ადამის და ევას თავდაპირველი საცხოვრისი იყო, სადაც ყვაოდა სიცოცხლისა და ცნობადის ხეები. პირველმა ადამიანებმა ბოროტი სულის ნაქეზებით იგემეს უფლისგან აკრძალული ცნობადის ხის ნაყოფი და დაკარგეს სამოთხე, უკვდავება (დაბადება, 2,16,17).

ქართველ კლასიკოსთა სახისმეტყველებაში ერთ-ერთი უპირველესი ადგილი ბალს უკავია.

გალაკტიონის „პირიმზეში“ „ძმებისგან“ გაყოფილი „მონხუცი ბალი“ უძველესი ისტორიის მქონე ქართველი ხალხის პარადიგმაა, „ძმებში“ ჩვენი ჩრდილოელი მეზობელი, ავანტურისტი, სხვისი მიწებით გაუმადღვარი იმპერია იგულისხმება.

ტერენტი გრანელის ერთ ლექსში ნათქვამია: „ძველ ბალებს დაეცნენ ქარები ყაჩაღივით და აიკლეს ფოთლები“ (შენს გაქცევას).

ამ კონტექსტის „ძველი ბალიც“ მრავალსაუკუნოვანი წარსულის მქონე ქართველ ხალხზე, ხოლო ყაჩაღთან ასოცირებული ქარები ჩვენს მოსაზღვრე ჩრდილოელ დამპყრობელ მონსტრზე მიგვანიშნებს.

ანალოგიური შინაარსისაა დარიაჩანგის ბალი ოთარ ჭილაძის რომანში „გზაზე ერთი კაცი მიდიოდა“.

ბეჟან ხარაიშვილი იცნობდა სიმბოლური ბალის პირველწყაროს და საგულისხმო სათქმელს უკავშირებდა ამ სახეს.

ამ მხრივ მრავლისმთქმელია მისი ლექსი „სიზმარი“, რომელიც ძალზე აქტუალურ, ეროვნულ და მსოფლიო სატკივრებში გვახედებს სიზმრისეული ხილვის მოშველიებით, რადგან „სიზმარშიც, ოცნებაშიც ჩვენ არარაობაში ან ცაში როდი ვიმყოფებით, არამედ დედამიწაზე, სინამდვილის სფეროში, ოღონდ ნამდვილ ნივთებს სინამდვილის და აუცილებლობის შუქში კი არ ვუყურებთ, არამედ წარმოსახვისა და თვითნებობის წარმტაც მოჩვენებებში“.

განარჩევნ „განცდილის, მომასწავლებელ, წინასწარმეტყველურ“ სიზმრებს (რ. ნათაძე, რა არის სიზმარი“, თბ. 19,48,გვ.,56).

სიზმარს კავშირი აქვს განწყობასთან: „სიზმარი პიროვნების შინაგანი მდგომარეობის გამოვლენაა, ხშირად ალეგორიულ, არაპირდაპირი, მაგრამ მაინც შინაგანი ძალებით ამოძრავებული და პიროვნებისეული“ (ლევინი, ნადირობა ფიქრზე“, თბ. 1982,გვ. 112).

სიზმარს ინტუიციას, წინაგრძნობას, არაცნობიერს უკავშირებენ ზ. ფროიდი, კ.გ. იუნგი.

„წინასწარმეტყველური სიზმრები, ტელეპათიური ფენომენები და სხვა მისთანანი ინტუიციის სფეროს განეკუთვნება“, გვანმცნობს იუნგი. ის განასხვავებს სიზმრის „პროსპექტულ და კომპენსატორულ ფუნქციებს“.

„სიზმრის პროსპექტული ფუნქცია მომავალი ცნობიერი წარმატებების არაცნობიერი ანტიციპაციაა, წინასწარი ვარჯიშის, მონახაზის ან ზოგადი გეგმის მსგავსად.

„სიზმარი შეიძლება მოიცავდეს გარდუვალ ჭეშმარიტებას, ფილოსოფიურ დებულებებს, ილუზიებს, ველურ ფანტაზიებს, მოგონებას, გეგმას, ანტიციპაციას, ირაციონალურ განცდებს, ტელეპათიურ ხილვებს... სიზმარი ზოგჯერ სიკვდილ-სიცოცხლის საკითხია“ (კარლ გუსტავ იუნგი, ანალი-

ზური ფსიქოლოგიის საფუძვლები, სიზმრები, თბ. 1995, გვ. 305, 209).

სტეფან ცვაიგი დოსტოევსკის სამყაროს „ღრმა და წინასწარმეტყველურ სიზმარს“ უწოდებდა, რომელიც „სინამდვილესაც კი ჯაზნის, მაგრამ ეს მაინც რეალიზმია, საკუთარი საზღვრებიდან ფანტასტიკურში რომ გადასულა“ (სტეფან ცვაიგი, „ფანტასტიკური ღამე“, თბ. 1966, გვ; 211).

გრიგოლ რობაქიძე შემოქმედებით პროცესს „თვალღია სიზმარს“ უწოდებდა, გალაკტიონი – „ოცნება-სიზმარს“, ტერენტი გრანელი – „დედამინის სიზმარს“.

ბეჟან ხარაიშვილმა მრავალნაირი რაკურსით განჭვრიტა საქვეყნო, აქტუალური პრობლემები, ამ შემთხვევაში კი სიზმარს დააკისრა მთავარი სათქმელის გამოხატვის ფუნქცია.

სტუდენტობის პერიოდი.

ლექსში „სიზმარი“ საუბარი იწყება ბაღზე, ანუ მამულზე, ყვავილებიან უცხო მოღზე, სადაც ვარდს სურნელება

დაუკარგავს და ბოლოკს ისხამს, ბოლოკს კი ვარდის სურნე-
ლება შეუძენია: „ბალი ვნახე და სიზმარი ერთად, ყვავილთა
უცხოოდ ნაფერი მოლით, ბოლოკს ვარდების სურნელი ჰქონ-
და, ვარდი შიგდაშიგ ისხამდა ბოლოკს“.

ვარდი, ყვავილი ბიბლიაში უზენაესის პარადიგმაა: „ყვა-
ვილები დაჩნდნენ მიწის პირზე, ჟამი გალობისა მოიწია და
ხმა გვრიტისა ისმის ჩვენს მხარეში“ (სოლომონის ქებათა ქე-
ბა“, 2,12).

ასევე, ვარდი, უხრწნელი ყვავილი“ არის ღვთისმშობლის
მეტაფორა (დაუჯდომელი ყოვლადწმინდა ღვთისმშობლი-
სა).

ლექსის ბოლოკად გარდასახული ვარდი დიადის, მშვე-
ნიერის, ამალღებულის დამდაბლების მაუნყებელია.

ღმერთისუარმყოფელი ეპოქის მახასიათებელია გალაკ-
ტიონის პოეზიის დამჭენარი, გათელილი, გაყინული, გაუჩი-
ნარებული, გარდაცვლილი, სილაში მოქცეული ვარდის სახე-
ები.

ტერენტი გრანელის ლირიკაში „შორეული ყვავილების“
ჭკნობა მიგვანიშნებს რწმენისგან გაუცხოებას, რადგან ამ
შემთხვევაშიც ყვავილი უზენაესის სიმბოლოა („სიცოცხლის
გრადაცია“).

ბეჟან ხარაიშვილის ლექსში ისევ საპირისპირო მოვლე-
ნები ფიქსირდება: „მზე ანათებდა, მაგრამ გზის პირას მუხა
ტოტებში ცრემლად დნებოდა“.

სულიერი მზე მხოლოდ წმინდათ, ნათლისკენ, სხივისკენ
მიდრეკილთ უნათებთ.

მზე საღვთო სახელია: „მზე და ფარია უფალი ღმერთი“
(ფსალმუნი, 84,12).

ლექსის მრავლისმეტყველი სახეა ცრემლიანი მუხა. რა-
ზე მიგვანიშნებს იგი?

მუხა ერის, მისი სულის სიმბოლოა კონსტანტინე გამსა-
ხურდიას „მთვარის მოტაცებაში“, „ვაზის ყვავილობაში“,

გრიგოლ რობაქიძის შემოქმედებაში („საუბარი კარდუს-თან“), გალაკტიონის პოეზიაში („მუხები“).

ბეჟან: ხარაიშვილის აცრემლებული მუხის სახეში გვენ-ცნაურება ერის სულის განსაცდელი.

ვარდს სურნელება გასცლია, მაგრამ „მინდვრის ოხში-ვარს“ ეტანება ნარცისი: „პლანი, პლანიო“, სტვენდა ნარცი-სი, მინდვრის ოხშივარს ეტანებოდა“.

ლექსის ლირიკული გმირი ცდილობს გონს მოიყვანოს გონდაბინდულნი: „გონს მოდით–მეთქი! – ვიყვირე ერთხელ, ვიდრე არ არის ბიჭებო, გვიან“...

მაგრამ წაღმა შემობრუნებას არ აპირებენ ცდუნების მორევში ჩათრეულები: „ჩვენ ქეშები ვართ, შეტყდი მანდე-დან! – ჩაიხავილა ხახაში ხვიამ“.

არაყს დახარბებულნი „ცის ნამს“ ემიჯნებიან, „გოიმე-ბად“ და „შტერებად“ ნათლავენ ზნეობის ერთგულთ: „არაყს მოველით, ცის ნამს ვილა სვამს, გოიმებად და შტერებად თოვლიან“.

ნამი, ცვარი საღმრთო სახელია: „ვიქნები ცვარი ესრაე-ლისთვის, აყვავდება, როგორც შროშანი და ლიბანივით გა-იდგამს ფესვებს“ (ესაია წინასწარმეტყველი, 14,3).

ცის ნამის ირონიული ხსენება ამაღლებული იდეალების-გან განდგომის მომასწავებელია.

შარლ ბოდლერი თვრებოდა „ღვინით, სათნოებით, პოე-ზიით“ (ითრობოდეთ).

გალაკტიონთან გვხვდება თრობა „ცისფერი ღვინოე-ბით“, „დღის სიელვარით“, პოეზიით, ფიქრით... პოეტების მეფეს ეპყრა „ბედთან არდარიდების თასი, ალის თასი, ცეც-ხლიანი აზარფემა, სიხარულის ჭიქა“.

ცეცხლი, ალი, სიხარული საღვთო სახელებია.

თასი, აზარფემა, ჭიქა–ღვთისმშობლის პარადიგმებია.

ბეჟან ხარაიშვილის ლექსის პერსონაჟები თვრებიან არა „ცის ნამით“ (რწმენით), არამედ არყით, გონისდამბინდავი ნარკოტიკებით.

ნარცისს, ხვიას აყოლია იაც, მასაც თავი მოაქვს მოდის მიმდევრობით: „მეც მოდას მივდექ! მოდი, მაკოცე! – გამომ-ნრიპინა ბუჩქიდან იამ!“

აშკარაა ეროვნული, ტრადიციული, მაღალზნეობრივი იდალებისგან, რწმენისგან გადახვევა, სამეუფო გზის დავინ-ყება, თავდაღმარში დაშვება, რაც ბალის-ხალხის ჯანსაღ ნა-ნილს განადგურებით ემუქრება.

ლექსის ავტორი კეთილმოსურნე გულისწყრომას ვერ ფარავს, შეძრწუნებული ამხელს ეროვნულ საფრთხეს. რე-ზიუმესავით უღერს მისი განაცხადი: „ღმერთმა დასწყევლოს გადაგვარება, არა და ბალო, როგორ მიყვარდი. შევეხე ვარდს და ბოლოკი შემრჩა – ეს შენ იყავი!“ („სიზმარი“).

დიდ, ღრმააზროვან საფიქრალს გვიტოვებს ლექსის შთამბეჭდავი სახეები: ბოლოკად გარდასახული ვარდი, მინ-დვრის ოხშივარს დაწაფებული ნარცისი, ხვია, ია.

თრობა არა „ცის ნამით“, არამედ არყით, პლანით.

აცრემლებული მუხა.

ჩვენს ირგვლივ ტრიალებენ მარადიული მზის ნათელს განრიდებულნი, მინდვრის ოხშივრით მოწამლულნი, ბნელ-თან წილნაყარნი, გზასაცდენილები...

თავისი ეპოქის (და არა მხოლოდ თავისი), თავისი ქვეყ-ნის (უფრო სწორად, საკაცობრიო) აქტუალური პრობლემის მხილების მისია პოეტმა სიზმარს დააკისრა, როგორც ეს კლასიკურ მწერლობაშია (აკაკი, ვაჟა, გალაკტიონი).

ლექსი „სიზმარი“ ახალგაზრდა ავტორს წარმოაჩენს, როგორც დიდ წინაპართა კვალზე მავალ, ეროვნული იდეა-ლების მსახურ, ბიბლიის, კლასიკური მწერლობის ტრადიცი-ებს ნაზიარებ, თვითმყოფად, ინდივიდუალური ხელწერის შემოქმედს.

მგლის და ხარის ბარადიკებით სამშობლოს განსაცდელზე მიხიშება ლექსში „შეციებით მთაში ღელეებს“

ბეჟან ხარაიშვილმა სოციალიზმის ეპოქაში იცხოვრა, როცა დამოუკიდებლობანართმეული ჩვენი სამშობლო დიდი საბჭოთა იმპერიის კედლებში იყო ჩაშენებული.

XX საუკუნის 70-იან წლებში დაიწყო საქართველოს ეროვნული თვითშეგნების ამაღლების ახალი ეტაპი, თავისუფლებისკენ სწრაფვა, დისიდენტური მოძრაობა ზვიად გამსახურდიასა და მერაბ კოსტავას მესვეურობით. ბეჟან ხარაიშვილი მათი თანამოაზრე იყო. სამწუხაროდ, სამივეს ტრაგიკული ბედი ხვდათ წილად.

ბეჟან ხარაიშვილს, როგორც ჭეშმარიტ მამულიშვილს, ძილს უფრთხობდა სხვისი ტერიტორიებით გაუმადლარი იმპერიული მონსტრის პოლიტიკა, მის მიერ ჩვენი ეროვნული სახის ნაშლის მცდელობა.

ლექსში „შეციებით მთაში ღელეებს“ სწორედ მგლის მადით ცნობილი, დაუნდობელი ყინულოვანი მეზობელი ჩასაფრებია პატარა, მრავალსაუკუნოვანი წარსულის მქონე ქვეყანას, რომელიც მოაზრებულია ღვინიას სახით: „კორტონის მგლები ფატრავენ ღამეს და მოლანდებით ზმუის ღვინია, შეციებით მთაში ღელეებს, – ბარად მირბიან“.

მგლის სახისადმი ინტერესი ვლინდება როგორც ხალხურ შემოქმედებაში, ისე ბიბლიაში, კლასიკურ მწერლობაში. მგელი ორმაგი სიმბოლოა.

ბიბლიაში ამა ქვეყნის ძლიერნი ავლენენ მგლურ ინსტინქტებს, მგლურ სისასტიკეს: „შეთქმულნი... წინასწარმეტყველნი ლომებზევით ბრდღვინავენ. მთავრები მგლებზევით გლეჯენ ნედავლს, სისხლს ღვრიან, სიცოცხლის უმწარებენ ანგარებისთვის“ (ეზეკიელ წინასწარმეტყველი, 25,27).

„გაჯიუტებული, ნაბილწული, მოძალადე ქალაქის... მთავრები მბრდღვინავი ლომებია მის შუაგულში, მისი მსაჯულები საღამოს მგლებია, დილისთვის ძვალსაც რომ არ ტოვებენ“ (სოფონია წინასწარმეტყველი, 3, 1-3).

იოანე ღვთისმეტყველის გამოცხადებაში წითელი გველშემაპისგან მოვლინებული, წინასწარმეტყველებთან მებრძოლი სამი მხეცია: უფსკრულის მხეცი, (11,7,13,14), ღვთისმგმობელი ზღვის მხეცი (13,1,5), მინის მხეცი (13,11), რომლებიც თაყვანს სცემენ გველშემაპს და ქმნიან უღმერთო იმპერიას, რომელიც, კომენტატორთა მიხედვით, საბჭოთა კავშირია, ხოლო ზღვისა და მინის მხეცებში მოიაზრებიან ხალხთა მასებიდან მოვლენილი ლენინი და იატაკქვეშელი სტალინი (აპოკალიფსი და დღევანდელობა) (იოანე-იოანა, რა უნდა ვაკეთოთ, თბ. 1994).

მითოლოგიაში მგელი ძალის, დაუმორჩილებლობის სიმბოლოა: „კიდევაც დაიზრდებიან ალგეთს ლეკვები მგლისანი, ისე არ ამოწყდებიან ჯავრი არ ჭამონ მტრისანი“.

ასევე, პოზიტიურ ქრილში მოიხსენება მგლის მუხლი.

კ. გამსახურდიას თავის ტოტემად მგელი მიაჩნდა, რადგან თვითონაც მგელივით მოუთვინიერებელი იყო, მისი გადაბირება-განვრთნა ვერაფრით მოახერხეს კომუნისტებმა.

დიდი გერმანელი მწერლის-ჰერმან ჰესეს პერსონაჟი ჰარი ჰალერი ტრამალის მგელია, შინაგანი გაორებისგან, კაც-მხეცის სანყისთა ურთიერთბრძოლისგან გატანჯული მარტოსული, ვიდრე არ მოათვინიერებს თავის არსებაში მხეცს და ჰარმონიას არ ეზიარება (ტრამალის მგელი).

მგლები ურთიერთდაუნდობლობითაც გამოირჩევიან.

ვაჟა ვშაველას მოთხრობაში „ამოდის, ნათდება“ მგლები მგელ ტოტიას ცოცხლად შეჭამენ.

გოდერძი ჩოხელის რომან „მგელში“ მხეცური ინსტინქტების მომძლავრების ხელშემწყობია ტოტალიტარული საბჭოთა იმპერია, რომელსაც მამალი მგლის სადარი კომუნისტები მართავენ, ისინი მგლებად ნათლავენ თავიანთ თანამოაზრეებს, სიკეთისგან ცლიან მათ, გაცემა-დაუნდობ-

ლობაში წვრთნიან და ცხოვრება გაუსაძლისი ხდება. საბოლოოდ, ნამგლარი ადამიანი ოჯახის, ჯანსაღი გენეტიკური კოდების, რწმენის წყალობით ისევ ადამიანად გარდაისახება.

მსოფლიოს ისტორიის გააზრების შედეგად მიღებულ დასკვნებს გვაზიარებს შოთა ნიშნიანიძე: „ბაბილონიდან, რომიდან, სულაც არ ვამბობ ტყუილს და კიდევ უფრო შორიდან მგლური კანონი ყმუის. შენც დაგკბენს მგლური კანონი, ვერც შენ იდგები ცალკე, რომში ხარ დაბადებული თუ გაზრდილი ხარ ალგეთს“ (მგლური კანონის ბალადა).

ბეჟან ხარაიშვილის ლექსში ღვინიას ჩასაფრებული მგლები ნეგატიურ კონტექსტშია ჩასმული.

ღვინია, ხარი მრავალგზის ჩაუფიქრებიათ ძალის, გამძლეობის, შრომისმოყვარეობის, შეუვალობა-ერთგულების, ქვეყნის მსახურების სიმბოლოდ.

„ხარს ვგავარ ნაიალადარს, რქებით მიწას ვჩხვერ, ვბუბუნებ, ღმერთო, სამშობლო მიცოცხლე, მძინარიც ამას ვდუდუნებ“ – ასე იყო დიდი ვაჟა-ფშაველა ასოცირებული ხართან.

„მე ვარ მისანი ხარი წიქარა, შენი დვრიტა ვარ, მამულ-დედულო, ზღაპრიდან მისთვის გამოვიპარე, რომ გემსახურო და გიერთგულო“ – აცხადებდა შოთა ნიშნიანიძე და აქაც მამულ-დედულის მსახურება იყო „მისანი ხარის“ მისია (მე ვარ მისანი ხარი წიქარა).

ხარს ყოველთვის ჰყავდა ჩასაფრებული კბილებალესილი მგელი, ამიტომ ელანდება მამულის სიმბოლოდ ჩაფიქრებულ ღვინიას მგელი ბეჟან ხარაიშვილის ლექსში.

ალბათ, მთის ლეღების ბარისკენ სწრაფვაც არაა შემთხვევითი.

ნასახლარი, დათოვლილი, უსახურავო სახლის ჩამქრალი ბუხარი ყველაზე სასურველი, ავი ზრახვების ხელშემწყობი ადგილია სხვის მიწაზე დადარაჯებული ვერაგი, მგლის მადის მქონე მტაცებლისთვის: „თოვლით აევსო გუ-

ლი ნასახლარს, ბუხარი ცხვირში დუმილს იხრჩოლებს, მთვარე ზვინების თეთრი ბოხოხით–წყალში იხრჩობა“.

თოვლი, ყინვა, ქარი ეროვნულ–პოლიტიკურ ჭრილში, ყინულოვანი ქვეყნის ავი ზრახვების დასახასიათებლად აქვს გამოყენებული გალაკტიონ ტაბიძეს. იისფერი თოვლის, სპეტაკი თოვლის პარალელურად, მის პოეზიაში ფიგურირებს უამინდობა, შავი თოვლი, არანმინდა თოვლი, საუკუნეთა თოვლი, მწუხარე თოვლი, მსახვრალი თოვლი, ფიფქით მტრობა, ყინვათა მფენი თვალეები, ყინულოვანი გარემოცვა, „აუხდენელთა დღესასწაულით ლურჯი ყინული“, თეთრი ქარი, წითელი ქარი, თოვლიანი ალვა, თოვლიანი ნაძვი, გაზაფხულის თოვლი, გაზაფხულზე გაყინული ნაკადული.

ყველა ეს სახე პოეტების მეფესთან მიმანიშნებელია მუხანათი მეზობლის, თოვლიან – ყინულიანი იმპერიის სატანურ, მზაკვრულ პოლიტიკაზე, მის ავ ზრახვებზე. ლექსში „ოფორტი“ გალაკტიონი ენიგმებით მიგვახვედრებს, რომ ჩვენი სამშობლო ჩრდილოეთის ავდრიანი, ცივი იმპერიის მიერ დამონებულია და ეს მონსტრი გვაიძულებს, თავისი თოვლიან–ყინულიანი სა-

ბეჟანის სამხედრო
სამსახურში

ხელმწიფო საკუთარ სამშობლოდ ვაღიაროთ: „... რა სიჩუმეა. როგორ აჩნია გზებს ნაკვაღევი არსაამსოფლო, რომ სხვა სამშობლო არ გამაჩნია... რომ ეს თოვლია ჩემი სამშობლო“.

მართლაც, საკუთარის დავინყებას და თავისი თოვლიან-ყინულიანი ტერიტორიის სამშობლოდ აღიარებას ითხოვდა ჩვენგან „გაიძვერა მოყვარე“.

რუსეთის ქარ-ყინვის, თოვლის, ყინულის, ყინულეთის ასოციაცია უჩნდება კონსტანტინე გამსახურდიას „დიონისოს ლიმილის“ პერსონაჟს – კონსტანტინე სავარსამიძეს რუსეთის ოფიცერ სლანსკისთან შეხვედრისას.

გოდერძი ჩოხელის რომანში „მგელი“ შავი წვიმა, წითელი თოვლი, წითელი გველეშაპის მოვლინება მიგვანიშნებს ვერაგი მეზობლის ავ ზრახვებზე.

„ჩრდილოეთის წითელი ქარი“ ქრის გალაკტიონის პოემაში „მოგონებები“, „შავი გულისნალებით სავსე“ ქარია მის ლექსში „როგორ ებრძოდნენ ზარებს ზარები“.

„თოვლის თალხი“ ანუ იგივე შავი თოვლი მოასწავებს მოსალოდნელ უბედურებას კოლაუ ნადირაძის ლექსში „25 თებერვალი, 1921 წელი“.

ბეჟან ხარაიშვილის ლექსის „ქარიც“ და „თოვლის ბარათებიც“ სიმბოლური ხერხით აქცენტირებაა მტრის მზაკვრულ სულზე, ავბედით მიზნებზე.

ქარი „შეშლილი ფოსტალიონია“, „თოვლის ბარათებს“ მისამართს ურევს, სხვაგან (ჩვენსკენ) აგზავნის, ხოლო ხვანი (იმერეთის სოფელია) მდინარე ძირულას ხანჯალივით ეცემა გულში: „ქარი–შეშლილი ფოსტალიონი თოვლის ბარათებს მისამართს უშლის, ორმხრივ ჩამოსწვდა ხვანი ძირულას, იხანჯლა გულში“.

ე.ი. „თოვლის ბარათები“ სხვაგან, ანუ ჩვენთან ჩამოაქვს ქარს, როგორც ავის მაუწყებელი (შდრ. გალაკტიონის „ფიფქით მტრობა“). თოვლიც და ქარიც შეთანხმებულად რევენ სიტუაციას.

ლექსის ბოლო სტრიქონები უფრო ხსნის ქარაგმას: „შენ შეგყმუიან მგლები, სოფელო, შენი ხარების ცხელ სისხლს ნატრობენ, ეჭვი გძალავს და უყივი შვილებს: დაგეპატრონონ“ (შეციებით მთაში ლელებს).

მგლის ყმუილი ავის მაცნეა, მგელი სისხლისღვრას, ხარების ხორცს დახარბებული მტაცებელია და ადამიანის მიერ მიგდებულ, უყურადღებოდ დარჩენილ სოფლებში საკბილოს მოხელთების მეტი შანსი აქვს.

ლექსის პირველ სტროფში გამოვლენილი შიში, ეჭვი ბოლოში უფრო კონკრეტდება: მგლები, მტარვალნი არა ერთ ნასახლარს, არა ერთ სოფელს, არამედ მთელ ქვეყანას შემოსჯარვიან და თუ პატრონობა არ გაუნიეს შვილებმა, თუ არ გამოფხიზლდნენ, ამ გარემოს სხვა ჩაიგდებს ხელში, მის ნაშიერთა სისხლისღვრაც გარდუევალა.

ლექსი დაწერილია საბჭოთა იმპერიის ზეობისას და, აშკარაა, რა დიდი თვალთახედვა გამოავლინა მისმა ავტორმა, როგორ უცდომლად განჭვრიტა მოსალოდნელი საფრთხეები, მტრის შავი გული, ჯერ კიდევ დიდი ხნით ადრე, ვიდრე სამაჩაბლოს და აფხაზეთს აგვაცლიდა სისხლით გაუმაძლარი გაიძვერა მოყვარე.

ვარძიაში. ბეჟანი მეულლესთან და მეგობრებთან ერთად (მარჯვნიდან პირველი ბეჟანის მამა – ჭიჭიკო ხარაიშვილი).

თავი IV ფილოსოფიური პრობლემები

სიკვდილის გამოცანა

კაცობრიობის ხსოვნას არ შორდება ერთხელ უკვე განცდილი წარღვნა, სიცოცხლის წარხოცვა დედამიწაზე ადამიანთა ცოდვების გამო. ბიბლიის მიხედვით, მხოლოდ წმინდა, უფლის გზით მავალი ნოე იხსნა ღმერთმა, გაამზადებინა კიდობანი, რათა ყოველი სულიერის თითო წყვილი გადაერჩინა. ადამიანთა მოდგმამ ამ მოვლენიდან როდი მიიღო გაკვეთილი, იგი ისევ ვერ უძლებს გამოცდებს, ისევ უკუღმართ გზებზე დგას და ყურად არ იღებს ღმერთის თუ ბუნების გაფრთხილებას.

ბეჟან ხარაიშვილი მორწმუნე პოეტი იყო, თვითშეცნობის, ერის მისიის შეცნობის, მისი დანიშნულების გაგების სურვილით მოვლენილი ჭეშმარიტი მოაზროვნე და შემოქმედი.

პოეტს გაცნობიერებული ჰქონდა ცოდვების თუ სიკეთის საზღაური, ბიბლიური წარღვნის გაკვეთილის მნიშვნელობა და თავის თანამედროვეობაშიც ელანდებოდა ქარიშხალი, ყორნისფერი ზეცა, ნოეს კიდობანი და ცდილობდა მოსალოდნელი უბედურების ჯვრით მოგერიებას: „ნაპირს დაუშინა ქარიშხალმა თოვლის გუნდები – თოლიები და ზეცა თვალეში ჩაყორნისფერდა... ვაითუ დიდი მოვარდეს წყალი-ჯვარი აქაურობას, ჯვარი აქაურობას-რამ გამახსენა ნოეს კიდობანი?“ (ეჭვი).

ამ სტრიქონების გაცნობისას არ შეიძლება არ გაგვახსენდეს 2015 წლის 13 ივნისის წყალდიდობა თბილისში, ივარქმნილი ქუჩები, სახლები, ადამიანთა მსხვერპლი. ეს უნდა აღგვექვა, როგორც დიდი და საჭირო გაფრთხილება, მაგრამ სულიერმა სიბეცემ არ მოგვცა საშუალება, გვეხილა უბედურების ნიშნები.

იოანე ღვთისმეტყველის აპოკალიფსის ხილვებიც არ შორდებოდა პოეტის თვალთახედვას, როგორც წმინდა ნერილის უებრო მცოდნეს, მის მოგონებათა სკივრში, ალბათ, ჩაძირული ატლანტიდის სახეც გაკრთებოდა.

უზენაესი მუდმივად გამოცდას უწყობს, განსაცდელს უმზადებს ადამიანებს, ხან ანებივრებს, ხან აჩოქებს, ღორმუცელობას არ აპატიებს, ზომიერების გრძნობას უნერგავს, რათა მოვლენებიდან სათანადო დასკვნა გააკეთოს და ამ წვრთნა-ფათერაკებში გონიერებით, ზომიერებით, იმედით იმარჯვებს: „თუ რამ სადმე მეტი შევსვი, გადმომდინდა ცხვირში ძმარად, ეს ცხოვრება ბაგირია, ხან დავძლიე, ხან დამძალა. ოქროს ჩიტი მოფრენილი ბევრჯერ თვალწინ ამაცალა, ფეხი ნავკარ, ნავიჩოქე, სულის მოთქმა არ მაცალა, ხან ალერსით მანებივრა, ხან დამაგდო ბაღში ცალად“...

დაკვირვებული პოეტი შეიცნობს ამ წყალობა-განსაცდელთა მნიშვნელობას: „ეს ცხოვრება ბაგირია, ხან დავძლიე, ხან დამძალა, ხან ცხელ-ცხელი პური მომცა, ხან მაჭმევდა ცივ მჭადს მცირედს, ეჰ, ცხოვრებავ, ვერ გადავძღვევ... შენ ორს ებრძვი – მე და იმედს“ (ეს ცხოვრება).

არსებობა სიკეთე-ბოროტების ჭიდილია, წარმატება – ხელმოცარულობის მონაცვლეობა. ღმერთმა ადამიანი ბედნიერებისთვის შექმნა, სიცოცხლის ხის ნაყოფი აგემა, უკვდავება მიანიჭა, ოქროს ჩიტი მოუვლინა სიხარულის მაცნედ, მაგრამ დიდი გამოცდაც მოუწყო, ბაგირს დაამსგავსა ცხოვრება, რომელიც ხან დაიდრევა, ხან არა. რადგან ადამიანს დაავინწყდა ზომიერება, ღმერთისგან აკრძალული ცნობადის ხის ნაყოფიც მიაყოლა სიცოცხლის ხის ნაყოფს, სატანისგან ცდუნებულმა და არც მოინანია, რის გამოც, ღმერთმა სამოთხიდან გამოაძევა პირველი ადამიანები – ადამი და ევა. ადამიანმა არ უნდა დაივინყოს თავისი შესაძლებლობის საზღვრები, აკრძალული და ნებადართული, ზომიერება და იმედი უნდა იფაროს ფარად, მაშინ არ გადაიჩეხება და წარმატების გარანტიას მოიპოვებს.

ბეჟან ხარაიშვილის შემოქმედება სიკვდილ-სიცოცხლის

საიდუმლოს, მიღმური სამყაროს. საიდუმლოებების ძიებით, უკვდავებაზე ფიქრით გამოირჩევა.

პოეტს ხელენიფებოდა „ხორცის ქვეყნის“, ნივთის, საგნის, ფულის გამფეტიშებული ქვეყნისა და სულის ქვეყნის, „სულის საყდრის“ გარჩევა, გულწრფელად მსახურებდა მაღალ იდეალებს, მისთვის უცხო იყო პრაგმატული სურვილები, მაგრამ ირგვლივ „სულის სიმძიმეს“, „ხორცის შეფვას, ერთგულების ნაცვლად, გაცემა-გაყიდვას ხედავდა, მისივე სულიერების ტაძარში დანას ლესავდნენ უკეთურნი, მის მიერ დალაშქრულ მწვერვალებზე გაზაფხულის მზე კი არა, თოვლი და ყინვა იყო, დაკვირვებული თვალი და ყნოსვა ვარდის სახით მოვლენილ არსებაში შმორის სუნს შეიგრძნობდა, ნუგეშად კი რჩებოდა სინამდვილის სწორი შეცნობის, საკუთარი სიმართლის რწმენა, რაც მისი მარადიულობის გარანტი უნდა ყოფილიყო.

ლექსი „მრავალჟამიერ, ჩემო ბეჟანა“ ცხოვრებისეული სიავის, ღალატის, გაუტანლობის პირისპირ დარჩენილი მარტოსულის ღალადისია: „არ დაგკლებია გაჩენის დღიდან სულის სიმძიმე, ხორცის შეფვა და მაინც იცანი, ვინ რა ფერია, მრავალჟამიერ, ჩემო ბეჟანა! მთელი ქვეყანა რომ ანაცვალე, იმათ გაგცვალეს, შენი კვნესამე და იმ საყდარში, შენ რომ აღმართე, გაგინებენ და დანებს ლესავენ... თაფლიც, ო, თაფლიც, ხედავ? გემწარის. ერთ გაზაფხულსაც ვერ მოესწარი, ისე დათოვა შენი მწვერვალი“.

სატრფოს სიახლოვეშიც არა ვარდის, არამედ შმორის სუნის შეგრძნობი ასკვნის: „და მაინც გასნი, ნუ დაიდარდებ, გზად თუ არასდროს გამოგიდარა, ხომ გაიცანი, ვინ რა ფერია?! მრავალჟამიერ, ჩემო ბეჟანა!“

რატომ აკვიატებოდა ახალგაზრდა, სიცოცხლით სავსე პოეტს სიკვდილის ლანდი, ნაადრევი აღსრულების მოლოდინი, რატომ ემზადებოდა ის ასე ნაადრევად მიღმურ სამყაროში გასამგზავრებლად?

რაკი ადამიანი მოკვდავია, სიკვდილზე ფიქრსაც ვერ გაექცევა.

არსებობს აზრი, რომ „... უნდა ვწეროთ სიკვდილზე, უნდა ვიფიქროთ მასზე, არანაკლებ იმისა, ადამიანები სიყვარულზე რომ ფიქრობენ“ (მ. ზოშჩენკო, მზის ამოსვლის წინ, გონებისათვის, თბ. 1986, გვ. 213).

ეს პრობლემა აწვალედათ სოფოკლეს, ბაირონს, მოპასანს, ჩეხოვს, ტოლსტოის, დოსტოევსკის, გოეთეს, გალაკტიონს, ტ. გრანელს, გ. ჩოხელს.

„ალერსიან დღეშიც“ „სიკვდილის ზღაპარი“ ეწვეთება სულს: „ალერსიანი შემოდგომის დღე მეველება გარს, ნიაფი მითხრობს უცვლელ ზღაპარს, სიკვდილის ზღაპარს“ (გალაკტიონი, „უკანასკნელი დღე“).

სიკვდილის სიმღერას ისმენს პოეტი ედემის ბალის ხისურთხმელის ტოტისგან: „ტოტმა, რომელიც სიბნელეს ერთვის, დიდი ხანია იმ ხით, ურთხმელით, მხოლოდ სიკვდილი იმღერა შენთვის, ბნელ განაჩენით გამოუთქმელით“ (გალაკტიონი, „იარე გზაზე“).

უკვდავება არაა მიწიერთა ხვედრი. მიღმურში გადახედვის სურვილი კი ცნობიერების გამდიდრებას, მორალური ღირებულებების მიგნებას ემსახურება, როგორც დანტეს „ღვთაებრივ კომედიაში“.

„მრავალი სიკვდილის განცდაზე“ საუბრობდა ნიცშე.

შარლ ბოდერის „ღრმა ოცნების თანაზიარი“ იყო სიკვდილი – „ძველი კაპიტანი“, რომელიც „ქვესკნელის ბჭეებისკენ“ მიუძღვის ადამიანს „უცნობში რამე ახლის“ მოძიებისთვის (მოგზაურობა, „ბოროტების ყვავილები, თბ. 1992, გვ. 222).

ბოდლერი მოგზაურობდა ჰადესში, იცნობიერებდა მიჯნურთა, უპოვართა, ხელოვანთა სიკვდილს, იზიარებდა გარდასხეულების, სულის უკვდავების თეორიას, რითაც ამარცხებდა ტრაგიზმს.

გოეთე სიკვდილს „ძმას“ უწოდებდა „ფაუსტში“: „...და ჩვენი ძმა სიკვდილი ჩვენსკენ მოიპარება“:

სიკვდილს „მოკეთედ“ თვლიდა ფრენსის ბეკონი, გალაკტიონი „ძმად“: „სიკვდილს მე როდი შევუშინდები, იგი – ძმა

მუდამ ჩვენს მხარეზეა, მე მეშინია იმგვარ სიცოცხლის, სიკვდილს რომ ჰგავს და უარესია“ (ნეაპოლში).

სიკვდილ-სიცოცხლის მარადიულ გამოცანას ასე ეპასუხებოდა ვაჟა-ფშაველა: „ღმერთმა გიშველოს სიკვდილო, სიცოცხლე შევნობს შენითა“.

„სიკვდილი ჩვენი ცხოვრების იდუმალ ეტრატზე აღბეჭდილი მეშვიდე ბეჭედია, ჩვენი სულის უკანასკნელი წრთობა, უკანასკნელი ომი, მოუცილებელი მებაჯრე“, აცხადებდა კ. გამსახურდია.

გალაკტიონმა შეიგრძნო „სიო, საიმქვეყნიო და საიმსოფლო“, დაინტერესდა „ყოფნისა და არყოფნის წიგნებით“, შექმნა თავისებური სიკვდილის სახელმძღვანელო, თავისი „შავი წიგნი“ და ვარდისფრად გარდასახულ სიკვდილის გზაზე „შუქთა კამარას“, „დიდ საიდუმლოს“ მიესალმა.

ტერენტი გრანელმა მოიახლოვა და გაიშინაურა სიკვდილი, ინამა სულის მარადისობა, „მესამე გზას“ მიაპყრო მზერა და თავის სამშობლოდ დასახა „ლაჟვარდები ცისფერი“, სიკვდილის შიში დაძლია იმის იმედით, რომ „სიკვდილია სიცოცხლეზე მეტი“.

გალაკტიონს და ტერენტი გრანელს სწამდათ „სულის გაღვიძება“, სულის მარადიულობა, გარდასხეულების თეორია, სულის მარადიული მოგზაურობა ხილულ თუ მიღმურ სამყაროში.

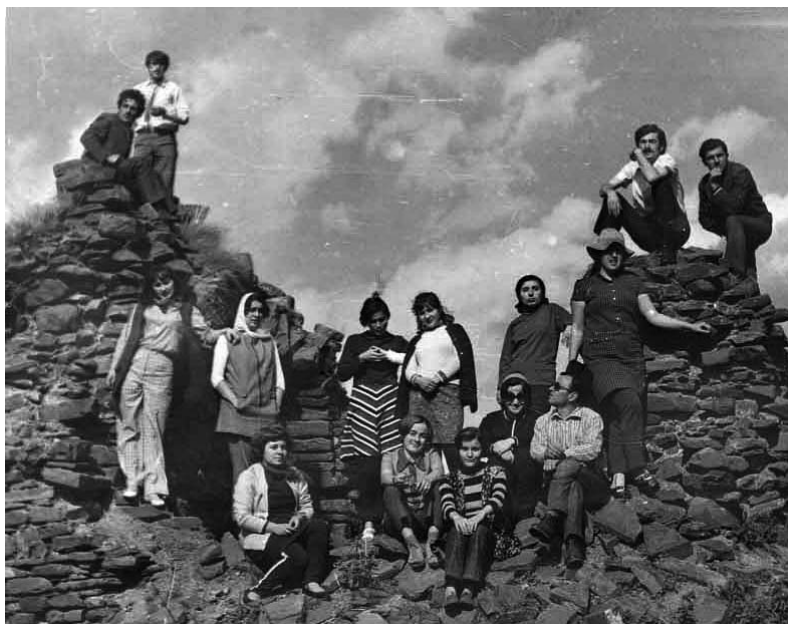
„უკვდავება მხოლოდ ისეთ ადამიანს დაუმკვიდრებია ამქვეყნად, ვინც მაღალი გრძნობის სახელით ცოცხალი ზიარებია სიკვდილს. გზა, უკვდავებისთვის მიმავალი, მუდამ სიკვდილის არკის ქვეშ გაივლის“, მიიჩნევდა კონსტანტინე გამსახურდია.

„სიკვდილზე ფიქრებს“ „სიბრძნის დედას“ უწოდებდა მერაბ კოსტავა, სიკვდილს არ მიიჩნევდა ბოროტებად, თავის სამშობლოდ ზეცას, შემდეგ მინას და საქართველოს მიიჩნევდა.

„მთელი ჩვენი ამქვეყნიური სიბრძნის, მთელი ჩვენი ბჭობისა და მსჯელობის საბოლოო დანიშნულება ის გახ-

ლავთ, რომ გვასწავლონ, როგორ დავაღწიოთ თავი სიკვდილის შიშს“, წერდა ფრენსის ბეკონი.

სიკვდილის შიშის დაძლევის საშუალებაა იმის შეგნება, რომ იგი „ახალი სიცოცხლის დასაბამია“ (მიშელ მონტენი, „ცდები“).

სტუდენტობის პერიოდი. საჩხერე. მოდი ნახე.

სიკვდილის შეხსენების, სიკვდილთან შეგუების მიზნით ეგვიპტელებს დღესასწაულის დროს, საუცხოო საჭმელ-სასმელთან ერთად, დარბაზში შემოჰქონდათ მუშია.

ძველი რომაელები გამარჯვებებს ქეიფით ხვდებოდნენ, ამავე დროს, ადამიანის საბოლოო ხვედრის შეხსენების მიზნით, არ ივინყებდნენ სიკვდილის არსებობას, მონადიმეებთან მონას შემოჰქონდა ჩონჩხი და თავის ქალა შეძახილით: „მემენტო მორი!“ (გახსოვდეთ სიკვდილი!), რათა ამ აქტით საზღვარი დადებოდა ადამიანის ყოვლისშემძლეობის მითს.

ტერენტი გრანელმა, რომელიც სიკვდილის პრობლემას გამუდმებით უღრმავდებოდა, 1924 წ. თავის პოეტურ კრებულს „მემენტო მორი“ უწოდა, რაც ძალზე ღრმააზროვანი ჩანაფიქრის შემცველია. ამით იგი აფრთხილებდა ტირან ხელისუფლებას, რომელმაც 1924წ. აჯანყების მონაწილეთა ტოტალური განადგურება დაიწყო და 6 ათასი ქართველი მიწაში ჩაანვინა. ტერენტი გრანელი ხშირად მიდიოდა აწყურის ქუჩაზე, სადაც აჯანყების მონაწილეები დამარხეს და დაცვა იდგა. გადმოცემით, დაჭრილებს კი არ მკურნალობდნენ, არამედ ცოცხლად მარხავდნენ და მიწა იძროდა, რადგან ჯერ კიდევ სუნთქავდნენ, სამარეშიც ბორგავდნენ ომის კანონების დამეინყებელთა მსხვერპლნი.

სიკვდილის მოახლოებას მშვიდად ვერ ხვდება ის, ვინც ანდერძდაუტოვებელი მიდის ამ ქვეყნიდან (ფრენსის ბეკონი, „სიკვდილის თაობაზე“).

ვისაც მრავალი ამალღებული ჩანაფიქრი აქვს და სიკვდილის აჩრდილს ხედავს, ბუნებრივია, თავის აუსრულებელ ოცნებებს სინანულით ეთხოვება, როგორც ბეჟან ხარაიშვილი.

პოეტს ამქვეყნად რჩებოდა „აუსრულებელი ოცნებები“, „ლექსების რვეული“, „ცხოვრების ანი და ჰოე“, „ჯერ დაუნერელი სტრიქონები“...

გარდაცვალება მისთვის იყო ცაში დამკვიდრება და სიკვდილს უცქეროდა, როგორც ბედის გამოცდას, გარდასახვას და დარწმუნებული იყო, რომ „ზეციური საგზლით“ – სიყვარულის თანხლებით, მარადიულობის სავანეს მიახლებული, ვარსკვლავად აენთებოდა (... და ვტოვებ, ვტოვებ).

გვახსენდება გალაკტიონის ანალოგიური აზრი, სხვა ფორმით, სხვა სტილით გაცხადებული: „... შენ მხოლოდ მარადი სიმალლე გიმველის, როს შუქად მშობლიურ ცას შეეშენები“ (დრო).

ბეჟან ხარაიშვილს სწამდა, რომ „გული სამარეშიც იმზინებს, გული სამარეშიც ამღერდება“ (ცა რომ მტრედისფერობს).

სიცოცხლე დღეგრძელობით კი არა, ადამიანის გმირული, სულით, მისი მიერ დატოვებული საქმეებით, ხელოვნებით იზომება. ამის მაგალითად ესახებოდა მირზა გელოვანის ხანმოკლე სიცოცხლე და ბეჟან ხარაიშვილმა მისდამი მიძღვნილ ლექსში ასეთი ქრესტომათიული სიბრძნე გააჟღერა: „პოეტები ყველაზე ადრე კვდებიან და პოეტები ყველაზე დიდხანს ცოცხლობენ“ (ხვედრი პოეტთა).

ბეჟან ხარაიშვილის პოეზიაში მრავალი რამ არის წინასწარმეტყველური, ნაადრევად განჭვრეტილი, როგორც პირად ცხოვრებაში, ისე საერთო-საზოგადო პრობლემებიდან.

ახალგაზრდა პოეტის მთელი შემოქმედება არის შიშის დაძლევა, სიკვდილის დამარცხების სურვილი.

პოეტისთვის მისაბაძი მაგალითია არსაკიძის პიროვნება, სვეტიცხოვლის ტაძრის მშენებელი მკლავმოკვეთილი ხელოვანი. თვითონაც მზად არის, ორივე მკლავის მოსაჭრელი კედლები ააშენოს, სიკვდილი დაამარცხოს, ან ვაჟას მთებში დაიმარხოს, რათა მისმა სულმა ხმელი წიფლის ფესვები გაანედლოს: „... და ვაშენებდე გაღმა – გამოღმა ორივე მკლავის მოსაჭრელ კედლებს, რომ სამოთხეში, გინდ ჯოჯოხეთში თავთან დაკლული სიკვდილი მედოს, ანდა ვაჟაის მთებში ჩამმარხა, ხმელი წიფელის სანედლო ფესვად“ (ნატვრა).

სიკვდილის დამარცხების სურვილით ანთებული, მამა-პაპის რაინდული სულის და სისხლის მატარებელი ხევსურია ლექსში ორწყალთან შედგა შემთვრალი ხევსური“: „ორწყალთან შედგა შემთვრალი ხევსური, „...ქარი ხმელ წიფლის ტოტებს არხევდა... – ერთი მეც უნდა მაგკლა სიკვდილო... თქვა და ჩანისლულ ხეებს გახედა“.

თითქოს ორ მთას შუა რუხი კამეჩებივით განოლილი ნისლეები დევის ხახსავით ემუქრებიან პოეტის სიჭაბუკეს: „დინჯად ალოკეს ძირულას ტალღები რუხმა კამეჩებმა,--

ნისლებმა და ორ მთას შუა, როგორც ნაცნობ დევის ხახაში ინამცობხრებენ ჩემს სიჭაბუკეს“ (დინჯად ალოკეს).

ლექსში „წინაგრძნობა“ მღვრიე ლელე, აუგის მთქმელე-ბი მიაცილებენ პოეტს „უსამართლო და „უცხო მხარეში“, ირგვლივ ქარი თარეშობს, სხივი გაუჩინარებულია, საყდარი მიტოვებული, სული გვემული, სიცივე, უგზობაა მტანჯვე-ლი, ხოლო უცხო ნაპირიდან უხმობს მებორნე: „რა სიცივეა, გზაი არა ჩანს, კივის მებორნე უცხო ნაპირთან, იმას მისრუ-ლებს მუხთალი ბედი, იმას მისრულებს, რასაც დამპირდა“.

ბეჟან ხარაიშვილის იდეალია ომში გამირულად დაღუპუ-ლი ახალგაზრდა პოეტი მირზა გელოვანი, რომელმაც არ იცოდა, რა იყო შიში, ხოლო ტკივილით და სინანულით მოსა-გონარია ფეოდალური შუღლის, შურის გამო საქართველო-დან განდევნილი რაინდი –გიორგი სააკაძე, რომელიც მო-საჩვენებლად სპარსეთის ჯარს შემოუძღვა, ვითომ საქარ-თველოს დასამარცხებლად და გაუგონარი გამარჯვება მოი-პოვა მომხდურზე სპარსეთში მძევლად დატოვებული პაატას მსხვერპლად შეწირვის ფასად (ფულისთვის კი არა).

პოეტი წუხს, „სიხარულს მუდამ სევდა რომ ერთვის“ (არ გიკვირს).

სიკვდილ – სიცოცხლის პრობლემის ორიგინალური გა-აზრებაა ლექსი „სანთლის ღერით“. ვიღაც კვდება, ცოცხლე-ბი კი ასანთის ღერით კბილებს იჩიჩქნიან, ანუ ხორცის საჭ-მელად ემზადებიან, ხორცის მოსახარშად ქვაბებს ამზადე-ბენ, სამფეხა ძაღლს ცემით ისტუმრებენ, ყასბები დანების პრიალით ცხადდებიან, საზვარაკოდ გამზადებული მოზრე-ბი ამას ერთმანეთს ზმუილით ამცნობენ და ყელში უტოკავთ „ერთადერთი სიცოცხლის ნერვი“. აი, ასე, ერთი შეხედვით, ნატურალისტური, ყოფითი სურათების ჩვენებით, ქვეტექ-სტებით გვამცნობს ლექსის პერსონაჟი მეზობლის სიკვდილ-თან, როგორც ჩვეულებრივ ამბავთან შეხვედრას. კაცების ალესილი კბილები, ყასბების დანების პრიალი გვარწმუნებს, რომ აქ ზედაპირული აღქმაა სიკვდილ–სიცოცხლის და არა ფილოსოფიური ჭვრეტა, ამ იდუმალი მოვლენის სერიოზუ-

ლი გააზრება: „ასანთის ღერით კბილები დაიჩიჩქნეს კაცებ-
მა, სამფეხა ძალღმა სანაგვეს მიაშურა ნაცემმა, სახლის
კუთხეში ქვაბები შემოდგეს მურიანი, დანების პრიალით. შე-
მოდგნენ კაცები შურიანნი ...მეზობლის ქალებმა საქმე გაი-
ჩინეს ძაძების კერვით, – ვილაც მომკვდარაო, გადაზმუვლა
მოზვერმა მოზვერს და ყელში შეტოკდა ერთადერთი სი-
ცოცხლის ნერვი“ (ასანთის ღერით).

პოეტს აღაშფოთებს ეს შეგუებული სიკვდილი, ადამიანის
საბოლოო აღსასრულის დაკავშირება მავანთა დანაყრებას-
თან, არა მწუხარება, არამედ მოვლენის გამართლება იმით,
რომ ყველანი სიკვდილის შვილები ვართ: „სამოცს გადასდაო,
– თქვა ერთმა დანანებით, – რას იზამ, ყველანი სიკვდილის
შვილები ვართ, თქვა მეორემ და ხელები გაშალა, ღმერთმა აც-
ხონოს, – ჩაურთო მესამემ, – აჰა, გვიჭამია ხაშლამა!“

ლექსის ავტორი ამ სიკვდილის თანამდევ მოვლენას
წარმოიდგენს, რომ მიცვალებულს სისხლისფერი მოზვერი
უნდა დააკლან დაუნდობლად, არ ემეტება ღვინია, ერის,
ვაჟკაცობის, შრომის სიმბოლოდ ქცეული გონიერი ცხოველი
და მოუწოდებს: „ნადი, გაასწარი ტყისკენ, გაასწარი, ჩემო
სისხლისფერო მოზვერო, ყელში ჩაგიკლავენ სიცოცხლეს
ხანჯლებით, არც შენ დაგინდობენ, ოხერო!“ (სამოცს გადას-
ცდაო).

ყოველი ადამიანი განუმეორებელი არსებაა და მის ამ-
ქვეყნიდან წასვლას, ბეჟან ხარაიშვილის აზრით, თან უნდა
ახლდეს სიცოცხლის თუ სიკვდილის გონივრული გააზრება,
ხანმოკლე არსებობაში თავის დანიშნულებაზე, რაობაზე სე-
რიოზული ფიქრი, მიუხედავად იმისა, ბრძენი ტოვებს ამ სამ-
ზეოს თუ უგნური.

ილია ჭავჭავაძემ ფუქსავატ ლუარსაბ თათქარიძის
სიკვდლს მთელი ფილოსოფიური განსჯა შეაგება ადამიანის
დანიშნულებაზე.

ბეჟან ხარაიშვილი ვერ ეგუება მოვლენათა ზერელე აღ-
ქმას, მას სწადია ყოველი მოვლენის ძირისძირის განჭვრეტა,
არა მხოლოდ სადღეისო, სამომავლო ჭეშმარიტების ძიება

და პოვნა. ამ შემთხვევაში იგი დიდ წინაპართა ტრადიციების შემოქმედებითი გამგრძელებელია.

ლექსი „ძაღლის ბედი“ ამ პრობლემის ქრილში გაიაზრებს ერთგულების, სიკეთე-უმაღურობის, უსულგულობის პრობლემას. ძაღლი, როგორც ერთგულების სიმბოლო, ლექსში პატრონის გულგრილობის მსხვერპლი ხდება.

სამფეხა ძაღლის ჩამჭენარ ფერდებში შიმშილი თვლემს, რაც პატრონის არაადამიანურ ხასიათზე მეტყველებს, ძაღლი მაინც ერთგულად უტევს ღამეს.

შებრალების ნაცვლად, პატრონი ქვებს იმარაგებს, სამფეხა ძაღლი კი არსად გამქცევია. უგულო პატრონი ცდილობს, მალე მოიშოროს კოჭლი ძაღლი, ის კეტავს ფანჯარას და თვალებით თხრის ძაღლის დასაფლავ მიწას.

ლექსი ასე მთავრდება: „ჯაჭვის მახლობლად ძაღლის სიცოცხლეს ერთგულებაზე დაეხრჩო თავი“.

ასე გაკიცხა პოეტმა სიკეთესმოკლებული, უგულო, უმაღური პატრონი, რომელმაც არ დააფასა ერთგული ძაღლი და ქვეტექსტებში იგულისხმება, რომ ასეთ ადამიანს არც თვისტომთა სიბრაღული ექნება, არც ადამიანის ფასი ეცოდინება.

„გოგოლაურთას შევესწარ ხატობას, ყელში ჩაუკლეს სიცოცხლე ჭედილებს... დღეს, რა თქმა უნდა, მომიწევს დათრობა და საქართველოს სისხლიანი, ავი წარსული წვეთ-წვეთ, თანდათან გამოჟონავს ჩემს თვალებიდან“ (ხატობაში), წერს პოეტი და უმანკო ცხოველის სისხლთან ერთად, სამშობლოს უბედო წარსულში დაღვრილი სისხლი უმხამავს გუნებას.

ჰადესში მოგზაურობა

სიკვდილზე ფიქრი, ჰადესში მოგზაურობის სურვილი მოკვდავი ადამიანის მუდმივი თანამდეგია. სრულყოფა და უკვდავება მიწიერთა ხვედრი როდია. მოკვდავის მცდელობა, მიღმურში გადახედვის სურვილი მხოლოდ ცნობიერების გამდიდრებას და ახალი მორალური ღირებულების მიგნების სტიმულია.

ასტრალური მოგზაურობის უნარით მომადლებული დანტეს ხედვა, სული მდიდრდებოდა მიღმური შთაბეჭდილებებით: „გამახვილდა აქ თვალი ჩემი და შემეცნებაც მკვიდრ ნიადაგს დამყარებია“ (ღვთაებრივი კომედია, თბ. 1941, გვ. 293).

„ხილვის გაახლება“, ახალ, სამერმისო ცნობიერებამდე, ამაღლებაა ჰადესის საუფლოში ჭვრეტის შედეგი დანტეს მიხედვით.

სიცოცხლეში სიკვდილის განცდა, მის საიდუმლოებებზე ფიქრი რჩეულთა ხვედრია. ესაა პირობა წარმავლობის გამარადიულებისა.

„რათა იარალი ავყაროთ სიკვდილს, ჩამოვაშოროთ მას იდუმალების საბურველი, დაუუკვირდეთ და თანდათან გავუშინაურდეთ მას... უფრო ხშირად ვიფიქროთ მასზე, ვიდრე სხვა რამეზე ვფიქრობთ“, გვირჩევს მიშელ მონტენი.

„არ ვიცით, სად გვისაფრდება სიკვდილი, მაშ, მოდით, ყველგან ველოდოთ მას. სიკვდილზე ფიქრი თავისუფლებაზე ფიქრს ნიშნავს. ვინც მიეჩვია სიკვდილს, მონობას გადაეჩვია. ვინც გვასწავლის, როგორ მოვკვდეთ, იმავდროულად გვასწავლის, როგორ ვიცხოვროთ“.

„სიკვდილზე ფიქრი ძალზე სასარგებლო რამ გახლავთ“.

„...სიკვდილი სამყაროული წესრიგის ერთი ნაწილია. ის არის სამყაროს სიცოცხლის ნაწილი“.

„... სიცოცხლის ხანგრძლივობა დღეგრძელობით კი არ იზომება, არამედ იმით, თუ როგორ მოიხმარეთ იგი“, წერს მიმელ მონტენი, „ცდებში“.

ფრენსის ბეკონი გვამცნობს: „სული, ასხლეტილი სხეულის არტახებს, თვითვე მალღდება ყოველდღიურობის არადჩამგდები, მიჰყვება თავის წარმმართველ ხელს.“

„...სიკვდილი არსებობისგან კი არ ათავისუფლებს ადამიანს, მარტოოდენ გარდასახავს მას“ (სიკვდილის თაობაზე).

ჭეშმარიტი პოეზია სიცოცხლესთან ერთად, სიკვდილის რაობასაც აცნობიერებდა: „არ ვარ მეხოტბე მარტოოდენ სიცოცხლის გრძნობის, სიკვდილის ტრფობაც შემიქია, მიდიდებია“, აცხადებდა უოტ უიტმენი ლექსში „ჰიმნები სიხარულისადმი“ (ბალახის ფოთლები, თბ. 1966).

შარლ ბოდლერისთვის „ღრმა ოცნების თანაზიარია“ საფლავი. სიკვდილი „ძველი კაპიტანია“ და სასურველია მასთან ერთად უფსკრულში დანთქმა, რათა „უცნობში მოვიძიოთ რამე ახალი“ (მოგზაურობა) („ბოროტების ყვავილები“, თბ. 1992, გვ.222).

ბოდლერი მოგზაურობდა ჰადესში, იცნობიერებდა მიჯნურთა, უპოვართა, ხელოვანთა სიკვდილს, იზიარებდა გარდასხეულების თეორიას. სულის უკვდავების რწმენით სძლევდა ტრაგიზმს.

ნიცშესთვის „სად საფლავნი ჰგიებენ, ჰგიებენ აღდგომანი“ (ესე იტყოდა ზარატუსტრა, თბ. 1993, გვ. 88).

„და ჩვენი ძმა სიკვდილი, ჩვენსკენ მოიპარება, აცხადებდა გოეთე „ფაუსტში“.

სიკვდილ–სიცოცხლის მარადიულ გამოცანას ასე ეპასუხებოდა ვაჟა–ფშაველა: „ღმერთმა გიშველოს სიკვდილო, სიცოცხლე შევენობს შენითა“.

კონსტანტინე გამსახურდიასთვის სიკვდილი „ჩვენი ცხოვრების იდუმალ ეტრატზე აღბეჭდილი მეშვიდე ბეჭედი, ჩვენი სულის უკანასკნელი წრთობაა, უკანასკნელი ომია, მოუცილებელი მებაჯრეა“.

„სიკვდილს მე როდი შევუშინდები, იგი ძმა, მუდამ ჩვენს მხარეზეა, მე მეშინია იმგვარ სიცოცხლის, სიკვდილს, რომ ჰგავს და უარესია“, ამბობდა ქართველი პოეტების მეფე გალაკტიონი. „არტისტული ყვავილების“ ავტორმა შეიგრძნო „სიო, საიმქვეყნიოს და საამსოფლო“, დაინტერესდა „ყოფნის და არყოფნის წიგნებით“, შექმნა თავისებური სიკვდილის სახელმძღვანელო, თავისი „შავი წიგნი“ და „ვარდისფერი სიკვდილის გზაზე“ „შუქთა კამარას“, „დიდ საიდუმლოს“ მიესალმა.

ტერენტი გრანელმა მოიახლოვა და გაიშინაურა სიკვდილი, ინამა სულის მარადიულობა და „მესამე გზას“ მიაპყრო მზერა ...პოეტს სამშობლოდ ესახებოდა „ლაჟვარდები ცისფერი“, „სიკვდილია სიცოცხლეზე მეტი“, გვარწმუნებდა „მემენტო მორის“ ავტორი.

გალაკტიონმა და ტერენტი გრანელმა „სულის გაღვიძების“, ასტრალური მოგზაურობის არაჩვეულებრივი მაგალითებით გაგვაოგნეს.

„სიკვდილზე ფიქრებს სიბრძნის დედას“ უწოდებდა მერაბ კოსტავა და აცხადებდა: „ჩემი სამშობლო ზეცაა თავად, შემდეგ ეს მიწა და საქართველო“.

ცნობილია, რომ სააქაო და საიქიო ერთმანეთთან კავშირშია, მიცვალებულები ცოცხლებს ევლინებიან და, პირიქით, ამქვეყნიურთ ჰადესში ჭვრეტის უნარი მიემადლებათ.

„მთელი ამქვეყნიური სიბრძნის, მთელი ჩვენი ბჭობისა და მსჯელობის საბოლოო დანიშნულება ის გახლავთ, რომ გვასწავლონ, როგორ დავაღწიოთ თავი სიკვდილის შიშს“, წერდა ფრენსის ბეკონი.

სიკვდილთან გაბედული დამოკიდებულებით, უკანასკნელ საზღვართან დგომით და მის საიდუმლოებათა ამოცნობის სურვილით, სიკვდილის შიშის დამარცხებით ცნობილია ერნესტ ჰემინგუეის ცხოვრება (სიკვდილის და შიშის შესახებ).

კანტისტვის უცნობი იყო სიკვდილის შიში, გოგოლი, ეკატერინეს ფავორიტი პოტიომკინი, დედოფალი ელიზავე-

ტა პეტროვნა, ხელმწიფე მიხაილ ფედოროვიჩი, პოეტი ალ. ბლოკი დამბლადაცემულნი იყვნენ სიკვდილის შიშით.

შიში აჩლუნგებს ბრძოლისუნარიანობას, ფარ-ხმალს აყრევინებს ადამიანს და ხშირად სიკვდილის მიზეზი ხდება.

„ასეთ დროს ნორმის ფარგლებში“ ადამიანს გონება უნდა მოეველინოს მხსნელად, შიში მან უნდა დათრგუნოს.

„გონება, იდეები და ამაღლებული გრძნობები თრგუნავენ შიშის გრძნობას, ამარცხებენ სიკვდილს“, წერს ზოშჩენკო (მზის ამოსვლის წინ, გონებისთვის, თბ. 1986).

სიკვდილისათვის თვალის გასწორება, სიცოცხლეშივე მასთან შეგუება-გაშინაურება ესახება კ. გამსახურდიას შიშის დასაძლევ ძალად: „ვისაც სიცოცხლეში რამდენჯერმე განუცდია სიკვდილი, მისთვის სიკვდილის იდუმალება და შიში აღარ არსებობს, თუმცა სიცოცხლე ადამიანებს თოვლივით ადნებათ ხელში“.

არსებობს სიკვდილის რელიგიური, მითოლოგიური, ფილოსოფიური (მატერიალისური თუ იდეალისტური) ახსნა.

მსოფლიოს ყოველ დიდ შემოქმედს უცდია მიღმურის ფარდის გადანევა და ლანდეთის სამყაროს იდუმალებათა შეცნობა. ამ ძიების მიზანია შემეცნების გაფართოება, რადგან „ჩვენ უცნობისა და დაფარულის ძიებისას უფრო უკეთესნი, უფრო მხნენი და ქმედითნი ვხდებით“ (პლატონი, „მენონი“, გვ. 146).

„ფილოსოფია, პლატონისეული სიტყვებით რომ ვთქვათ, სიკვდილისთვის მზადებაა, ე.ი. მას ევალება იმდენად სრულყოფილი, რომ იგი სამუდამოდ დარჩეს იდეათა სამყაროში და გადაურჩეს მოკვდავთა ნაკლულ ქვეყანაში კიდევ ერთხელ დაბრუნებას“ (უილიამ გათრი, „პლატონი“, ბერძენი ფილოსოფოსები, თბ. 1983, გვ. 110).

ყველა რელიგიასა და იდეალისტურ ფილოსოფიებში სული უკვდავ ფენომენად არის აღიარებული.

ეგვიპტური და ტიბეტური მკვდრების წიგნი წარმოადგენდა გარდაცვალების სახელმძღვანელოს. მათში მოთხრობილია, თუ როგორ უნდა შეხვდეს ადამიანი სიკვდილს.

ასეთი კრებულები არსებობს ამერიკაში (*Жизнь после смерти*, 1990)

გარდაცვალების შემდეგ ადამიანის ფიზიკური გარსი ისპობა, სული კი მოგზაურობს და ღვთაებრივ სასამართლოზე წარდგება.

ეგვიპტური მიცვალებულთა წიგნის მიხედვით, სიკვდილის შემდეგ ადამიანის სულს უნდა გაეელო ოზირისის – მიცვალებულთა მეუფის სამსჯავრო და ფიცით უნდა ემტკიცებინა თავისი უცოდველობა. მისი სიმართლის შემმოწმებელი იყო სიმართლისა და წესრიგის ქალღმერთი მათი. მიცვალებულის გული სასწორზე იწონებოდა და თუ იგი ფრინველის გულს გადასწონდა, ეს ცოდვილობის საბუთი იყო და მას დემონები შთანთქავდნენ. უცოდველი კი ღვთაება ანუბისის იალუს მინდვრებში გადაჰყავდა, რათა მზის ღმერთის თანმხლები გამხდარიყო მზიან ნაეზე მუდმივი მოგზაურობისთვის.

მიცვალებულთა ცოდვების უარყოფის ტექსტი ერთ ასეთ მუხლს შეიცავს: „მე სუფთა ვარ, მე სუფთა ვარ“ (ძველი აღმოსავლეთის ხალხთა ისტორიის ქრესტომათია, თბ, 1990, გვ. 130).

ტიბეტური წიგნის მიხედვით, სიკვდილი არის ცნობიერების გადასვლა უფრო მაღალ საფეხურზე. აქაც მთავარია ღვთაებრივი სასამართლო, სადაც მიცვალებულთა მოსამართლე, დხარმა–რადჟა აფასებს მიცვალებულთა საქმეებს კარმის სარკის საშუალებით. სარკეში ირეკლება გარდაცვლილთა კარგი და ცუდი საქმეები.

მანუს კანონებში (ძვ. წ. II და ჩვ. წ–ის III.) სიკვდილის ღმერთს ეწოდება იამა.

მიცვალებულთა სამეფოზე არსებული წარმოდგენები შექმნილია იმ ადამიანთა ნაამბობის მიხედვით, რომელთაც გადაიტანეს კლინიკური სიკვდილი. სიკვდილის სიკეთე მდგომარეობს იმაში, რომ ადამიანს შთააგონებს ამქვეყნიური ცხოვრების მცირე დროის გონივრულ გამოყენებას, ამა

სოფლის წარმავალი არსებობის მაღალი იდეალებით, წმინდა ზნეობით გაჯერების აუცილებლობას.

შტაინერის მიხედვით, „შავ და თეთრ გზებს“ შორის არჩევანს განაპირობებს ადამიანის სინმინდე, მისი განვითარებული სულის სიმაღლე (შტაინერი, „როგორ მიიღწევა ზენა სამყაროთა შემეცნება“, თბ,1993, გვ. 104-113).

ბეჟან ხარაიშვილის ხანმოკლე სიცოცხლე, მისი სული რატომღაც სულ სიკვდილზე ფიქრებით იყო სავსე. როგორც შემოქმედს, დიდი სურვილი ჰქონდა, შეეცნო მიღმური სამყაროს საიდუმლოებები, მაგრამ იქ დარჩენა კი არა, სიცოცხლე და ისევ ხილულ სამზეოში დაბრუნება ენადა: „...ამ ბოლო დროს საიქიოს ამბები ძალიან მანუხებს. მეშინია, რამე ცუდი არ მომივიდეს. მე მინდა მოვკვდე, ვნახო საიქიო, მაგრამ იქ ვერ დავრჩები. უბრალოდ, ვნახავ და დავბრუნდები. ვნახავ და დავბრუნდები“.

ხევსურეთის ცადაწვდილი მთებით და კოშკებით აღტაცებული, ვეძას წყაროთი დარწყულებული, ცდილობდა ამ მხარის სილამაზე ქალაქებზე გადაეტანა, ცდილობდა მოეთვინიერებინა, ლექსის არტახებში მოექცია სიტყვათა ზღვაური, მერე კი ჩაეძინა და სიზმარში ზღვის ნაპირზე აღმოჩნდა უბის წიგნაკით და ავტოკალმით. ზღვა გაყინული იყო. ზღვის დასალიერზე კი უამრავი მზე ენთო, ზოგი ამომავალი, ზოგი-ჩამავალი. გაყინულ ტალღებს მიმწუხრის ფერი იდო, რაც შიშს იწვევდა. მერე ზღვა მზერაში გადნა და დასალიერზე ნახევრად ჩასული გამოჩნდა.

შემდეგ მოხდა საოცარი რამ. ზღვის ნაპირზე, უამრავ ხალხთან ერთად, ის და მისი თანატოლები იდგნენ უბის წიგნაკებით და ავტოკალმებით.

ზღვის ტალღებზე ზღვათა და საუკუნეთა მიღმიდან ღმერთკაცი გამოჩნდა და რომ გაიგო, ნაპირზე ქართველები არიანო, შენუხდა მათი სიმცირით, რამ დაგაბეჩავათ, რამ დაგაკნინათო. ღმერთკაცმა მიწას აკოცა. ოთხი უხუცესი მიეგება, დაუჩოქა თავდახრით. რუსთველმა ყველა წამოაყენა.

„ვეფხისტყაოსნის“ ავტორი გაიცნეს აკაკიმ, ილიამ, ვაჟამ, გალაკტიონმა.

როცა გალაკტიონი ლექსს კითხულობდა, ზღვა ბობოქრობდა, ტიროდა რუსთველი, ტიროდა ხალხი. როცა კითხვა დაამთავრა, ზღვა დაცხრა.

რუსთველმა იკითხა, თუ ვინ იყვნენ ნაპირზე თავმოყრილი ბავშვები. აკაკიმ უპასუხა: ესენი პატარა პოეტები არიან, ლექსებზე ჩალიჩობენ, კალმები დააქვთ, მხატვრულ სახეებს ინიშნავენ, ეძებენ და ისევ ინიშნავენ, მერე დაჯდებიან და ღამეებს სიტყვების შერჩევაში ატყემლისფერებენო. ლექსზე იმდენს წვალობენ, იმდენს აშალაშინებენ, რომ გათენებისას თეთრი ლექსი რჩებათო.

რუსთველს ლექსები ნაუკითხეს ახალგაზრდებმა. ყველა ლექსი ზეცით იწყებოდა და ზეცით მთავრდებოდა. მშრალი სიტყვების რახარუხით სანაპიროზე მტვერი დადგა, ზეცა შეინჯღრა. რუსთველმა შეაჩერა ისინი და ოხვრით უთხრა: „დიდთა ვერ მოჰკლავთ ნადირთა“... უბის წიგნაკები და სანერკალმები ყველას წაართვა და მიწით დაუთხუპნა, უბის წიგნაკები კი ზღვაში გადაუყარა.

“ – ვისაც კალამს დავუბრუნებ, წერა იმან გააგრძელოს, ვინც ისე დარჩება, თავისუფალია ამ ხელობისგან. ლექსი ვერც ყანას მომკის, ვერც გაგაძღებს და ლექსმა შეიძლება ყანაც მომკას და კიდევ გააუკვდავოს პოეტი. ლექსმა შეიძლება სამყარო ააფეთქოს, ან დაამშვიდოს“.

რუსთველმა ოთხ ახალგაზრდას კალმები წაართვა და უთხრა: „ნადით, მოთოხნეთ, მომკეთ. ისიც ლექსია, სიმღერაა, სიხარულია“.

შემდეგ ოთხეულსაც იგივე გაუმეორა.

როცა მოთხრობის ავტორის ჯერი დადგა, რუსთველმა იკითხა, ეს კალამი ვისიაო, ჩემია! – ნამოიძახა ახალგაზრდამ და ხელი გაუწოდა, იგრძნო, რომ ავტოკალამს აძლევდნენ.

ეს იყო ყველაზე დიდი პოეტური მანესტროს ნებართვა, წყალობა, რომ წერა გაეგრძელებინა, რაც უზომო სტიმიული იყო ახალბედა ავტორისთვის.

ხევსურეთში ცხოვრებამ, მთის რაინდული ბუნების ხალხთან ურთიერთობამ, მათთან შრომამ უაღრესად ძლიერი გახადა მისი სული და სხეული.

სწორედ აქ დაესიზმრება საკუთარი სიკვდილი, დამარხვა, საიქიოში მოხვედრა, თუმცა „იქაურები“ საიქიოს აქაურობას ეძახიან.

სიკვდილამდე ძმასთან ერთად ვაშლი და ვენახი გააშენა.

თვითვე დაესწრო საკუთარ გასვენებას. ცრემლს აღვრიდნენ დედა, შეყვარებული.

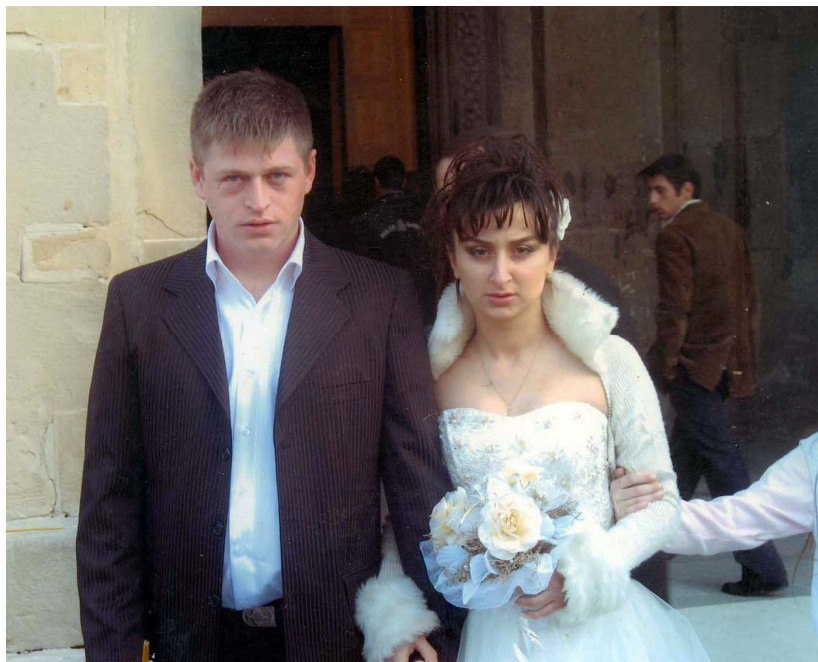
ჯუჯამ უბრძანა, სიკვდილზე ელოცა, მაგრამ ის არ დათანხმდა, რაზედაც ჯუჯამ უთხრა: „შენ რომ სიკვდილზე გელოცა, აქაურობას საერთოდ ვერ ნახავდი... სიკვდილს ჯიუტი ხალხი უყვარს, – სიამოვნებს, როცა მას ეჯიბრებიან, ედავეებიან, სახელს უტეხენ. იცის, ბოლოს თვითონ რომ გაიმარჯვებს და დამმარცხებელს დაამარცხებს. სიკვდილს საბოლოოდ ვერავინ მორევიან, თუ მოინდომა, სიკვდილი ღმერთს მოკლავს. სიკვდილს უფლება აქვს, მთელი სამყარო არარაობად აქციოს,... კაცობრიობა მოსპოს... ამით თქვენი ღმერთი მოკვდება, შემქმნელი და თაყვანისმცემელი არ ეყოლება. სამყარო დარჩება, მაგრამ შემმეცნებელი აღარავინ იარსებებს, შემეცნების გარეშე კი სამყარო და მის ირგვლივ არსებული მოვლენები არარაობაა. არარაობა და სიკვდილი ძმები არიან.“

პალმების ქვეშ, ტბასთან ისვენებდნენ რუსთაველი, ილია, აკაკი, ვაჟა, გალაკტიონი. სიკვდილმა მათი ვინაობა არ იცოდა, მათ ღვანლი და ამაგი მოკვდავთათვის დაეტოვებინათ, თავიანთი სახელებიც იქ დარჩენოდათ. ისინი უსახელო მკვდრები იყვნენ. უსახელო მკვდრებს სიკვდილი სახელებს არ არქმევს, ტბის პირას, პალმების ძირში აჯენს და ანებივრებსო. ეს ტბა უსახელო მკვდრებისაა და მასთან ახლოს სახელიანი მკვდარი ვერ მივაო, უთხრა ჯუჯამ.

ჯუჯა მკვდარს უკუღმა ათოხნივებდა, რაზედაც აუჯანყდა ხალგაზრდა, ყელში წვდა და დახრჩობა მოუწოდოდა, სამა-

გიერო სილაც მიიღო. ეს ჯუჯა კი არა, მისი ხევისური მას-
პინძელი ანიელი იყო.

მერე დილით ტყიდან ცვრიან ბალახზე გამოკუნტრუშე-
ბული შვლის ნუკრი იხილა, მთიელს თოფი მოჰპარა, ვაზნები
ამოიღო და გარეთ გაყარა.

ბეჟან ხარაიშვილის შვილი – ლაშა და რძალი – ხატია ხატიაშვილი.

ორეულთან შეხვედრა

ბეჟან ხარაიშვილის შემოქმედებაში გვხვდება ორეულიც, რაც გვარწმუნებს, რომ მას წარმოადგენა ჰქონდა ადამიანის სანყისებზე, ამასთან, გამახვილებული ინტუიციაც უწყობდა ხელს, შეეგრძნო საკუთარი არსების იღუმალი მეორე, ადამიანის ბუნების თანდაყოლილი თუ მერე შექმნილი ნეგატიურ-პოზიტიური სანყისები. შეხვედრა ორეულთან, თვითმხილება ემსახურებოდა მთავარ მიზანს – ზნეობრივი განწმენდის აუცილებლობის შეგნების გაღვიძებას და ეს არ იყო მხოლოდ პირადული ამოცანა, არამედ ზოგადად ადამიანის ბუნების უცდომელი ჭვრეტა და საკუთარი სულის, ერის, ზოგადად კაცობრიობის თვითშეცნობის იმპულსი.

იოგების ფილოსოფიის მიხედვით, ადამიანი შედგება შვიდი სანყისისგან. პირველია ფიზიკური სხეული. მეორე – ასტრალური სხეული, მესამე – პრანი ანუ სასიცოცხლო ძალა, მეოთხე ინსტინქტური ჭკუა, მეხუთე – ინტელექტი, გონება, განსჯა, მეექვსე – სულიერი ჭკუა, განჭვრეტის უნარი, ინტუიციური ჭკუა, მეშვიდე – სული.

ამ შვიდი სანყისიდან ყველაზე დაბლა დგას ფიზიკური სხეული, ის ადვილად აღსაქმელია და წარმოადგენს ადამიანის აგებულების უხემ ნაწილს.

მეორე სანყისი არის ასტრალური სხეული, რომელიც მჭიდროდ არის დაკავშირებული ფიზიკურთან, როგორც მისი ასლი. ასტრალური სხეული ადრიდანვე იყო ცნობილი, მას უწოდებდნენ „ეფირულ სხეულს, ფლუიდურ ორეულს“, ორეულს“. ის ფიზიკურისგან განსხვავებულ წვრილ, თხელ მატერიას წარმოადგენს.

ასტრალური სხეული არის ორიგინალი, რომელზედაც არის აშენებული ფიზიკური სხეული. ცალკეულ შემთხვევებში ისინი შეიძლება იყონ ცალცალკე. შეგნებულად მათი გაყოფა ძნელია, მაგრამ მაღალი ფსიქიკური განვითარების ადამიანებს შეუძლიათ შექმნან შთაბეჭდილება ფიზიკური ორგანოების გარეშე ყოფნისა.

ოკულტიზმის მიმდევრებს შეუძლიათ შეგნებულად გამოყონ თავიანთი ასტრალური სხეული და ხილული გახადონ ის. ნათელმხილველები ხედავენ ასტრალური სხეულის ფიზიკურისგან გამოყოფას სიკვდილის მომენტში.

ძილის დროს ადამიანის „მე“ ფიზიკური სხეულიდან გადადის ასტრალურ სხეულში.

უმაღლეს სამყაროს ენოდება ასტრალური, რომელშიც შედის სხვადასხვა სიბრტყე.

ხუთი ფიზიკური გრძნობის პარალელურად, ადამიანს აქვს ხუთი ასტრალური გრძნობა, რომლებიც არიან ფიზიკურის ორიგინალები. ადამიანს შეიძლება ჰქონდეს მეექვსე გრძნობაც, რომელიც იძლევა ტელეპათიურ უნარს. ფიზიკური ორგანოების შესატყვისია ასტრალური ორეულეები.

ადამიანს აქვს უნარი, ასტრალური სხეულით გადაადგილებისა ნებისმიერ სიმაღლეზე. ეს ხელენიფებათ ოკულტისტებს. ზოგიერთებს შეუძლიათ არაცნობიერად მოიმოქმედონ ეს და მოიგონონ, როგორც სინამდვილეში მომხდარი სიზმარი. ოკულტისტები მოგზაურობენ სადაც სურთ, როცა სხეული ძილშია. მაღალი სულიერი განვითარების ადამიანებს შეუძლიათ გამოვიდნენ თავიანთი ფიზიკური სხეულიდან ასტრალურ სხეულში და დაეხმარონ „დაღუპულთა სულებს“.

ასტრალური სხეული არის ორიგინალი, რომელზედაც აშენებულია ფიზიკური სხეული, მას უწოდებენ „სულს“.

ადამიანის სიკვდილის შემდეგ „მე“ სტოვებს ასტრალურ სხეულსაც. ის არის თხელი მატერიის გვამი, ოკულტისტების ენაზე მას ჰქვია ასტრალური ჩრდილი, რომელსაც არა აქვს სიცოცხლე, არც გონება და ტივტივებს (შდრ. გალაკტიონის „სული მოტივტივე“, „დავინყებულნი ჩრდილი“, „მოჩვენება ცრუ მუნჯად და ყრუდ მოარე“).

ე. და ნ. რერიხები მიუთითებენ, რომ აჩრდილები ისევე რეალურია, როგორც ჩრდილები ქვიშაზე, ადამიანს შეუძლია დაინახოს თავისი თავი ფხიზლად და თვლემის დროს. ასტრალური სხეული მატერიალურია, მაგრამ თხელი, მის შემ-

ჩნევას სჭირდება ნათელმხილველის უნარი, ირწმუნებიან რერიხები („აუმ“).

ნათელმხილველები თავიანთ ასტრალურ სხეულს გზავნიან იქ, სადაც სურთ და მოგზაურობენ მთელ პლანეტაზე.

პლატონის მიხედვით, ნებისმიერ მატერიას გააჩნია შესატყვისი იდეების ქვეყანაში.

მისტიკოსების აზრით, ეფირული ორეული, ელექტრული სული აგრძელებს არსებობას კლინიკური სიკვდილის შემდეგ.

ადამიანს შეუძლია ერთდროულად ყოფნა ორ სხვადასხვა ადგილას (შდრ. ტ. გრანელის „აქაც და იქაც“).

ცოცხალ სხეულებს ორგვარი ბუნება აქვთ.

უხეში სხეული გვაძლევს სიამოვნებას უხეში საგნებისგან.

სულიერი ცხოვრება, ინტელექტუალური, ესთეტიკური, მორალური მხარეებით გაპირობებულია თხელი სხეულით. ის ამყარებს კავშირს წარსულსა და მომავალ მოვლენებს შორის.

ადამიანი სხეულებრივიც არის და სულიერიც.

„მე“, შემდგარი სამი გარსისაგან, უკვდავია, „არამე“ – მოკვდავია. სული უკვდავია, სხეული – ხრწნადი.

მედიუმების აზრით, სული და ასტრალური სხეული ერთი და იგივეა. სულიერ სხეულს აღწერენ, როგორც კვამლს, გამჭვირვალე, ყვავილოვან ღრუბელს. მას გააჩნია შორს ხედვის, სულიერი ხედვის უსაზღვრო უნარი (შედ. გალაკტიონის „სამი ფერადი ღრუბელი“).

მისტიკოსების აზრით, ეფირული ორეული, ელექტრული სული აგრძელებს არსებობას კლინიკური სიკვდილის შემდეგ.

ინდივიდს აქვს ბიოლოგიური შესაძლებლობა, ზოგიერთი ფორმით,, გაუხანგრძლივებელი დროით იარსებობს სიკვდილის შემდეგაც.

არიან ადამიანები, რომლებიც ამტკიცებენ, რომ მიცვალებულებს ხედავენ.

აუტოსკოპიის დროს პიროვნებას შეუძლია გაიგონოს, როგორ ესაუბრება თავისი ორეული, არიგებს ჭკუას, ეუბნება სანყენს...

ამერიკელი მეცნიერი პრაისი აღწერს შემთხვევას, როცა კლინიკური სიკვდილის გადამტანმა ადამიანმა იხილა თავისი ფიზიკური სხეული საავადმყოფოში.

კლინიკური სიკვდილის დროს ჯეფ ბერკერმა მოახდინა ასტრალური მოგზაურობა საავადმყოფოდან სამსახურში, სადაც ის ნახა თანამშრომელმა საავადმყოფოს ხალათით და სისხლის ნვეთებით. ამ ფაქტის სისწორე დასტურდა (Жизнь после смерти, м.1990 ст.217).

ამ დროს, „სულიერი სხეული ხედავს მის მიერ დატოვებულ სხეულს“.

ორეულებით დაინტერესებული იყვნენ რომანტიკოსები, მათ შეეძლოთ მოგზაურობა ორ სამყაროს შორის.

ორეულთან შეხვედრაზე ლაპარაკობს გოეთე „პოეზიასა და სიმართლეში“ (I წიგნის II ნაწილი).

ხშირად სიკვდილის მაუნყებელია ორეულის ნახვა.

რ. შუმანი აცხადებდა, რომ გარდაცვალებამდე ევლინებოდნენ შუბერტისა და მენდელსონის სულები.

ასტრალური გამოსახულება იყო ჰამლეტის მამის აჩრდილი.

გოეთეს „ფაუსტში“ სული აჩრდილის სახით ცხადდება.

„ღვთაებრივ კომედიაში“ გვხვდება „მისტიური აჩრდილები“, სულთა ლანდები, ადამის, ვირგილიურის აჩრდილები.

დანტე ხედავდა საკუთარ აჩრდილს: „ჩემი აჩრდილი გამომეყო და კლდეს მიადგა“, „ჩვენ ვჭვრეტთ“ სახეთა ჩვენთა ნაჩრდილს“.

ბოდლერი ლაპარაკობდა საკუთარი თავის ჭვრეტაზე (მიპატიჟება სამოგზაუროდ), „განუყრელი აჩრდილის“ ხილვაზე (ნავსადგური).

ყერარ დე ნერვალი, გიომ აპოლინერი საუბრობდნენ საკუთარ მოჩვენებაზე, ორეულებზე (ფრანგული პოეზია, თბ. 1984).

აღ. ბლოკის, ათინას ფეტის, ვლ. სოლოვიოვის, ა. ბელის პოეზია სავსეა ორეულებით (მარადი დღე, თ. 1984).

ილია ჭავჭავაძეს აჩრდილის სახით გამოეცხადა „საქართველოს თანამდევნი, უკვდავი სული“.

კ. გამსახურდია აღწერს თავისი მეორე „მეს“ მოვლინებას ნოველაში „ტაბუ“.

ვ. გაფრინდაშვილის პოეზიაში ყურადღებას იქცევს „ორეულთა შყინვარები, ორეულთა რჩევა, ორეულთა დღესასწაული, დუელი ორეულთან“.

ტ. გრანელის პოეზიაში „ლანდების ასეული“ ბინადრობდა. პოეტი „შორიდან“ ხედავდა საკუთარ აჩრდილს, მისთვის ორგანული იყო „სიცოცხლე სხეულის გარეშე“, ანუ ასტრალური არსებობა.

გალაკტიონი ხედავდა გარდაცვლილთა სულებს, ცოცხალთა ორეულებს, თავის მეორე მეს, ციურ არსებებს, „იდუმალ მეორე სახეს“, „მხილების სახეს“.

აღნიშნავენ, რომ ადამიანი დიდ გამოცდილებას იძენს სულის, ორეულის დროსა და სივრცეში მოგზაურობის შედეგად. ამიტომ გვხვდება ასე ხშირად ასტრალური თუ მენტალური ორეული სიტყვის ოსტატთა, ხელოვანთა შემოქმედებაში.

ბეჟან ხარაიშვილის „უსახელო მკვდრებში“ საინტერესოდ არის აღწერილი ორეულთან შეხვედრა.

ზღვის დასალიერზე, ნახევრად ჩასული მზე მოჩანს, მოთხრობის პერსონაჟი (მოთხრობელ) მზესთან ერთად დაბლა იწვეს მინაში, მინაზე უფრო ქვემოთ.

ქვიშაზე წამოწოლილი ორეული დასცინოს, ის კი შველას ითხოვს.

ორეული ამხელს: „გიშველი, ოღონდ შენი სხეულიდან გამოუშვი: გველი, ბოროტება, შური, შულღი, დაცინვა, მიჩი-

ქმალვის ნიჭი, ყველაფერი, რასაც დაბლა ჩაყავხარ. მოიხსენი ნილაბი“.

„ბრალდებული“ უარყოფს, ასეთი თვისებები არ გამაჩნია და რომც გამაჩნდეს, მაინც ვერ გამოვუშვებ, მე ადამიანი ვარო.

ორეული არწმუნებს: „შენ ჩემგან ჩამოთვლილი ყველა თვისება გაგაჩნია, იგი დაბადებიდანვე დაჰყვება მოკვდავს, შენ პატარა ხარ, პატარა და მსუბუქი, დაბლა საკუთარი თავის ჯოჯოხეთი გეზიდებაო“.

ბიბლიიდან დანყებული, გველისა და გველეშაპის პარადიგმებით მოიაზრებოდა არსი ბოროტების, რომელიც მარადიულია.

დაბადების წიგნში გველის სახით მოვლენილმა სატანამ დააკარგვინა პირველ ადამიანებს – ადამს და ევას სამოთხე და უკვდავება(დაბადება, II, 15-17, III-1-24).

ბიბლიაში მრავალგზის გვხვდება გველის, გველეშაპის სახეში პერსონიფიცირებული ბოროტება.

ესაია წინასწარმეტყველი გვამცნობს: „გველის ფესვიდან გამოვა უნარს და მისი ნაშიერი მფრინავი გველეშაპი იქნება“ (ესაია წინასწარმეტყველი, 14, 29).

ღმერთი უნასით აშინებდა უკეთურთ: „აჰა, მოგისევთ მოუნუსხავ უნასებს და დაგგესლავენ“ (იერემია წინასწარმეტყველი, 8,10).

გველი, ვეშაპი იგივე ანტიქრისტია, ურწმუნონი მხეცის ნიშნით აღიბეჭდებიან, ნაცვლად ცხოველმყოფელი ჯვრისა.

წმ. ეპისკოპოსი ეგნატე გვირჩევს: „რწმენის მახვილით მოჰკვეთე თავი ამ გველებს, როგორც კი თავისი ხვრელიდან გამოსრილდებიან“ (სიტყვა მართლისა სარწმუნოებისა, ნაწ. III, თბ. 1993, გვ. 236).

მოთხრობის პერსონაჟს ორეულის სიტყვებზე ცრემლის ნიაღვარი წასკდება, პეშვს შეუშვერს ცრემლებს, დალევს და გამოცოცხლდება.

ასე ჩაატარა მწერალმა დიდი ფილოსოფიური სათქმელი ამ ერთ პატარა ეპიზოდში, რომლის მიხედვითაც, ყველა ადამიანი დაატარებს თანდაყოლილ ცოდვას, რაც მას მიწაში ძირავს და მიზანი ის უნდა იყოს, რომ შეიცნოს საკუთარი თავი, ებრძოლოს ნეგატიურ სანყისებს, განიწმინდოს უკეთურებისგან, რაც ხელს უშლის ამაღლებას. მხოლოდ ასე შეიძლება მიაღწიოს ღმერთების, ანგელოზების, წმინდა სულების სავანეს.

გვახსენდება დანტეს „ღვთაებრივი კომედია“, რომელშიც ამქვეყნად მინიერი, მდაბალი ინტერესებით მცხოვრებით, საიქიოში მისჯილი აქვთ მინისტავის ცქერა: „რადგანაც თვალნი არასოდეს მიგვიქცევია სიმაღლეთადმი, რადგან ვჭვრეტდით მხოლოდ მინიერს, მართლმსაჯულებამ მოგვისაჯა მინისტავის ცქერა“.

მინისა და ცის მიმართება, წარმავლისა და მარადიულის დაპირისპირება ყოველთვის არსებითია. „ჩვენ პირდაპირ მინაში ვართ... ჩათხრილი. სრულიად მოვწყდით ზემინიერ ძალებს“... ნუხდა რუდოლოფ შტაინერი და შეგვაგონებდა: „ადამიანი არ უნდა შეეზარდოს მინას, არ უნდა დაიძიროს მასში“ (ვარდისა და ჯვრის საიდუმლოება, თბ. 1994, გვ. 269-270,273).

მინიერი-ზეციური იყო აკაკი წერეთელი, ილია ხედავდა საქართველოს თანამდევ უკვდავ სულს, „მინას მინურად და ცას ციურად მივეთავაზი“, წერდა ვაჟა-ფშაველა.

გალაკტიონისთვის მთავარი იყო „ცის და მინის შეზავება“, „ზეცა მწყურია და მიწა ამბობდა ტერენტი გრანელი“.

„რაა ციური, თუ მინისაც არ ექნა ძალი?“ – კითხულობდა ანა კალანდაძე და კიცხავდა ცის და ციურის დამვიწყებელთ.

მეოცე საუკუნეში, ათეიზმის ზეიმისას უარი ეთქვა ცას, რწმენას, ამაღლებულ იდეალებს, მაგრამ რჩეულ ერთეულთ არასოდეს გაუნყვეტიათ კავშირი უზენაეს სანყისებთან.

ამ რჩეულ ერთეულთა შორის უნდა მოვიაზროთ ბეჟან ხარაიშვილი, რომელმაც ტოტალიტარულ საბჭოთა იმპერიას

ში იცხოვრა, მაგრამ მისთვის ყოველთვის არსებითი იყო სულიერება, სინმინდე, „ენა, მამული, „სარწმუნოება“, მიწა და ცა.

პოეტი ხელგანვდილი იდგა „მთის მწვერვალზე“, როგორც „ასაფრენი არწივი“ (გახსენება), აზრის მწვერვალი იყო მისი მთავარი ორიენტირი: „...ფიქრო გამიძეხ, – სადაც მიცდის მწვერვალი შორი“ (რუსთავო).

ჭეშმარიტი პოეზიის მთავარ პოსტულატებს – ცას და მიწას ერთდროულად ვიპოვით ბეჟან ხარაიშვილის პოეზიაში: „... რომ გამოვცადო ცის სიახლოვე, მიწაზე ბოლო სუნთქვას ვიმეტებ“ (...და ვტოვებ, ვტოვებ).

ბეჟანის შვილიშვილები – გვანცა და ბარბარე.

თავი V

ვაჟა ფშაველას რეჰისისტიკები ბეჟან ხარაიშვილის უქოქსედებაში.

“...ანდა ვაჟაის მთაში ჩამმარხა,
ხმელი წიფელის სანედლო ფესვად“
ბეჟან ხარაიშვილი

ბეჟან ხარაიშვილი ქართული კლასიკური პოეზიის ტრადიციებს აგრძელებდა შემოქმედებითად. მისი უპირველესი იდეალი იყო ფშაველი გენიოსი ვაჟა-ფშაველა. დიდი ფშაველის მიმართება ბუნებასთან, მისი მამულიშვილური იდეალები, თუ გამორჩეული პერსონაჟები, სულიერების პრიმატი მთავარი გზამკვლევი იყო ახალგაზრდა პოეტისთვის. დიდი წინაპრის განუმეორებელ ხილვებს ითავისებდა, დიდ სტიმულს იღებდა ორიგინალური გზების გაკვლევისას.

სულისა და ხორცის მიმართება ვაჟა-ფშაველასთვის მარადიულისა და წარმავალის, ამქვეყნიურისა და საუკუნოებრივის დაპირისპირება იყო და უპირატესობა ყოველთვის მარადიულს ენიჭებოდა, სული უნდა ყოფილიყო ხორცის მმართველი, მსახური და არა პირიქით. წმინდა სულის ამალლებას, აყვავებას, ვარდით დაფარვას მიეღწეოდა პოეტი: „ხორცო დაჰნელდი, დამჭლევდი, სულო იხარე, ჰლალობდე... სულო, აჰყვავდი, ამალლდი! დაე, ლეშითა ვწვალობდე. სულო, აჰყვავდი, ამალლდი, ვარდებით დაიფარია!“ (ხორცო, დაჰნელდი).

ეს მარადიული სატკივარი აფორიაქებდა ბეჟან ხარაიშვილს. მას აღაშფოთებდა, რომ ხორცის პრიმატი იყო ირგვლივ, ადარდებდა ერის უდიდესი ტრაგედიის – ქვეყნისთვის „სისხლის გათეთრების“ მოლოდინი, რაც სულის, სულიერების დაკარგვით იწყება: „ხორცის ქვეყანაში ხომ არ დავიბადე?! ამ კითხვას ათასი კითხვა უერთდება... მთას ძარ-

ღვი გაუსკდა ცივი მდინარეებად თუ საქართველოს სისხლი უთეთრდება...”

და ისევ მრავლისმთქმელი ფინალი: „თბილისი თვალს ხუჭავს, მტკვარს გულში იხანჯლავს, დიაცი ძაღლებთან სეირნობს... და ბოლოს: ნახდა საქართველო, – ამბობს ქალიშვილი და ამერიკულ სიგარეტს აბოლებს!“ (ნახდა საქართველო).

ვაჟას სჯეროდა კარგი გულის, სულის უკვდავება: „კარგ გულს არა ჰკლავს ბუნება, თან დააქვს ძველისძველად“.

ბეჟან ხარაიშვილი ასე ეხმიანება დიდ წინამორბედს: „გული სამარეშიც იმზიანებს, გული სამარეშიც აყვავდება“.

ბეჟან ხარაიშვილს ადარებდა „უქმად ნატეხი“ ლამეები, „ხორციტ ვაჭრობა“ (სანაპიროზე).

„ხორცის ქვეყანაში“ ბახუსის, მტვრის, ტალახის ზეიმია, აქ უცხოა მშვენიერების განცდა: „ნოემბრის ქარში, თბილ ხელისგულზე, ჯერ ისევ მწვანე ფოთლები გეყარა... და ქურჩა ქურჩა, მტვერში, ტალახში, ყივილით გხვდებოდა ხორცის ქვეყანა“.

ნუგეში ქრისტეს მცნებაა: „და არა კაცთა კვლა“, რომელსაც ასე ეპასუხება პოეტი: „არა ხორც ჭამა“...

ვაჟას ვაჟკაცურ სულს ეხმიანებოდა მოუსვენარი არაგვი: „დანუხებულმა არაგვო, რო გნახე, გავიხარეო, სრულიად გამოვიცვალე, წელშიაც ავიხარეო. რა ლამაზია, წყეულო, შენ ზვირთთა ლაღნი ჩქერანი, გააფთრებულსა ტალაღასა კლდეს რომ ნაუვლენ თქერანი! შენ თვალს გარიდებ მაშინა, მთებისკენ მწადის ცქერანი, უეცრად მომინდებიან ბედკრულს ბედკრული მღერანი“... (არაგვის).

ბეჟან ხარაიშვილს ახალ სულს შთაბერავს ფშავ-ხევსურეთი, ლაშარის გორა, ვაჟას ჩანგი, საქართველოსთვის ჯვარცმული „ჭაღარა ვეფხვის“ მოლანდება იახსარის ფერდობზე, მისი კაი ყმის იდეალი, ბუნების წიგნად მოლანდებული არაგვის ტალღა, „გიჟი ქალწული“ და ლექსის ავტორი ბარბაცებს არა „ლუდ-არყის სუნით“, არამედ საქართველოს ემხით: „შენ, ფშავ-ხევსურთა გიჟო ქალწულო, ო, როგორ

გშენის მტკვართან ნანლობა, ვაჟას ჩანგეთში ჩაიტკბე ეგ ხმა, თუ გუდანისჯვრის მოგაქვს წყალობა სვეტიცხოველთან, ჯვართან... მითხარ, ლაშარგორს რაი ითქმების, კაი ყმათაგან, განა ენებით?! იახსარის ფერდობს თუ კვლავ მიჰყვება ჭალარა ვეფხვი სვენებ-სვენებით საქართველოზე ჯვარცმით!“

ვაჟა „ნაკადის თმებზე“ („თმებს უკუიყრის ნაკადი“) აკეთებდა აქცენტს, ბეჟან ხარაიშვილის ხილვაშიც თმების ასოციაციას იწვევს არაგვის ტალღა თან მომყოლი ლუდ-არყის სუნით, ხოლო პოეტი ბარბაცებს არა სასამელით, არამედ საქართველოს ემხით: „მარქვი, ტალღა მკერდს რომ გიტოკებს, თუ ბუნების წიგნს იფურცლავ ხელში, მაგ თმებს ჩამოაქვთ ლუდ-არყის სუნი, თუ საქართველოს ვბარბაცებ ემხით, გიჟო ქალწულო, მარქვი! (არაგვს).

ბეჟან ხარაიშვილის ლექსში „ნება-ნება“ გვხვდება „მთათა თმების“ სახე. „... ხან მთათა თმებს გადაჭორფავს თოფის ბათქი“.

ან: „მთები ჩანჩქერის სუფთა სარკეში თმებს ისნორებდნენ, როგორც ქალწულნი“ (მთაში).

სხვაგან „... ყელშენათეთრი სუნთქავენ მთები“ (არ სჩანს ვარსკვლავი).

„ცვრიანი მთა“ იქცევს ყურადღებას ლექსში „შემოდგომით“: „ფოთლის ცრემლში ტყის ლოცვათა ციმციმი, ცვრიან მთაზე ცხვარის გადათოვლება“.

ვაჟასებური ჰარმონია ბეჟან ხარაიშვილის ბუნების მახასიათებელი: „წყარო სისხლს გადუსხამს ღელის ცისფერ ვენებს და ძმას ჩაეხვევა ძმადნაფიცი. ამ მთებს ვენაცვალე, ამ ტყეს ვენაცვალე, მეტი რაღა დამრჩა დასაფიცი! ეს შენ გიმღერიან ზეცის ასულები, მუხავ, ჩამუხლულო, გაიხარე!“ („ცა რომ მტრედისფერობს“).

ბეჟან ხარაიშვილის ლექსში ოხრავენ ნისლები, ქარის ჭორებით გულსუსტი გვირილა ლობეს მიესვენება (ლუხუმმა კი არა).

ვაჟასთვის არაგვი „გიჟმაჟია“, ბეჟან ხარაიშვილთან – „გიჟი ქალწული“.

კაი ყმა იყო ვაჟას იდეალი, სიმართლის, სიკეთის, სამშობლოს მსახური (კაი ყმა).

„კაი ყმის“ განსახიერება იყო ბეჟან ხარაიშვილი, „განანენებით“, საქმით“.

ბუნებაში კანონზომიერებას, მის მოვლენათა სისხლხორცეულ კავშირს ჭვრეტდა ვაჟა-ფშაველა: „... ხევი მთას ჰგონებს, მთა-ხევსა, წყალნი ტყეთ, ტყენი-მდინარეთ, ყვავილნი მიწას და მიწა-თავის აღზრდილთა მცენარეთ და მხე ხომ ყველას მონა ვარ, პირზედ ოფლგამდინარეთ“, (ლამე მთაში). „მონა ვარ, მონა ბუნების“ (გაზაფხული) აცხადებდა გენიოსი მგოსანი.

სიტყვის დიდ მეუფეს თავისებურად ეხმიანება ბეჟან ხარაიშვილი: „...ო, მდელი იყო მაშინ რა დღეში, ყვავილნი ჰქონდათ თმებში ჩანწული, მთები ჩანჩქერის სუფთა სარკეში თმებს ისწორებდნენ, როგორც ქალწულნი. მთანი სტიროდნენ, წყალნი სდიოდნენ, ვენაფებოდით ანკარა შხეფებს, მალლით მწვერვალნი ჩვენ დაგვცქეროდნენ, ჩვენ კი ვუცქერდით, ვით მონა მეფეს“ (მთაში).

აქაც, როგორც ვაჟასთან, ბუნება მეფეა, ადამიანი-მონა, უფრო სწორედ, მისი მოთაყვანე.

ვაჟას პოემა „ბახტრიონის“ გამორჩეული პატრიოტი პერსონაჟების – ლუხუმის და კვირიას სახეები ელანდება ბეჟან ხარაიშვილს არაგვისა და ხოშარის მთის ფონზე: „ლუხუმმა კი არა – ზეცამ იშიშვლა ხმალი ცისარტყელის, კრავისფერ ღრუბლებს გაფატრა ყელი და არაგვს აღმობდა ოხვრა ნისლეების. კვირია კი არა – ქარი ამოიჭრა ხოშარის მთას, მიჭორ-მოჭორა ამბავი ბარის და გულსუსტი გვირილა ღობეს მიესვენა“ (ლუხუმმა კი არა).

გახალხურებული, მთელი ერის მიერ გათავისებული სახეა ვაჟა-ფშაველას ხმელი წიფელი, მისი ფესვებიდან ამოსუ-

ლი ყლორტების ისევ აყვავების მოლოდინი ერის სამომავლო ოცნებასთან დაკავშირებული ხილვებია.

ბეჟან ხარაიშვილის ოცნებისგან განუყრელია ქართულ ცნობიერებაში წიფლის სახედ დამკიდრებული სამშობლოს ხატება, ხოლო სურვილია – მის ფესვად ქცევა. მომავლის რწმენას ასე გამოხატავს პოეტი: „ისევ იყვავილებს შინდის რტო“ (ცა რომ მტრედისფერობს).

„ხე ტოტს მისვამდა ჩამოშლილ თმებზე, შენც გახდებო მალე პოეტი.. აზრთა შტოების სხვა იყო ჟეჟვა“, „ხე დაიკვნესებს“, ნათქვამია ბეჟან ხარაიშვილის ლექსში „რუსთავო“.

ვაჟას შემოქმედებაში ლოცულობს ტყე, ბუნება, ირემი... ბუნებას თვალები აქვს, ხეს, ბალახს – ცრემლი, ხე კვნესის.

ბეჟან ხარაიშვილი თითქოს ვაჟას თვალებით ხედავს ბუნებას, მისთვის „ხოხბისფერი თვლემს თავთუხთა თვალეში“, ფოთოლი ცრემლიანია, ირგვლივ დაჰქრის ტყის ლოცვა. თუ ვაჟა ხმელი წიფლის ფესვებიდან ამოსულ კვირტებს შეჰხაროდა, ბეჟან ხარაიშვილი ჩამუხლული მუხის გახარებაზე ოცნებობს: „ერთი გაიხედე, ქარი რა დღეშია, როგორ გადალოკა არემარე, ეს შენ გიმღერიან ზეცის ასულები, მუხავ, ჩამუხლულო, გაიხარე!“

აქვე, ცის ნამით გამომთვრალი ბებერი მუხების დაკოჟრილი ფესვების იმედი აქვს პოეტს: „... და ცის ნაჟურით გამომთვრალი ბებერი მუხები მთელ ღამეს ბარბაცებდნენ დაკოჟრილ ფესვებზე“.

ეს ტრადიცია უსასრულოდ არის გამრავალფეროვნებული ბეჟან ხარაიშვილს პოეზიაში. აყვავებული შინდის რტო, ქართული მზე, ჩვენი ქვეყნის გათენება გულს სამარეშიც ამღერებს, ასე სწამს პოეტს: „რტომან შინდებისამ იყვავილა და მზე ჩანჩქარების თარზე დნება, გული სამარეშიც იმზიანებს, გული სამარეშიც ამღერდება. ჩვენში ასე იცის მზის ამოსვლა, ჩვენში ასე იცის გათენება“ (ცა რომ მტრედისფერობს).

ფიქვებთან გულით ნათქვამი ლოცვა–აღსარების ძალა

მღვდელთან ნათქვამ აღსარებაზე ნაკლებ ფასეული როდია: „რად მინდა მღვდელი, ლოცვა რად მინდა, მე აღსარებას ვიტყვი ფიჭვებთან და ძველებურად შენი ნათელი სულში ღიმილით შემოიჭრება“ (ნ.გ-ს).

ბეჟან ხარაიშვილს ეოცნებება დიდი სიყვარული, ცერზე ნითელი მიმინო, ორივე მკლავის მოჭრის ფასად აშენებული ტაძარი, ხელოვნებით სიკვდილის დამარცხება, ანდა ვაჟას მთებში დამარხვა, ხმელი წიფლის ფესვად ქცევა: „ისე ვინატრებ, შორენა გერქვას, ცერზე ნითელი მიმინო გეჯდეს. და ვაშენებდე გაღმა-გამოღმა, ორივე მკლავის მოსაჭრელ კედლებს. რომ სამოთხეში, გინდა ჯოჯოხეთში თავთან დაკლული სიკვდილი მედოს... ანდა ვაჟაის მთაში ჩამმარხა, ხმელი წიფლისთვის სანედლო ფესვად... ო, როგორ მინდა შორენა გერქვას, ცერზე ნითელი მიმინო მესვას“ (ნატვრა).

სამშობლოს სიმბოლოდ „ბებერი მუხებიც“ მოუაზრებია პოეტს (ფეხმძიმე ზეცას), „ჩამუხლული მუხაც“ (ცა რომ მტრედისფერობს).

ბეჟან ხარაიშვილს ესმოდა „მინის ყვილი“ (მეჩაიე და მუსიკოსი, ხელნაწერი), ტყეების ლურჯი სიმფონია: „შენი თითებით ნაზად დახრილი ტირიფის ტოტი უკრავს ტყემლების ლურჯ სიმფონიას შეშლილ მორევის ლურჯ ფირფიტაზე“ (სადღაც).

შეიგრძნობდა ვერხვების „მთრთოლვარე ხელებს“: „არა ვარ მარტო, მთრთოლვარე ხელებს თავზე მისვამენ ჩუმად ვერხვები“ (ბაღში).

„ხეების მკლავები“ და „ტოტების ხელია“ ლექსში „ნელის“: „სითეთრემ ჩასთვლიმა ხეების მკლავებში, ქარი მცემს ტოტების ხელით“.

თითქოს ოცნების ასრულებას ამცნობს ხეთა ტოტების ალერსი: „ხე ტოტს მისვამდა ჩამოშლილ თიმბზე, შენც გახდებოო მალე პოეტი“ (ერთი ხე ვიცი რუსთავის ბაღში, ხელნაწერი).

„იმედის ხე“, გზის ხეები „მწვანე შუქნიშანია“, მამულის

მარადიულობის სიმბოლო: „...მწვანე შუქნიშნად ინთებიან გზაზე ხეები, ეს იმას ნიშნავს, გავიარო, წინ მამულია!“

ვაჟასავით ცოცხალივით აღიქვამს მთელ ბუნებას, გრძობს ხეების სულს: „შებინდებისას მოცახცახე ხეების სული შემოაპარა ქარმა სარკმელში და მძინარ თვალებს და-აცრიცა თეთრი სიზმარი“(ზამთრის სურათი).

სხვაგან ყურადღებას იქცევს „იმედის ხე“: „ქარი წივის და იმედის ხეს მაინც არ ვტოვებ“ (ენას ვერ ვძრავ და). ერთგან „ყელშენათეთრი სუნთქავენ მთები“ (არ ჩანს ვარსკვლავი).

დიდ პოეზიას უსწორებს მხარს ბეჟან ხარაიშვილის უჩვეულო ხილვები: „თოვს და მდინარის გაყინულ ენას შავი კბილებით იჭერენ ქვები“ (სადღაც).

ან: „თოვს და მდინარის გაყინულ ენას ცემს თეთრი ქარი ტოტების ხელით“, „ზამთარი – ჩემი თეთრი თოლია“.

ადამიანური განცდები, ურთიერთობები მთის სახეს უკავშირდება ვაჟას პოეზიაში („იალბუზი“, „მყინვარი“).

აღმაფრენის ცრემლით სავსე მთა იქცევს ყურადღებას ბეჟან ხარაიშვილის „სალამურში“: „ტკბილ-ნარნარი აღმაფრენით მთასაც ცრემლი მოსდიოდა“.

ერთგან მთები ქალწულებთან არის შედარებული: „მთები ჩანჩქერის სუფთა სარკეში თმებს ისწორებდნენ, როგორც ქალწულნი“ (მთაში).

მშობლიური მთები და ტყე წმინდა საფიცარია ლექსში „ფეხმძიმე ზეცას“: „ამ მთებს ვენაცვალე, ამ ტყეს ვენაცვალე, მეტი რალა დამრჩა დასაფიცი“.

ბეჟან ხარაიშვილის უპირველესი საზრუნავია „... სამშობლოს მიწა მთებდაგრეხილი“ (ამ თბილ მიწაზე).

ვაჟას ესმოდა „მთების გულის ძგერა“ (არაგვს).

ბეჟან ხარაიშვილთან „ყელშენათეთრი სუნთქავენ მთები“ (არ ჩანს ვარსკვლავი), „მთას ცრემლი მოსდის“ (სალამურ-

რი), „მთანი სტიროდნენ“ (მთაში) „მყინვარის გულის კენტი სიმღერა“ (ვიც წყაროს ჩამოაქვს (გერგეტის ტაძართან).

ვაჟა ნაიალალარი ხარის სახით გვევლინებოდა, ბეჟან ხარაიშვილისთვის ღვინია ხარის სახეშია მოაზრებული ჩვენი სამშობლო, რომელსაც მგლები შეჰყმუიან (შეცვიებიათ მთაში ღელეებს).

მთის ტრუბადურს-ვაჟას სიმალიდან, მწვერვალიდან ევლინებოდა შთაგონების ღმერთი-სულიწმინდა, გათავისებული ჰქონდა მთელი სამყარო, მზის და მთვარის იდუმალეზა, მუზების მამამთავარს ემუსაიფებოდა გადაადებული სულის მგოსანი: „მთას ვიყავ, მწვერვალზე ვიდექ, თვალწინ მეფინა ქვეყანა, გულზე მესვენა მზე-მთვარე, ვლაპარაკობდი ღმერთთან“.

ვაჟასთან „მთებმა დახუჭეს თვალები“, ბეჟან ხარაიშვილთან „ყელშენათეთრი სუნთქავენ მთები“.

კლდე, ნისლიანი მთები, მთის ნაპრალები ემშობლურებოდა პოეზიის არწივობისთვის გამზადებულ ბეჟან ხარაიშვილს: „... დავრჩით ხელგანვდილი მთის მწვერვალზე, დავრჩით ასაფრენი არწივები“ (გახსენება).

„გახლენილი მთის გულებია“ ლექსში „ჩემი მამულია“.

თუ ვაჟასთან „ნისლი ფიქრია მთებისა“, ბეჟან ხარაიშვილთან „მზე ... ნისლის ყანებს ეტანება“, „ცვარიანი ბუჩქი“ კი „წვეთთა სინაზეში“, „თიბათვის ქარში“ „რითმებს გამოაკროთობს“.

ეს არის ურთულესი, ღრმა ჩანაფიქრის მატარებელი სახე, რომელიც შთაგონების მოვლინებას გვამცნობს.

„ცვარი“ საღვთო სახელია: „ვიქნები ცვარი ისრაელისთვის, აყვავდება, როგორც შროშანი და ლიბანივით გაიდგამს ფესვებს“ (ოსია წინასწარმეტყველი, 14,6).

ქარი, თიბათვის ქარი შთაგონების მომნიჭებელი სულიწმინდის სიმბოლოა, რადგან მუზის მოვლინება საღვთო ნიავის, საღვთო ქარის მოქმედებას უკავშირდება.

დიდი სიყვარულით, ვაჟასა და ანა კალანდაძისებური ინტერესით და შემართებით უმღერის და აუკვდავებს ბეჟან ხარაიშვილი ხევისურეთს.

უსათუოდ ჭეშმარიტი პოეტური სახეა და ქართულ კლასიკურ პოეზიაში დაიმკვიდრებს კუთვნილ ადგილს ახალგაზრდა პოეტის თვალთ დასახული ხევისურეთის არაგვი, მთების უბე და რუხი ნისლები: „ხევისურეთს ხმლისებრ იელვა არაგვმა და მთების უბეს შეასხიპა რუხი ნისლები“ (ხატობაში).

ლექსში „გამოთხოვება“ ხახმატი „მინის მზექალია“.

მრავალნაირად იხილა პოეტმა არაგვი, ერთ შემთხვევაში, ის „ფშავ-ხევისურთა გიჟი ქალწულია“, მტკვრის „ნანალი: „შენ, ფშავ-ხევისურთა გიჟო ქალწულო, ო, როგორ გშვენის მტკვართან ნანლობა“ (არაგვს).

„შუაფხოს ნისლია“ ლექსში „ნება-ნება“.

იმერეთის სოფლის ჭალაზე მავალს, ხიბლავს „სიმინდეში მთვარის ჩანამგალება“, კლდის ჩანჩქერების თვალთ შესმა (სინესთეზია), ხოლო ცაზე დანიწკლული ვარსკვლავები ხევისურულ ჩოხას მოაზმანებს: „...ფოთლის ცრემლში ტყის ლოცვათა ციმციმი, ცვრიან მთაზე ცხვარის გადათოვლება... მიყვარს ხოლმე ჩემი სოფლის ჭალაზე სიმინდეში მთვარის ჩანამგალება, კლდის ქვებიდან გადმომდულარ ჩანჩქერის თვალთ შესმა და წყურვილის წვალება... მიყვარს ხოლმე ხევისურული ჩოხისებრ გაშლილ ცაზე გადანიწკვლა ვარსკვლავთა“ (შემოდგომით).

როგორც წინაპარი კლასიკოსებისთვის, როგორც ვაჟასთვის, ანა კალანდაძისთვის, ბეჟან ხარაიშვილისთვის ძვირფასია ხევისურეთი, მამა-პაპის სისხლის მატარებელი ხევისური, რომელიც ქარში ხმელი წიფლის რხევას არის მიყურადებული, ის უშიშარია, სიკვდილის დამარცხების სურვილით ატანილი: „ორწყალთან შედგა შემთვრალი ხევისური, ორივე წყალში ორჯერ ჩახედა, – შენ მამა-პაპის სისხლი მიგაქვის, – შემოდუღუნეს წყლებმა მკვახედა“.

ქარის, ხმელი წიფლის ფონზე ძლიერია სიკვდილის ძლევის სურვილი: „ორწყალთან შედგა შემთვრალი ხევსური... ქარი ხმელ წიფლის ტოტებს არხევდა... – ერთი მეც უნდა მაგკლა, სიკვდილო... თქვა და ჩანისლულ ხევებს გახედა“.

შემთხვევითი როდია ქართან მორკინალი ხმელი წიფლის სახე, წიფელი ერის სულის სიმბოლოა, ქარი – მასთან დაპირისპირებული ბოროტი ძალა.

მთის, ხევსურეთის გარემოცვაში, ბუნებრივია, პოეტს აგონდებოდეს დიდი ვაჟა, ხმელი წიფლის სახეში მოაზრებული სამშობლო, მამა-პაპის სისხლი, ბოროტეულის, სიკვდილის ძლევის სურვილი (ხევსურეთი).

ხატობის გარეშე ვერ წარმოიდგინება ვაჟას პოეზია. გოგოლაურთა ხატობაზე დაღვრილი უმანკო ცხოველის სისხლის მაყურებელი პოეტის – ბეჟან ხარაიშვილის თვალებიდან „წვეთ-წვეთად ჟონავს საქართველოს სისხლიანი, ავი წარსული“ (ხატობაში).

გვახსენდება ცხოველის სისხლის დაღვრის მოწინააღმდეგე ვაჟას მინდია, თანამედროვეთაგან გაუცხოებული კ. გამსახურდიას მინდია, რომელმაც დასაკლავი ციკანი გაარიდა ალესილი დანის პატრონებს და გულში ჩაიკრა უმანკო ცხოველი, გოდერძი ჩოხელი, მკერდში ჩახუტებული წმინდა კრავით.

ბეჟან ხარაიშვილის ხილვას არ შორდებოდა შუაფხოს ნისლი, ლაშარის გორა, ფხოვის წყალი, საჯიხვე მთა, მთათა თმები, ხატობა, ბერი ბიჭურის სახე, ფიც – ვერცხლით სავსე ყანწები (ნება-ნება).

ხევის სილამაზით, გერგეტის სამებით, ჩაძინებული ნისლებით იყო გაოგნებული: „...ვნახე გერგეტის სამება... დაბლით რომ ჩამოვდიოდით, ნისლებს ეძინა რწვევითა, ზოგ ზურგით ჩამავიტანე, ზოგ ჩამამყავდა თრევიტა“ (წერილი მამას).

დიდ პოეზიას უსწორებს მხარს საოცარი პოეტური ხილვა: „ხევსურეთს ხმლისებრ იელვა არაგვმა და მთების უბეს შეასხიპა რუხი ნისლები“ (ხატობაში).

ვაჟასთან „ფიქრის ყორეა“, ბეჟან ხარაიშვილთან – „ფიქრის კარავი“.

ვაჟას დაჰბედებია „ეკლებზე ნოლა“, „ეკლის ლოგინი“, „ნარ-ეკალი“ (სიცოცხლემ შხამი მასმია). პოეტი თანამოკალმეებს ურჩევს: „შიშველის ხელით დაგლიჯეთ ნარი-ეკალი მრავალი“ (ჩვენს მხცოვან მოღვაწეებს).

ეკლები, ზღარბები არ სცილდება ბეჟან ხარაიშვილს, მაგრამ ეკლებზე სანთლების ანთების, ეკლებზე „დამაისების“ იმედი აქვს მაინც: „გულზე მიიკარ ეკალ-უკალი, ბაგე ზღარბების ზურგით აივსე, მე იმ ეკლებზე სანთლებს ავანთებ, იმ ეკლებზევე დავიმაისებ“ (თავგანწირვა, ხელნაწერი).

ვაჟა კიცხავდა საკუთარი მამა-პაპის კერისადმი გულგრილთ: „რა ვუთხრა იმათ, ვინც უთმობს სხვას მამა-პაპის კერასა? ვერ არგებს კაცობრიობას იგი თვის დღეში ვერასა“ (ქებათა ქება).

საკუთარ სახლში სხვისი გალადების, სტუმარ-მასპინძლის როლის აღრევის მიზეზად დამხვდურს სახავდა ბეჟან ხარაიშვილი: „ჩემს სახლში რომ მასპინძლად დამიჯექი, ჩემს მაგიერ ჭურს რომ მიხდი მარანში, შეხვედრისას გზას რომ მითმობ პირველად, შენ კი არა, მე ვტყუივარ ამაში“ (ჩემს სახლში რომ მასპინძლად დამიჯექი).

ვაჟას სწამდა კარგი გულის მარადიულობა: „კარგ გულს არა ჰკლავს ბუნება, თან დააქვს ძველის-ძველად“ (მწამს, მარად მინამებია).

ბეჟან ხარაიშვილს სჯეროდა წმინდა გულით შექმნილი სიმღერის უკვდავება, პოეზიით სიკვდილის დამარცხების შესაძლებლობა: „გული სამარეშიც იმზიანებს, გული სამარეშიც ამღერდება“ (ცა რომ მტრედისფერობს).

ვაჟას დარდი ერის ძნელბედობით იყო ნაკარნახევი, ბეჟან ხარაიშვილი იტანჯებოდა სამშობლოს ბედის ვარსკვლავის გაუჩინარებით: – „როცა არა ჩანს ბედის ვარსკვლავი,

ფიქრის კარავზე დარდი დაათოვს, სევდა დაბარდნის“ (არ ჩანს ვარსკვლავი).

„ვიცანი, ღმერთო სამყარო,–ეს შენი დანაბადები, – იმისი ავლა–დიდება და შიგ საგზალი ნადები: მბოჭავს, არ მათავისუფლებს გარს შემორტყმული ბარდები““ (ვიცანი, ღმერთო, სამყარო) ბრძანებდა გენიოსი ვაჟა–ფშაველა.

დიდი წინამორბედის მარადიული გზის კვალზე მავალი ახალბედა ბეჟან ხარაიშვილი ცხოვრების ავ–კარგის გაცნობიერებას ცდილობდა და სიკეთე–ბოროტების, სამყაროს ფარული დინებების შეცნობას აღწევდა: „არ დაგკლება გაჩენის დღიდან სულის სიმძიმე, ხორცის ყეყვა და მაინც იცანი, ვინ რა ფერია–მრავალყამიერ, ჩემო ბაჟანა! (მრავალყამიერ, ჩემო ბეჟანა!).

გვანცა ხარაიშვილი.

თავი VI

წინასწარმეტყველური ხილვები

სრულიად ახალგაზრდამ, 29 წლისამ დატოვა ბეჟან ხარაიშვილმა ეს წუთისოფელი და ამ ხანმოკლე სიცოცხლეში უცდომლად განჭვრიტა წარსული, აწმყო, მომავალი. უტყუარი ინტუიციით გამოთვალა ის საბედისწერო თუ სასიცოცხლო პროცესები, რომლებიც ერის ცხოვრების თანამდევნი გახდა.

ახალგაზრდა პოეტს დიდი ანალიტიკური უნარი, გული-სა და გონების ძალა გამოარჩევდა, რაც საშუალებას აძლევდა ზუსტად ეხილა მომავლის მოვლენები, ერის ცხოვრებაში მოსალოდნელი კატაკლიზმები, თუ საკუთარი ცხოვრების ნააადრევი ფინალი.

ბეჟან ხარაიშვილი არ იყო ეფემერული დიდების მაძიებელი. მორწმუნე პოეტი კარგად არჩევდა წარმავალს და მარადიულს, „ხორციელ სიბრძნეს“ და „ღვთის მადლს“ (პავლე მოციქული, II კორინთელთა მიმართ, 1,12).

ბიბლიაში „მინიერ, მშვინვიერ, ეშმაკეულ სიბრძნეს“ უპირისპირდება „მაღლიდან გარდმოვლენილი სიბრძნე“, რომელიც „წმინდაა, მშვიდობიანი, ღმობიერი, წესიერი, წყალობითა და კეთილი ნაყოფით სავსე, მიუკერძოებელი და უთვალთმაქცო“ (იაკობი, 4,15,17).

„არა წუთისოფლის სიბრძნე, არამედ ღვთის სიბრძნე, საიდუმლოებაში დაფარული“, აცხადებდა პავლე მოციქული (I კორინთელთა, 2,6,13).

„სიბრძნის სიტყვა“ სულის მადლია (პავლე მოციქული, I კორინტელთა, 12,18).

ბიბლიის მიხედვით, ყოველგვარი ნიჭის, მათ შორის, წინასწარმეტყველების უნარის მბოძებელი არის სულიწმინდა (პავლე მოციქული, I კორინთელთა, 12).

მხოლოდ „უბინო სულებს“ ხელენიფებათ, განჭვრიტონ მომავალი, გავიდნენ დედამიწის საინფორმაციო ველზე, რომელშიც კოდივით ჩადებულია სრული ინფორმაცია სამყაროს და ცოცხალ არსებათა შესახებ.

ღვთის სახედ და ხატად შექმნილი ადამიანი უმაღლესი კოსმიური გონების მატარებელია, ჩვეულებრივი თვალისა და სმენისათვის უხილავ-მოუსმენელის გაგების უნარით გამორჩეული.

როგორც აღმოსავლური, ისე დასავლური სამყაროს მხატვრულ, რელიგიურ და ფილოსოფიურ თხზულებებში იმთავითვე არსებობდა საინფორმაციო ველის ცნება და ზეგანვითარებულ, ზნეობრივი სინმინდით გამორჩეულ ადამიანებს ეხსენებოდათ კოსმიური კავშირის არხი, ენერგეტიკული ველი, ერთდროულად ამყარებდნენ კავშირს მიწიერ და ზენარულ სივრცეებთან, დედამიწის იონოსფეროსთან. ამის მაგალითებია ლაო-ძის „დაო დე ძინი“, „ბჰაგავად-გიტა“, რაჯნემის „ტანტრა“, დანტეს „ღვთაებრივი კომედია“, გოეთეს „ფაუსტი“, ლირიკა, რილკეს, ათანას ფეტის, ვლადიმერ სოლოვიოვის, ალ. ბლოკის, დავით გურამიშვილის, ნიკოლოზ ბარათაშვილის, ილია ჭავჭავაძის, აკაკი წერეთლის, ვაჟა-ფშაველას, კონსტანტინე გამსახურდიას, გალაკტიონ ტაბიძის, ტერენტი გრანელის, მიხეილ ჯავახიშვილის, გრიგოლ რობაქიძის, ნიკო ლორთქიფანიძის, ტიცვიან ტაბიძის, პაოლო იაშვილის, გურამ რჩვეულიშვილის, რევაზ ინანიშვილის, ოთარ ჩხეიძის, ოთარ ჭილაძის, ჭაბუა ამირეჯიბის, რევაზ მიშველაძის, გოდერძი ჩოხელის შემოქმედება. მათ იხილეს და მოისმინეს სხვათაგან უხილავ- მოუსმენელი და გადაიხედეს მომავალში.

ბერგსონი განარჩევდა ცოდნის ორ სახეს: რაციონალურს და ინტუიციურს და აღნიშნავდა, რომ ინტუიცია წარმატებით წყვეტს იმ ამოცანებს, რომელთა გადაჭრაც არ შეუძლია გონებას.

ამასთან, არ არსებობს უფსკრული ინტუიციასა და გონებას შორის, რადგან თვით გონება ინტუიციურია (ანრი

ბერგსონი, ცნობიერების უშუალო მონაცემები., თბ. 1995, გვ. 24,85).

კარლ გუსტავ იუნგის ნააზრევში დიდი ადგილი ეთმობა ინტუიციით მიღებული წინაგრძნობის უნარს და მის მნიშვნელობას ადამიანთა ცხოვრებაში: „ინტუიცია არის ფუნქცია, რომლის მეშვეობითაც მხედველობის ველში რეალურად მოცემულის ფარგლებს მიღმა ხედვა შეგვიძლია. არსებობს წინაგრძნობა, რომელმაც შეიძლება კაცი სიკვდილს გადაარჩინოს“ (კარლ გუსტავ იუნგი, ანალიზური ფსიქოლოგიის საფუძვლები, სიზმრები, თბ. 1995, გვ. 24).

სტეფან ცვაიგი დოსტოევსკის სამყაროს „ღრმა და წინასწარმეტყველურ სიზმარს“ უწოდებდა (ცვაიგი, დოსტოევსკი, ფანტასტიკური ღამე, თბ. 1966, გვ. 211,243).

დიდი ღვთისმეტყველი იოანე დამასკელი გამოარჩევდა „ღმრთივსულიერ წინასწარმეტყველებს, ღმერთშემოსილ მწყემსებს“ (მართლმადიდებლური სარწმუნოების ზედმიწევნითი, გადმოცემა, თბ. 2002, გვ. 33).

ჩეზარ ლომბროზის აზრით, გენიოსი ფლობს იმის მიხვედრის უნარს, რაც მისთვის სავსებით არ არის ცნობილი. მაგალითად გოეთე დაწვრილებით აღწერდა იტალიას ისე, რომ არც ენახა იგი (Ч. Лоброзо, Гениальность и помещательство, Москва, 1995, с.123).

შტაინერი საუბრობდა „სულიერი თვალის“, უმაღლესი გრძნობის გახსნაზე: „მეცნიერული გამოკვლევების შედეგად დადგენილია, რომ ადამიანის ტვინის მარცხენა ნახევარსფერო ახორციელებს ლოგიკურ აზროვნებას, მარჯვენა კი ინტუიციურს.

„გრაალის ბარძიმს შეესაბამება ადამიანის ტვინის არეში არსებული ერთი მეტად მნიშვნელოვანი ორგანო, ეპიფიზი, რომელიც ნათელხილვის ორგანოა და ადამიანის სპირიტუალურ უნარებთან არის დაკავშირებული“ (მესამე კოსტავა, ფიქრები საქართველოს მისიაზე, თბ. 1991, გვ.51).

მხოლოდ ნათელხილვისა და ნათელსმენის ფენომენებით თუ აიხსნება ის უტყუარი განჭვრეტა საზოგადო თუ პიროვნული მომავლისა, რაც ყურადღებას იპყრობს ბეჟან ხარაიშვილის პოეზიაში.

ჯერ კიდევ 80-იან წლებში უხილავს პოეტს ქარიშხლის მიერ ზღვიდან თოვლის გუნდებივით გამორიყული თოლიები, „ჩაყორნისფერებული“ ზეცა და დიდი წყალნიაღვრის მოვარდნის შიშს ბიბლიური დიდი წარღვნის, ბიბლიური ნოეს კიდობნის ასოციაციით აუვსია პოეტის სული: „ნაპირს დაუშინა ქარიშხალმა თოვლის გუნდები, – თოლიები და ზეცა თვალეებში ჩაყორნისფერდა.–ვაითუ დიდი მოვარდეს წყალი... – ჯვარი აქაურობას, ჯვარი აქაურობას, რამ გამახსენა ნოეს კიდობანი?!“ (ეჭვი).

თუ გავიხსენებთ 2015 წლის 13 ივნისის წყალდიდობას თბილისში, იავარქმნილ სახლებს და ადამიანთა მსხვერპლს, საოცარ წინასწარმეტყველებად მოგვეჩვენება ლექსის აზრი.

მით უფრო, როცა მთელი მსოფლიო ძრწის გლობალური დათმობისგან მოსალოდნელი მოვლენებით, ქვეყნების, კონტინენტების იავარქმნის, გამანადგურებელი ახალი წარღვნის, ცოცხალ არსებათა სიცოცხლისთვის დასმული დიდი კითხვის ნიშნის შიშით... როცა კაცობრიული გონება ახალი კატასტროფისგან ხსნის გზებს ეძებს, შეუძლებელია არ გაგაოცოს მომავალში გადახედვის პოეტისეულმა უნარმა, რომელიც უნდა აღვიქვათ, როგორც გაფრთხილება.

ლექსის საოცრად მიგნებული სახეა: „ზეცა თვალეებში ჩაყორნისფერდა“.

„ჩაყორნისფერდა“ ნეოლოგიზმია.

ასევე, ათეული წლების წინ იწინასწარმეტყველა პოეტმა, რა ბედი ეწეოდა ჩვენს ნასახლარებს, რას მოაწავებდა თოვლის სამყაროდან მოვლენილი, ქარის მოტანილი ავის მაცნე „თოვლის ბარათები“, ჩვენი „ხარების“ ცხელ სისხლზე, ღვინიაზე დახარბებული მგლების ყმუილი მშობლიურ შემოგარენში... გრძნობს რა მოსალოდნელ ეროვნულ უბედურებას, თანამემამულეებს მოუწოდებს, პატრონობა გაუ-

ნიონ, გულთან მიიტანონ სამშობლოს სატკივარი: „...შენ შეგყმუიან მგლები, სოფელო, შენი ხარების ცხელ სისხლს ნატრობენ... ეჭვი გძალავს და უყავი შვილებს: დაგეპატრონონ!“ (შეციებიათ მთაში ლელებს).

გაფრთხილების ეს გონივრული სიტყვა არავის მიუტანია გულთან, სადაც ჯერ არს, დუმილი იყო და შედეგი: დაკარგული სამაჩაბლო, დაკარგული აფხაზეთი, ისევ 2008 წლის ავბედითი აგვისტო და დაკარგულ სამაჩაბლოს მიმაცტებული ახალგორის რაიონის 160 სოფელი, დამოუკიდებლობამიღებული სამაჩაბლო და აფხაზეთის ძირძველი ქართული ტერიტორიები... აშკარა ხდება, რა დარდი უღრღნიდა პოეტს სულს და როგორ ახდა მისი წინაგრძნობა.

თუ გავითვალისწინებთ, რომ ჩრდილოეთის მეზობელთან ორმოცდაათი საზღვარი გვაქვს, ხოლო ამათგან თითქმის ნახევარი დაუცველია, ნათელი ხდება ახალი საფრთხე, მით უმეტეს, გაიძვერა მონსტრი მავთულხლართების ახალ-ახალი გადმონეგებით ყოველდღიურად უახლოვდება ქვეყნის შუაგულს.

„შენ შეგყმუიან, მგლები, სოფელო“, რა უცდომელი ხილვაა კატაკლიზმების, ასე ხატოვნად, ასე მიგნებულად თქმული და რა ამოო ღალადებაა სმენადახშულთათვის...

როცა პოეტი ფეოდალური შუღლის გამო სამშობლოდან გადახვენილ უებრო რაინდს-გიორგი სააკაძეს, მის გმირულ, მამულიშვილურ შემართებას და ეროვნული ინტერესებისთვის შენირულ პაატას ახსენებს, ესეც დიდი გაფრთხილებაა იმათი მისამართით, რომელთაც ერის საჭე უპყრიათ ხელთ...

მეორე სამამულო ომში გმირულად დაღუპული ჭაბუკის – მირზა გელოვანისადმი მიძღვნილი ლექსიც – „ხვედრი პოეტთა“ საკუთარი ტრაგიკული აღსასრულის წინაგრძნობა იყო.

პოეზიისთვის დაბადებული დიდი მამულიშვილური სულის ბეჟან ხარაიშვილი მზად იყო მარადიული ფასეულობებისთვის მარჯვენა მიეტანა მსხვერპლად: „...რა დროს სიკ-

ვდილია, ... ჯერ უნდა მომჭრან მარჯვენა და სული მომთხო-
ვონ“ (გაზაფხულია).

ასაკით და სულით ჭაბუკს დევის ხახა და დაკარგული
კენტი ბილიკი ელანდებოდა, რაც, ასევე, უიღბლო მომავლის
მაცნე იყო: „დინჯად ალოკეს ძირულას ტალღები რუხმა კა-
მეჩებმა, – ნისლებმა და ორ მთას შუა, როგორც ნაცნობ დე-
ვის ხახაში ინამცოხრებენ ჩემს სიჭაბუკეს, დაკარგულს კენ-
ტი ბილიკივით ცვრიან ბალახში“ (დინჯად ალოკეს).

ხელნაწერი ლექსი „წინაგრძობა“, ასევე, უბედო მომავ-
ლის ხილვებით არის სავსე. არანმინდა სული, „მღვრიე ღე-
ლე“ ცდილობს პოეტის კვალის ნაშლას. სიზმრისეული თეთ-
რი რაშის მხედარი „აუგს“ ამზადებს და მოტეხილი ალუბლის
ტოტი, ბინდს ადევნებული აჩრდილი, გრიგალში ზღვის ტალ-
ღაში ჩაკარგული კვარი, უგზობა, უცხო მხარის, უცხო ნა-
პირის მებორნის მოლანდება, მიტოვებული საყდარი აშკა-
რას ხდის ბედის მუხთლობას, უსამართლო აღსასრულს:
„...მოგიტყდებოდა ალუბლის ტოტი და უცხო მოტივს გიმ-
ღერდა ქარი, ბინდს გაჰყვებოდა ჩემი აჩრდილი, როგორც
ზღვის ტალღას გრიგალით მკვარი უსამართლო და უცხო
მხარეში. ქართა თარეშში და მზის არეში გამოკრთებოდა
სხივი უჩინო, შენ მოალხენდი შენეულ ჭიას, მე კი გვემულმა
ვისლა ვუჩივლო მიტოვებული საყდრის იქიდან! რა სიცივია,
გზაი არა სჩანს, კივის მებორნე უცხო ნაპირთან, იმას მის-
რულებს ბედი მუხთალი, იმას მისრულებს, რასაც დამპირ-
და“.

შუაფხოში, ლამარის გორაზე, ხატობაზე, ბერი ბიჭურის
მოგონებების მსმენელს, ფიც-ვერცხლით სავსე ყანწების
მპყრობელს, საკუთარი აღსასრულის ხილვები აემგზავრე-
ბოდა, რაც სულ მალე აუხდა კიდეც: „იღრუბლება, რა ახლოა
დასასრული. ოცდამეცხრე იანვარი ბოლავს მხრებზე–რა
გზა მიდის თურმე აქეთ... რას იტყვიან, რას იტყვიან ნეტავ
ჩემზე!“ (ნება ნება).

ზვიად გამსახურდიას და მერაბ კოსტავას ეროვნული
იდეალების თანამოზიარეს შემთხვევით არ ეზმანებოდა

„სისხლისფერი ნიჩაბი, ბაძაძგნარი“: „სისხლისფერ ნიჩაბს გულზე მისვამ და ბაძაძგნარს მაყრი“ (მდინარეზე, ხელნაწერი).

ჰადესის აჩრდილები კარნახობდნენ თითქოს ამ ქვეყნის დატოვების განაჩენს: „მე გაზაფხულზე დავბადებულვარ და გაზაფხულზე მოვკვდები, ლელავ!“ (ისევ გინატრე).

ანამებდა არა იმდენად საკუთარ აღსასრულზე ფიქრი, არამედ საყვარელი არსების მომავალი ხვედრი: „... შენი წერილი... ჩემი დარჩება, შენ ვის დარჩები, ნელი!!!“ (შენ ვის დარჩები).

ცაში გასამგზავრებლად გამზადებული, მინაზე აუსრულებელ ოცნებებს, დაუწერელ სტრიქონებს ტოვებდა, ხოლო ზეციურ საგზლად სიყვარულს იახლებდა: „... და ვტოვებ, ვტოვებ, ყველაფერს ვტოვებ: სასონარკვეთას, ნუკვას, იმედებს, ... რომ გამოვცადო ცის სიახლოვე, მინაზე ბოლო სუნთქვას ვიმეტებ! აუსრულებელ ოცნებებს ვტოვებ, გაციაგებულ ლექსების რვეულს... ჯერ დაუწერელ სტრიქონებს ვტოვებ, რომელსაც მერე ვერავინ დაწერს!... მხოლოდ სიყვარულს არ ვტოვებ, არა! ... იგი თან მიმაქვს ზეციურ საგზლად... რადგან სიყვარულს არა აქვს სხვა გზა, ამიერიდან ვარსკვლავად ენთოს!“ (დავტოვებ, ვტოვებ).

საქვეყნო ინტერესებისთვის მებრძოლი პოეტი გრძნობდა ღალატს, მის მიერ აგებული სულიერი ტაძრის დამცირებას, ესმოდა უკეთურთა გინება, ხედავდა დანის ლესვას: „არ დაგკლებია გაჩენის დღიდან სულის სიმძიმე, ხორცის შეყვად და მაინც იცანი, ვინ რა ფერია—მრავალჟამიერ, ჩემო ბაჟანა! მთელი ქვეყანა რომ ანაცვალებ, იმათ გაგცვალებს... შენი კვნესამე და იმ საყდარში, შენ რომ აღმართე, გაგინებენ და დანებს ლესავენ“.

უსამართლო აღსასრულის მომლოდინე არა გაზაფხულს, არამედ დათოვლილ მწვერვალებს ხედავდა, სატრფოს ვარდის სახით აღიქვამდა, ვარდის სუნით გაბრუებული ვარდის შიგნით შმორის სუნს შეიგრძნობდა მასთან მიახ-

ლოებისას და ამ ავდრებში ის ანუგეშებდა, რომ სწორად შეიცნო და გაიცნო ორგული სამყარო... ეიმედებოდა თავისი პოეზიის მარადიულობა, მრავალჟამიერი, ჯვარცმის ფასად მოსალოდნელი უკვდავება: „ერთ გაზაფხულსაც ვერ მოესწარი, ისე დათოვა შენი მწვერვალი. როგორც მწვეარი, ირმის ნაკვალევს, ისე მისდევდი სატრფოს ხმას შორით, დაენიე და ნეტავ არ გეგრძნო ვარდის სუნი და ... ვარდს შიგნით – შმორის და მაინც გასწი, ნუ დაიდარდებ, გზად თუ არასდროს გამოგიდარა, ხომ გაიცანი, ვინ რა ფერია?! – მრავალჟამიერ, ჩემო ბეჟანა!“ (მრავალჟამიერ, ჩემო ბეჟანა!).

პოეზიისთვის, მამულის იდეალებისთვის ჯვარცმულს, ხილვებში რუსთაველი, თამარი ევლინებოდა, რაც სითამამეს მატებდა შორი მწვერვალებისკენ მიმსწრაფს: „...თითქოს ქორხორზე გადამისვა ხელი თამარმა. დღეს შემიძლია დავიჭეკო მტკვართან მეხივით. ბებერ მდინარეს დავადევნო სიტყვა თამამად... ფიქრო, გამიძეხ, სადაც მიცდის მწვერვალი შორი!“ (რუსთაველი).

სიკვდილთან შებრძოლება, სიკვდილის დამარცხება იყო პოეტის მიზანი: „...რომ სამოთხეში, გინდ ჯოჯოხეთში თავთან დაკლული სიკვდილი მედოს“ (ნატვრა).

„ერთი მეც უნდა მაგკლა, სიკვდილო,“ (ორწყალთან შედგა შემთვრალი ხევსური), ათქმევიანებს ვაჟკაცური სულის ხევსურს.

თითქოს თავისთავზე ეთქვას მირზა გელოვანისადმი მიძღვნილ ლექსში: „ნაქცეულს მკლავებში ჩაუკლავს სიკვდილი, მის თვალს ჩაჰყოლიათ ცეცხლობა, პოეტები ყველაზე ადრე კვდებიან და პოეტები ყველაზე დიდხანს ცოცხლობენ“ (ხვედრი პოეტთა).

ჩვენი ჩრდილოელი მეზობლის ვერაგული ზრახვების უცდომელი განჭვრეტაა ლექსი „შეციებიათ მთაში ღელეებს“.

თავი VII

რას იტყვიან, რას იტყვიან ნეტავ ჩემზე

ბეჟან ხარაიშვილს გამუდმებით თან სდევდა ხილულ სამზევოსთან ნაადრევი განშორების წინაგრძნობა, ამასთან, არ ასვენებდა თავის თანამედროვეთა თუ მომავლის მსჯავრზე ფიქრი: „...იღრუბლება, რა ახლოა დასასრული. ოცდამეცხრე იანვარი ბოლავს მხრებზე – რა გზა მოდის თურმე აქეთ... რას იტყვიან, რას იტყვიან ნეტავ ჩემზე“ (ნება–ნება).

უპირველესად, ბეჟან ხარაიშვილის პიროვნების და პოეზიის ფასი ზედმინვნით კარგად იცოდა მისმა მეგობარმა ლევან ბაბუხაძიამ, რომელიც მიმართავს მიღმურ სამყაროში ნაადრევად გადასახლებულ ჭაბუკ პოეტს: „...შენ... მართლა არ იყავი ჩვეულებრივი, შენ მეტი იყავი“.

თავზარდამცემი ამბის გამგებს, სწორედ ლევანს ხვდა წილად მორგიდან სათაყვანებელი მეგობრის გამოსვენება, მის ორმოცზე ტირილიანი თამადობა, საფლავის ეპიტაფიის დაწერა. სულისშემძვრელია ლევანის „წერილი მეგობარს“, რომელიც არა მხოლოდ მათი თაობის, მთელი ერის ისტორიულ კატაკლიზმებზე ამახვილებს ყურადღებას (წერილი მეგობარს, კრებული „ხვედრი პოეტთა“, თბ. 2014წ.გვ. 181-186).

და, რაც ყველაზე დასაფასებელია: ლევან ბაბუხაძიამ შემოინახა ბეჟანის ლექსები და საკუთარი ხარჯით გამოსცა კრებული „სადღეგრძელო“ 1992წელს, ხოლო წიგნის ჰონორარი მთლიანად გადასცა ავტორის შვილს – 11 წლის ლაშას.

ლევან ბაბუხაძიას დიდი ძალისხმევა დასჭირდა აქეთ–იქით მიმოზნეული ბეჟანის ლექსების მოძიებისთვის. აქ თუ ნაწილობრივ მაინც მიაღწია მიზანს, ვერაფრით მიაკვლია მის ძალზე საინტერესო რომანს „სად მარხია ძაღლის თავი“. ნიჭიერი ავტორის ამ წიგნის გაუჩინარება უსათუოდ დიდი დანაკლისია ჩვენი კლასიკური მწერლობისთვის.

საერთოდ, ლევანისა და ბეჟანის უანგარო მეგობრობა ავთანდილისა და ტარიელის ურთიერთობას გვაგონებს და ის მომავალი კვლევების, თვით რომანის თემაც არის, რითაც, ალბათ, დღეს თუ ხვალ, უსათუოდ დაინტერესდება ვინმე სიმართლის მოყვარული, შურზე მაღლა მდგომი ქართველი.

ბეჟანის თაობის ერთ-ერთი ცნობილი წარმომადგენელი გულო კობიაშვილი იგონებს: „ბეჟან ხარაიშვილი ერთ-ერთ პოეტურ წრეში გავიცანი. სულით პოეტს გარეგნობაც პოეტური ჰქონდა, – ლამაზი ახალგაზრდა იყო, ნათელი ღიმილით“.

გულო კობიაშვილის მიერ ადრე გარდაცვლილი ნიჭიერი პიროვნების დაფასების ნიმუშია პოეტის განსაკუთრებული სიკეთე-ხელგაშშლილობის ხაზგასმა, 2009წ. „ქართული პოეზიის ანთოლოგიის“ „დამშვენება“ ბეჟანის „ბრწყინვალე პოეტური შემოქმედებით“ (ბეჟან ხარაიშვილის გახსენება, კრებული „ხვედრი პოეტა“, თბ. 2014წ.).

ბეჟანის უპირველეს მეგობრად უნდა მოვიხსენიოთ ანა ხუნაშვილი (ბოდბელი), რომელიც მხარს უჭერდა დავით შუბითიძის იდეას – სოფელ ჭალვანის საშუალო სკოლას, სადაც ბეჟანი სწავლობდა, მინიჭებოდა პოეტის სახელი, რაც სისრულეში იქნა მოყვანილი.

ასევე, ანა ბოდბელის სურვილია, ჭალვანში, ბეჟანის სახლში, მოუწყოს ეთნოგრაფიულ-მემორიალური დარბაზი – სალონი, სადაც გაიმართება ძველებური, ტრადიციული ხელოვნების ნიმუშების გამოფენა, მოუწყობა ფოლკლორული საღამოები, შეხვედრები სტუდენტებთან, მოსწავლე ახალგაზრდობასთან, ტურისტებთან, მით უფრო, ბეჟანი იყო განსაცვიფრებელი განსწავლულობის, ფოლკლორული ექსპედიციების მონაწილე სვანეთში, ხევსურეთში, თუშეთში, ფშავში.

ანა ბოდბელი ხაზგასმით საუბრობს ბეჟანის გამორჩეულ სიკეთეზე, ეროვნულ ტკივილებზე, მისი პოეზიის აქტუალობაზე და ასკვნის: „ბეჟან ხარაიშვილს სამშობლოს გარე-

შე, ვით ფრინველს ფრთების გარეშე, არსებობა არ შეეძლო. მას თავისი კრედო ჰქონდა ერის ერთგულებისა და გადარჩენის გზისა, მისი წარსულისა და მომავლისა, წინაპართა ანდერძისა და ხსოვნისა, მტერ-მოყვრის გარჩევისა“ (კრებული „ხვედრი პოეტთა, გვ. 189-192).

ბეჟანს ვრცელი, ძალზე კომპეტენტური წერილი უძღვნა პოეტმა და კრიტიკოსმა, ფაზისის საერო აკადემიისა და ჯუმბერ ლეჟავას სახელობის მეცნიერებათა მრავალპროფილიანი საერთაშორისო აკადემიის წევრმა თამარ ჯაჭვადემ.

წერილის ავტორს ძალზე გაუთავისებია ბეჟანის ეროვნული სატკივრები, დაკარგული ტაო-კლარჯეთის სევდა, თანადროულობის და მარადიულობის პრობლემები, მისი „რეალურობაზე უფრო რეალური ხილვები“, „დაცლილ სოფლების სიცარიელე“, „დიდეროვნული ფიქრები“, „ეროვნული ტკივილის დონეზე დანახული“ „ყაყაჩოს ნითელ და თხელ ფარფლებზე შავად ნაფერი შავი წერტილი“.

თამარ ჯაჭვადის თვალთახედვით, ბეჟან ხარაიშვილი „ბრძენი მისანია“, რომელიც „დარიგებას არ იშურებს ერის განახევრებისა და ქვეყნის დაცარიელების, სხვის ტყვეობაში მოქცეული მიწების წინასწარმჭვრეტი“, „საოცარია პოეტის „სულიერი სიცარიელის მოშიში გული“.

აქვე ხაზგასმულია ფერეიდნელის სატკივარი, სიკვდილთან ბრძოლის სურვილით შეპყრობილი ხევსურის ნატვრა, ყოფითი, მინიერი სიყვარული და ასტრალური სიყვარული, „ქართული სურნელით“ გაჯერებული სიყვარულის „კოსმიური ძალა“, მისი ლექსების „ქართული ძარღვი და სისხლი“, საოცრად მიგნებული სახეები.

ასევე, საყურადღებოა თამარ ჯაჭვადის ბეჟან ხარაიშვილისადმი მიძღვნილი ლექსი „თავთან დაკლული სიკვდილი ედო“ („ხვედრი პოეტთა“, გვ. 192-206).

პოეტი ვაჟა მიროტაძე იგონებს ბეჟანის პირველ პუბლიკაციებს საჩხერის რაიონულ გაზეთში, მის გაცნობას, იმ აპლოდისმენტებს, როცა თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტე-

ტის 95-ე აუდიტორიაში ბეჟანის ლექსის – „მე მივდიოდი საქართველოს გამოხრულ გულში“ – მოჰყვა.

„მდიდარი ბუნების შემოქმედი, ხალასი პოეტური ნიჭით დაჯილდოებული კაცი“, „თვალშეუდგამი პოეტური მწვერვალებისკენ“ მიმსწრაფი, ასე ახასიათებს ვაჟა მიროტაძე ბეჟან ხარაიშვილს (პოეტის მეორედ დაბადება, „ხვედრი პოეტთა“, გვ. 217-219).

საინფორმაციო წერილში „ბეჟან ხარაიშვილის პირველი დიდი გახსენება“ პოეტი და მწერალი სერგი ლომაძე საუბრობს 2013 წლის 25 დეკემბერს ბეჟან ხარაიშვილის ხსოვნისადმი მიძღვნილ დიდ საღამოზე, რომელიც ჩატარდა ეროვნულ ბიბლიოთეკაში.

ბეჟანი იმ დღეს სამოცი წლის უნდა გამხდარიყო, მაგრამ პატრიოტი პოეტი დიდი ხნის წინ სასიკვდილოდ დაჭრეს მერაბისა და ზვიადის ერთგულების გამო“, ხაზს უსვამს სერგი ლომაძე ბეჟანის ეროვნულ იდეალებს.

ლონისძიებაზე დანესდა ბეჟან ხარაიშვილის სახელობის სიგელი და ამ ჯილდოს პირველი მფლობელები გახდნენ ბეჟანის წიგნის გამომცემელი ლევან ბაბუხაძია და პოეტის მეგობარი, თანამოაზრე პოეტი ზაურ ნოზაძე.

ლონისძიებაზე ნახსენები იყო სერგი ლომაძის გულნაზ ხარაიშვილის შესახებ დანერილი წიგნი „გზა მწვერვალისკენ“, რომელშიც არის ბეჟანისადმი მიძღვნილი პასაჟი. სერგი ლომაძის ამ წიგნს პოეტმა მიმოზა ცანავამ „გენიალური ნაშრომი“ უწოდა და, ვფიქრობთ, სამართლიანადაც.

სერგო ლომაძე, კახა ბაციკაძესთან ერთად, გვანცა ხარაიშვილს უნიჭიერეს პოეტად მიიჩნევს, მესამე ნიშანსვეტად ხარაიშვილთა ცნობილი გვარისა. მისი ახალი წიგნი „პოეზიის ასი წელიწადი“, სერგი ლომაძის თქმით, „შეიძლება რევოლუციურ მოვლენადაც კი იქცეს ქართულ პოეზიაში“.

საღამოზე სერგი ლომაძემ განსაკუთრებით გამოარჩია პოეტი და მუსიკალური ნიჭით მომადლებული კახა ბაციკაძე, რომელსაც ოცი წლის განმავლობაში შვიდასზე მეტ პოეტურ პაექრობაში გაუმარჯვნია ზედიზედ (უცხოელ პოეტებ-

თანაც), რის გამოც, „საქართველოს და მსოფლიოს ჩემპიონი“, „ხელოვნების მეფე“ უწოდეს.

საღამოზე ჯულიეტა ალავიძის მიერ მოტანილი გასაოცარი სილამაზის ვარდები – მოლურჯო-შავი ფერის საოცრებანი აღქმულ იქნა, როგორც სიმბოლო ადრე წარსული პოეტის ტრაგიკული ბედისა.

როგორც სერგი ლომაძე აღნიშნავს, „ეს ღონისძიება იყო ღიმილისა და ცრემლების თავისებური ზეიმი, რომელიც უთუოდ გაახარებდა იქ, ცათა სასუფეველში დავანებულ მარად ახალგაზრდა პოეტის თეთრ სულს“.

„ლეგენდად ქცეული ბეჟან ხარაიშვილის ხსოვნის საღამო განსაკუთრებული სინათლე, სახელოვნებო ნათებათაგანი იყო“, ასკვნის სერგი ლომაძე (ხვედრი პოეტთა, გვ. 219-223).

ნაილი ხარაიშვილის მართებული აზრით, „ბეჟან ხარაიშვილის ნიჭით და სიყვარულით გაჟღენთილი პოეზია დიდხანს ეყოფა საგზლად ქართველ ერს“.

„გასაოცარი, ამალღებული ნათელით დაუკავშირა პოეტმა თავის შემოქმედებაში ორთავ სოფელი-დროებითი და მუდმივი.

„ამ ახალგაზრდა პოეტის სიყვარული ქრისტესმიერია... პოეტისათვის ფასეული მხოლოდ სულიერი სიყვარული არსებობს, სპეტაკი, ჭეშმარიტი, საღმრთო მადლით მოსილი.

„...ადამიანისადმი უსაზღვრო სიყვარულმა ორი სოფლის ურთიერთობის გზა გაუიოლა თითქოს. სულთა კავშირის შესახებ თეორიულ ახსნაში მეტი სიცხადე შემოიტანა თავისი ცხოვრებით და შემოქმედებით.

„ბეჟან ხარაიშვილის პოეზიაში სინანული ბედნიერების აუცილებელი კომპონენტია, რადგან ყოველი ადამიანი ცოდვილია.

„...დედამიწა მისთვის დარბაზია და ამ დარბაზში, ამალღებულ ამბიონზე აღწევს ქართული პოეზიის კდემამოსილი სულის აღზევებას. სულიერების ამ დარბაზში შეჰყავს ადა-

მიანები, ვის მიმართაც მისი სული მოკრძალებას გამოხატავს.

„პოეტის ძვირფასი მეგობრები – პატიოსნება და ერთგულება ეხმარება მარგალიტებად აკინძოს სიტყვები.

“მისი ნაადრევი გარდაცვალება უფლის მიერ ბოძებულ საიდუმლოს მკვეთრად აცხადებს: კეთილი სულები არ კვდებიან, ისინი მარადიულ სოფელში აგრძელებენ ცხოვრებას“, ასკვნის ნაილი ხარაიშვილი (ხვედრი პოეტთა, გვ. 225-230).

დავით ტიგინაშვილს არ სჯერა ბეჟან ხარაიშვილის გარდაცვალება. ის ბეჟანის ლამაზ სულს იქ... იმ უსასრულო პოეზიის და სიყვარულის გალაკტიკაში ხედავს, რომელიც არნივივით ფრენს. ის თვითონ არის მონაწილე უსასრულო გალაკტიკური პროცესების, ესწრება უფლის გამობრძანებას ანგელოზებთან ერთად. ის ზეცაში ხედავს პოეტის სახეს.

წერილის ავტორს აინტერესებს ხევსურეთის, საერთოდ, მთის ბედი, ვაჟას ფშავი, ბეჟანის სურვილი ხომ ვაჟას მთებში ჩამარხვა იყო, ხმელი წიფლის სანედლო ფესვად ქცევა...

ბედნიერებად ესახება ყოფნა მარადიულ მზიანეთში.

დავითი ბეჟანს ამცნობს თავისი ვაჟკაცის – ლაშას ნაღდი ქართველობის ამბავს. ეკითხება გულნაზ ხარაიშვილის ვაჟკაცის – გელა სხირტლაძის შესახებ. ლოცავს ცნობილ ქართველ პოეტ ქალს გულნაზ ხარაიშვილს, აკროსტიხების დიდროსტატს, სიკეთითა და სიყვარულით სავსე „პოეზიის დედოფალს“. მოხიბლულია მისი საოცარი სიკეთით, ადამიანური ურთიერთობის მაღალი კულტურით, ეამაყება ხარაიშვილები: „შენი ლექსი ვაჟას სისხლით გადაუფლის მრავალ მზე-ჟამს... ათინათის სიყვარული ხარაიშვილს – მგოსან ბეჟანს!“, ასე მთავრდება წერილი (ხვედრი პოეტთა, გვ. 230-233).

ბეჟანის ძმისშვილს, გვანცა ხარაიშვილს ახარებს, როცა მისი ლექსების სტილს ბეჟანისას ადარებენ. „წარმოსახვა, რომელიც შეიძლება სწორედ შენგან მერგო მემკვიდრეობით, მეხმარება, ახლოს მყავდე ყოველთვის და ყველგან, სა-

დაც ზეცაა, წარმოვიდგენ ხოლმე, როგორ დგახარ ღრუბლის კიდესთან და მაკვირდები. მეც გხედავ, ყოველთვის საოცრად ილიმები, მხოლოდ თვალელებში გიდგას სამყაროს წიაღში არსებული უდიდესი სევდა, რომელსაც ყველა სულიერი ამტანობის მიხედვით ვატარებთ... სიკვდილის არ მეშინია, რადგან მიწიერი ცხოვრება მხოლოდ დასაწყისია, რაღაც უფრო დიდის და დიადის. სიკვდილი ვერც მათ შეაშინებთ, ვისთვისაც ანმყო წარსულის გარეშე სრული აბსურდია. მე მოუთმენლად დაველოდები იმ ძალას, რომელიც შენამდე მომიყვანს და გეტყვი, რომ ისე მენატრებოდი, როგორც მხოლოდ პოეზიით შეკავშირებულ, თუნდაც სხვადასხვა დროსა და სივრცეში განფენილ სულებს შეუძლიათ ერთმანეთი ენატრებოდეთ“, წერს ნიჭიერი ახალგაზრდა პოეტი (ხვედრი პოეტთა, გვ. 234-235).

გულნაზ ხარაიშვილის წერილი „ძმის ნაკვალევზე“ მრავალი რამითაა საინტერესო. აკადემიის წევრების, ჯგუფ „ზღვარის“ წარმომადგენლების – კახა ბაციკაძისა და სერგი ლომაძის ქცევაში, ურთიერთსიყვარულში, სიკეთეში, სხვისი ტკივილისა და სიხარულის გაზიარებაში იგი ბეჟანთან მსგავსებას ხედავს, მათი მეგობრობა ბეჟანისა და ლევანის ურთიერთობას აგონებს.

გულნაზი იხსენებს ძმის სტუდენტობას, მეგობრებთან ურთიერთობას, ეროვნული ტკივილებით გაჯერებულ საუბრებს, ზვიად გამსახურდიას დაპატიმრებას და ამაზე წუხს.

პოეტის თვალთახედვით აღწერს გულნაზი ანა ბოდბელთან სტუმრობას დავით შუბითიძესთან და მირზა ხარაიშვილთან ერთად. გზადაგზა კლდიდან ნაშალ ქვებს ეფერებოდა ფიქრით, რადგან ისინი შეწყვეტილ სიცოცხლეს ახსენებდნენ, ჩამონადენი წყალი კი – დედის ტბად დამდგარ ცრემლებს.

დავით შუბითიძემ გაიმარჯვა საჩხერის არჩევნებში და მისი თაოსნობით საჩხერის რაიონის ხვანის საშუალო სკოლას ბეჟანის სახელი ეწოდა.

გულნაზი იხსენებს ბეჟანისა და ლევან ბაბუხადას მეგობრობის ეპიზოდებს, მათ გამორჩეულად კაცურ, რაინდულ ქცევებს, ზვიად გამსახურდიას იდეების ერთგულებას.

ლევან ბაბუხადას თაოსნობით გამოიცა ბეჟანის ლექსების კრებული „სადღეგრძელო“ საკუთარი ხარჯებით. „სამზეო იხილა სულის ნადუღმა, ადამიანთა გულებისკენ წარაკრაკდა და თითქოს მეორედ დაიბადა ბეჟან ხარაიშვილი“.

როცა პოეტი ქალი ბეჟანის შესახებ მოგონებას წერდა, ოთახში მერცხალი შემოფრენილა, რომელიც ფანჯრის რაფაზე ნახევარი საათი მჯდარა, უყურებდა ოჯახის წევრებს, როგორც ბეჟანის სული და შვილმკვდარმა დედამ მოკითხვა დააბარა ბეჟანთან, თავის ნაადრევად გარდაცვლილ გელასთან, გაახსენდა, როგორი ცხარე ცრემლებით ტიროდა ბეჟანის შვილი ლაშა მამის გაუჩინარებას და მამიდა ამშვიდებდა, მამა აუცილებლად მოვაო... დიდი ხნის მერე, მართლაც მივიდა ბეჟანი თავის ოჯახთან, სახელიანი, უკვდავი, დავით შუბითიძის იდეითა და წმინდა ნინოს მადლით...

ბეჟან ხარაიშვილი ყველა ნამდვილი მამულიშვილის, ყველა ნიჭიერების დამფასებელი ადამიანის დიდი ტკივილია, როგორც სამშობლოს ჭეშმარიტი ჭირისუფალი, მისი გადარჩენის, ხსნის გზების მაძიებელი, საქვეყნო უბედურების მოზიარე და წინასწარმჭვრეტი. ამიტომ ბუნებრივია, მის შესახებ ლექსების მთელი ციკლი რომ არის შექმნილი.

შესანიშნავი პოეტი და მოაზროვნე თამარ ჯაჭვაძე თავისი ლექსითაც უკვდავყოფს ბეჟან ხარაიშვილს, მასავით სტკივა ქვეყნის გადაჯიშება, ეროვნული იდეების გაუცხოება, მაგრამ სჯერა მირზას, ბეჟანის ლექსების მარადიულობა და ასკვნის: „...პოეტები არასდროს კვდებიან, პოეტები ცოცხლობენ ლექსად“. შემთხვევითი როდია ნაწარმოების სათაურად ბეჟანის სტრიქონების – „თავთან დაკლული სიკვდილი ედო“ – გამზეურება (კრებული „ხვედრი, პოეტთა“, გვ. 206).

პოეტ ლამზირა შეყილაძისთვის ბეჟან ხარაიშვილი არის „არაგვის მსგავსი, მზისებრ დაუდგრომელი მდინარე“, სამშობლოს „კარიბჭის მეციხოვნე“, მამულის ხსნის გზების მა-

ციებელი, „ხატ-სალოცავი წმინდა სანთელი“ (კრებული „ხვედრი პოეტა“, გვ. 206-207).

პოეტ ზაურ ნოზაძის აზრით, „ბეჟანის გზა სამარქაფო, ისტორიული გზა“. მას მეგობარი პოეტის ხატება ეცხადება „მხარზე ხურჯინით“, წელგამართული, ესმის მისი ხმა და ხარობს „კაი პოეტის სიცოცხლით“, რადგან მას მარადიულ სიცოცხლეს ანიჭებს თავისი მხატვრული მემკვიდრეობა.

ზაურ ნოზაძის მეორე ლექსშიც ბეჟანის სახე ელავს, ეამაყება „ქართული პოეზიის ანთოლოგიაში“ ადგილდამკვიდრებული მეგობარი, ცდილობს, ყველგან გაახშიანოს მისი სტრიქონები (ბეჟან ხარაიშვილს, ხვედრი პოეტა, გვ. 207-208).

პოეტი ლეილა შუბითიძე ლექსით გვესაუბრება მუზასთან განუყრელი პოეტის – ბეჟანის შესახებ, რომელსაც „კაფიობაში ნაღდად ეკუთვნოდა ხუთიანი“ (იქვე, გვ. 209).

ლექსის დიდოსტატი მიმოზა ცანავა, რომელიც ერთდროულად ფლობს გულისა და გონების ძალას, ძალისხმევას არ იშურებს ბეჟანის ნათელი პიროვნებისა და მარადიული პოეზიის ღირსებათა წარმოჩენისთვის: „... ეს რა სიკეთის მარცვალი თესე, ცეცხლად ანთია, ხსოვნის კოცონი... გერჩია ვაჟას მთაში ჩამარხვა ოქრო-ვერცხლსა და აბრეშუმ ატლასს“... ვით მთის მწვერვალი გადათოვლილი შენი ლექსები ბრწყინავს და ელავს. შენ ხომ სიცოცხლე გხიბლავდა მხოლოდ და ბარბაცებდი სამშობლოს ეშხით, ეს ლექსთა ჯარმა მოკლა სიკვდილი, შენ ცოცხალი ხარ, მტრედივით ფრთებს შლი“.

ერის მარადიულ საგანძურში ეგულება თვითონაც ჭეშმარიტ პოეტ ქალს ბეჟანის მხატვრული სიტყვა: „არდავინყების და სიყვარულის შემოასხივებს ნათელი მზე ჟამს, ის ლოცვასავით ნათქვამი სიტყვა ერს საგანძურად დარჩება, ბეჟან!... დე, შენნაირი ლექსის კაცები სახატე მიწამ და ზეცამ შობოს, კაცი, რომელიც სინათლედ დარჩი, სანთლად აენთე დედა-სამშობლოს!“

მიმოზა ცანავას ლექსში არც ბეჟანის ღვიძლი და, ნამდვილი პოეტი გულნაზ ხარაიშვილია დავინყებულები. „სულში სევდის მთა-გორებით,... დარდთან მებრძოლი ქალი“ (ლექსის კაცი, კრებული „ხვედრი პოეტთა“, გვ. 210-211).

ბეჟან ხარაიშვილის პიროვნებით და პოეზიით მოხიბლული პოეტი პეტრე ჯაჯანიძე ასე მიგნებულად წარმოაჩენს ლექსის ადრესატს: „შხარაზე ცალი ხელით ეკიდე, სამშობლო იყო შენი ედემი... თავისუფალი ქვეყნის მემკვიდრე, თავისუფლებას თვითონ ეძებდი... ლექსებში გქონდა თავშესაფარი, უკვდავებისკენ ფეხით მიმავალს“. (ზემოხსენებული კრებული, გვ. 211).

ბეჟანის ბიძაშვილი ნაილი ხარაიშვილი პოეტისადმი მიძღვნილი მოგონებით როდი კმაყოფილდება, მას ლექსშიც აემგზავრება ალალი პოეტის ხატება, მისი „ქართული სიტყვის მარგალიტები“, „დაჭრილი ხარის“ გმინვა სამშობლოს ბედზე, მისი წინაგრძნობებით სავსე ლირიკა: „მამული იყო შენი ფუნჯი, გული, პალიტრა, ჩაფიქრებული, მიყრდნობილი იყავი მთებზე. არსებით გრძნობდი შავი ღრუბლის მოახლოებას, დაჭრილ ხარავით რომ გმინავდი სამშოლოს ბედზე“.

ნაილი ხარაიშვილის ლექსში ბეჟანი წარმოისახება, როგორც ქართული პოეზიის ფრესკა, ძლიერი ფრთებით ზეცაში აფრენილი: „და, შენი გულით, – სასაფლაოდ გადაქცეულით, ფრესკად აეკარ პოეზიას მოსვლისთანავე, ძლიერი ფრთები შენს სულს ზეცად ეზიდებიან, ვინ თქვა ლექსების, ან პოეტის სიპატარავე“ („ფრესკად აეკარ“, ზემოხსენებული კრებული, გვ. 212).

პოეტ თინათინ ხაბურზანიას „ფიქრის კაცში“ ბეჟანი წარმოისახება, როგორც „ფიქრის კაცი“. რომელსაც „მტიკვინულ დარდად“ ტანზე ეცა „საქართველო, ქედზე დადგმულ უღლით“. ალბათ, პოეტის თანამედროვეთა მოგონებებზე დაყრდნობით, ბეჟანი ლექსში მოჩანს „ჭადრების ქვეშ დაუტეველ მხრებით, ვაჟკაცური, არნივეული ფრთებით“.

ლექსის მიხედვით. ბიბლიური აბელივით წმინდა სულის პოეტი კაენისგან გაიწირა ეროვნული იდეალების ერთგულების გამო, მაგრამ დიდსულოვანმა მიუტევა მომხდურს.

ბეჟანის სული, ალბათ, მიღმურ სამყაროშიც წუხდა „თავჩაქინდრულ საქართველოს დროშაზე, მოძმეთა სისხლის დაღვრაზე“.

ლექსის ადრესატი ბუნებრივად არის შედარებული ამქვეყნიდან ადრე წასულ და მასავით ჭაბუკად დარჩენილ ლადო ასათიანთან, მირზა გელოვანთან: „ფიქრის კაცი დაღლილი ქვეყნად, ზღვა სიყვარულს ვერ იტევდი სულში. როგორც ლადო, როგორც მირზა, ბეჟან, შენ ჭაბუკად დარჩი მარად გულში!“ (იქვე გვ. 213-214).

ლიანა ოსიაშვილი-მელიქიძეს, როგორც პოეტის, უპირველესი მახასიათებელია სხვათა ღირსების ძირფესვიანი წარმოჩენა, ლექსის ადრესატთა სულის უცდომელი ხილვა. მისთვის ბეჟანი „მისანია“, მისდამი „მტრული ჟინის“ წინასწარ ამომცნობი, უკეთურთა სამიზნედ ქცეული, „ვარდის სუნში რომ იყნოსა შმორის“.

ლექსი ასეთი შთამბეჭდავი სტრიქონებით მთავრდება: „ისევ შეგხარით „წითელ მიმინოს“, ლეგენდა სტროფნიც ხომ ჩემს წინა ძევს... სტრიქონებს, ბედს რომ წინასწარ მიხვდი, მისხალ-მისხალ ვხსნი, ვით ნაანდერძევს“ (ზემოხსენებული კრებული, გვ. 215).

ბეჟანის და, პოეტი, 10 კრებულის ავტორი, რამდენიმე პრემიის ლაურეატი გულნაზ ხარაიშვილი ღირსეულად აგრძელებს ბეჟანის მიერ დაწყებულ პოეზიის საშვილიშვილო გზას. მის პიროვნებასა და შემოქმედებაზე. გამოჩენილმა პოეტმა და კრიტიკოსმა სერგი ლომაძემ დაწერა წიგნი „გზა მწვერვალისკენ“, რომელსაც ერთხმად ეწოდა „გენიალური“, რასაც უყოყმანოდ იზიარებს ამ სტრიქონების ავტორიც.

ქალბატონ გულნაზს მთელი ციკლი აქვს შექმნილი ბეჟანზე, მის პიროვნულ ტრაგედიებზე, ეროვნულ იდეალებზე, უკვდავებაზე. დავიმონებთ მხოლოდ რამდენიმე სტრიქონს: „...ლექსით უმღერდი სამშობლოს ზეცას, შენი სიტყვები

მტერს მოთოკავენ, იმ გზას, შენს განვლილს, დრო ვერ დაკეცავს, რადგან ლექსს მაინც ხომ ვერ მოკლავენ“. ნუგეშია ის, რომ „შენ დიდ სიცოცხლეს აგრძელებს ლაშა, შენი სულის და ხორცის ნაწილი“ (გახსენება).

ლექსი „დრომ ვერ მიშველა“ ძმის ნაკვალევზე მოარული პოეტი ქალის გულისნადებია, რომელსაც გენეტიკური კოდები უბიძგებს უერთგულოს მხატვრულ სიტყვას: „... ლექსები წერე! ჩამესმის და თითქოს მაქეზებს. ეს ხმის ჩურჩული, ჩემო ბეჟან, ვიცი, შენია“. წინსვლისკენ მომწოდებელი ეს ხმა მუდმივად ჩაესმის პოეტ ქალს, როგორც „სიონის გუმბათების სამრეკლოს ზარი“.

ძმის ნათელ აჩრდილს, მის კეთილისმყოფელ გავლენას ვერ გაქცევია პოეტი ქალი, რაც ჩვენს პოეზიაში კიდევ ერთი ნიჭიერი, დიდბუნებოვანი შემოქმედის მოვლინების მომასწავებელი გამხდარა: „ასე მგონია, ჩემთან ტრიალებ, ვგრძნობ, გვერდს მიმშვენებ ბეჟანი, ძმაო... ზეციდან წერა მასწავლე, რითმა მაჩუქე დიდი ფიქრებით და ვწერ იმ ლექსებს, რაც დამავალე, წამწამზე კვნესის თოვლის ფიფქები. ო, ჩემო ბეჟან, გიხმობ, მჭირდები“ („ასე მგონია“, იხ. ზემოხსენებული კრებული, გვ. 217).

ბეჟანისადმი მიძღვნილ კიდევ ერთ ლექსში გულნაზი ამბობს: „ბილიკს, მის გავლილს, წლები რას ნაშლის, ენაწყლიანი პოეტის სიტყვებს“... და გულნაზის მიზნის გამომხატველი შემდეგი სტრიქონები: „ლოცვით საგზალი ცაში ავიდეს, იმ ბრძოლის ველის კენწეროს მივწვდე, თუ გინდა წლები ბევრი გავიდეს. მერე ავანთო გულს ლამპიონი, გავაცისკროვნებ ბნელს ვარსკვლავებით. მწამს, მიწყალობებს მადლი სიონის და ისევ ვივლი ძმის ნაკვალევით“.

ლექსში – „ჩემი ტკივილი მოურჩენელია“ – „დარდის თავშლით“, „დარდის დევების“ თანხლებით მოარული პოეტი ქალის „სულის საგზალია“ წმინდა მშობლიური კერიდან, ხარაიშვილების ჯანსაღი გენიდან გამოყოლილი სინმინდე, მაღალი სულიერება, უფლისგან სამოთხეში გამწესებული ძმების აჩრდილთა სიახლოვე, მუდმივი თანამდევია ბეჟანის

„ლექსის ყანნი“ (ჩემი ტკივილი მოურჩენელია“, კრებული „ხვედრი პოეტა“, გვ. 254).

თუმცა გვიან, მაგრამ მაინც იპოვა სანთელ-საკმელმა თავისი ადგილი, ჭეშმარიტი პოეტის მარადიულმა სტრიქონებმა შეძრა მკითხველის გული და ასე დაიწერა ბეჟან ხარაიშვილისადმი მიძღვნილი გულწრფელი მოწონების გამომხატველი სტრიქონები.

ეს უტყუარი მაგალითია იმისა, რომ ჭეშმარიტი პოეზიის დამარცხება შეუძლებელია, ის, ზოგჯერ გვიან, მაგრამ მაინც ყოველთვის ახდენს ფურორს.

ლაშას მამიდა – გულნაზი ხარაიშვილი.

თავი VIII

შეოქმედებითი თავისებურების ზოგიერთი ასპექტი

ბეჟან ხარაიშვილი განსხვავებული თვალთ ხედავდა ბუნებას, სამყაროს, ადამიანებს.

პოეტი ბუნების, გარემოს ძალზე რელიეფურ სახეებს ქმნიდა და, რაც მთავარია, ამ სურათებში ყოველთვის დიდი ეროვნული გრძნობა, სამშობლოს ანმყო თუ მერმისი წარმოჩნდება.

აი რა განსხვავებულია პოეტის მიერ ხილული ყაყაჩო, მისი შავი წერტილები, ერთი მხრივ, მრავალტანჯულ სამშობლოს წარსულთან, ტყვიასთან ასოცირებული და, ამასთან, ბრძოლებით მარადიულობას ზიარებული ერის პარადიგმა: „ყაყაჩოს წითელ და თხელ ფურცლებზე“. „შავად ნაფერი შავი წერტილი, არა არის რა, თუ არა ტყვიით ქართველი კაცის სისხლში დასმული მისი სიცოცხლის მრავალწერტილი“ (ყაყაჩოს წითელ და თხელ ფურცლებზე).

ასევე, მამულისთვის მწვანე პაროლია გზაზე შუქნიშნად ანთებული ხეები, მომავლის გზებად მოაზრებული: „მწვანე შუქნიშნად ინთებიან გზაზე ხეები, ეს იმას ნიშნავს, გავიარო, წინ მამულია!“ (გაზაფხული).

ცის ნაჟურით დარწყულებული ბებერი მუხების დაკოჟირილი ფესვების ბარბაცითაც გვაგრძნობინებს პოეტი ერის სულის ძლიერებას: „... და ცის ნაჟურით გამომთვრალი ბებერი მუხები მთელ ღამეს ბარბაცებდნენ დაკოჟირილ ფესვებზე (ფეხმძიმე ზეცას).

ასევე, იმედის აღმძვრელია აყვავებული შინდების რტო და ჩანჩქერების თარზე შეყვარებული მზე: „რტომან შინდებისმან იყვავილა და მზე ჩანჩქერების თარზე დნება“ (ცა რომ მტრედისფერობს).

სულში სინათლის შემომტანი თოვლიანი ფიჭვის ტოტი გვამახსოვრებს თავს შემდეგ სტრიქონებში: „ისევ ჩაიზნიქა ფიჭვის ტოტი და თოვლმა ჩამოთვლიმა ნეტარებით“.

სხვაგან ყურადღებას იქცევს თოვლის დახატული რძისფერი რუკა: „შეხედე, მწვანე გლოლის სერებზე თოვლს დაუნატავს რძისფერი რუკა“.

და ისევ თოვლის ფონზე მოაზრებული სიყვარული: „დაჰქრის ბორანი მაგ თვალთა ზღვაში, შენი ღიმის ბროლის ბილიკებს რომელი თოვლი დათოვს და ნაშლის? (ნ.გ-ს). თოვლის „თეთრი ქარი“, „თეთრ თოლიად“ მოაზრებული ზამთარია ლექსში „ზამთრის სურათი“. დაუვინყარი სახეა: „თოვს და მდინარის გაყინულ ენას შავი კბილებით იჭერენ ქვები“.

პოეტის „ფიქრის კარავზე“ „დარდი დაათოვს, „სევდა დაბარდნის“ (არ ჩანს ვარსკვლავი“). „ფიფქები კორტინან თვალებს“(ნელის).

ნასახლარებზე აყვავებული ატმის ხეები არა სიხარულს, არამედ სევდას აღძრავს: „შეხედე ნასახლარზე ჩვენებურ ატმის ხეებს, ღველფი დაუტოტავთ, ცეცხლი უკიდიათ!“ (ოქროს საწმისი ადრე მოიპარეს).

ტყემლის აყვავებაც განსხვავებულად განიცდება: „ოც-დამეცხრედ გამოჭაღდა ეზოს ტყემალი“ (მამას).

„ტყემლების ლურჯი სიმფონია“ ესმის სიყვარულის მორევში მცურავ სულს ლექსში „შენი თითებით“: „შენი თითებით ნაზად დახრილი ტირიფის ტოტი უკრავს ტყემლების ლურჯ სიმფონიას შეშლილ მორევის ლურჯ ფირფიტაზე“ (შენი თითებით).

დიდი მამულიშვილური გრძნობა უკავშირდება ეროვნულ პეიზაჟს ლექსში „მტკვარი გველივით შეცურდა ჭადრებში“: „მტკვარი გველივით შეცურდა ჭადრებში და შეათამაშა მკერდზე ნატვრისთვალი – თბილისი და მე ვინატრე, მე პატრონმა ამხელა განძის, ფული კი არა, ოქრო კი არა, სახ-

ლი კი არა, დახლი კი არა, – დღეგრძელი იყოს, საქართველო უკუნისამდე!”

ხოლო უკეთურობის ხილვისას – „თვალეზს ხუჯავს თბილისის ღამით და ხანჯალივით მტკვარს იცემს მკერდში“ (სანაპიროზე).

ლექსში – „ეჭვი“ – ახალი წარღვნის შიშით „ზეცა თვალეზში ჩაყორნისფერდა“.

ეროვნული კატაკლიზმების მოლოდინს აძლიერებს ნასახლარში დახვავებული თოვლი, ბუხრის დუმილი, თეთრი მხრიდან „ფოსტალიონი ქარის“ მოტანილი „თოვლის ბარათები“: „თოვლით აევსო გული ნასახლარს, ბუხარი ცხვირში დუმილს იხრჩოლებს, მთვარე ზვინების თეთრი ბოხობით–წყალში იხრჩობა. ქარი – შეშლილი ფოსტალიონი თოვლის ბარათებს მისამართს უშლის“... (შეციებით მთაში დეღეებს).

ერის საბედისწერო პროცესები, სულიერების, რწმენის ღალატი ასე მიგნებული ხერხით გადმოიცემა ლექსში „ნახდა საქართველო“. „ხორცის ქვეყანაში ხომ არ დავიბადე?! ამ კითხვის ათასი კითხვა უერთდება... მას ძარღვი გაუსკდა ცივ მდინარებად და საქართველოს სისხლი უთეთრდება“...

ლაკონურად, ბუნებასთან შეხმიანებით გვაგრძობინებს პოეტი დაცარიელებული მთის სატკივარს: „ხდის ხეობიდან ცისფერ ზურგჩანთით ჩამომაქვს ჩემი პატარა სევდა, რომ ამოვახრჩო თერგში უჩუმრად დაცლილ სოფლების სიცარიელე“ (ხდის ხეობიდან).

„ჟანგისფერი სევდა“ იპყრობს ბალახების ჭკნობის შემყურეს: „...ბალახები ჟანგისფერი სევდით ხუნდებიან“.

ლექსში „შემოდგომით“ დაუფინყარია მლოცველი ტყის, ცვრიანი მთის, ხევსურული ჩოხისებრ დაწინკლული ვარსკვლავების სახეები...

არაგვი მტკვრის „ნანალია“, „ფშავ-ხევსურთა გიჟი ქალწული“ (არაგვს).

ზეცაში „ცისარტყელის ხმალს“ ხედავს პოეტი.

ყურადღებას იქცევს „თვალთა მიმინო“ (დინჯად ალო-

კეს), „თვალთა საჭრეთელი“ (ისევ გინატრე). „თავთუხთა თვალეზი“, თვალეზიზი ჩაყორნისფერეზული ზეცა (ეჭვი), თვალეზიზი მთვლემარე „ხოხბისფერი“. თვალეზიზი გამომეტყველეზაშიც ჩვენი სისხლიანი ნარსულის დარდი იხატეზა: „...და საქართველოს სისხლიანი, ავი ნარსული წვეთ-წვეთ, თანდათან გამოჟონავს ჩემს თვალეზიდან“ (ხატობაში).

თვალთა საჭრეთელით გულზე ამოჭრილი ცოცხალი ასოეზი იქცევეს ყურადღეზას შემდეგ სტრიქონეზში: „თვალთა საჭრეთელით ამომჭრა გულზე შენი სახელის ცოცხალი ასოეზი“.

თვალეზზე კეთდება აქცენტი ლექსში „ახლა გაბუტვა გამიგონია?“. „თეთრი ტყეეზით მსურს შემოვფრინდე შენი თვალეზიზი სველ სიამეში!“

ლექსში „ხვედრი პოეტთა“ აქცენტირეზულია მირზა გელოვანის თვალეზიზი ცეცხლი: „ნაქცეულს მკლავეზში ჩაუკლავს სიკვდილი, მის თვალეზს ჩაჰყოლიათ ცეცხლოზა“ (ხვედრი პოეტთა).

ლექსის ავტორი თითქოს მირზა გელოვანის დაუნერელი ლექსეზიზი ბოლს ხედავდა: „პირიდან მძიმე ბოლი ამოსვლია, დაუნერელი ლექსეზიზი ბოლი“ (ხვედრი პოეტთა).

ასევე დასამახსოვრეზელი რეალისტიური შედარეზა: „კბილეზს უფრქვევიათ ბროლი“.

„ბალში“ ნაგრძნობია „ვერხვის მთრთოლვარე ხელეზი“: „არა ვარ მარტო, მთრთოლვარე ხელეზს თავზე მისვამენ ჩუმად ვერხვეზი“ (ბალში).

განცდილია „ხეეზიზი მკლავეზი“, ქარის ტოტეზიზი ხელი: „სითეთრემ ჩასთვლიმა ხეეზიზი მკლავეზში, ქარი მცემს ტოტეზიზი ხელით“ (ნელი).

უფაქიზესი ხელწერის პოეტი სულის ხორციისგან გათიშვას, თუ სულის ხორციდან შეზიარეზას ასე მძაფრად განიცდის: „შეტორტმანდება უცბად მხარმარცხნივ ჰაერი მძიმე,

ოდნავ ნოტიო და ლოკოკინას ინსტინქტის გეშით საკუთარ გვამში ზღაზვნით შევდივარ“ (ალარ დალიო).

მინაზე როდი ჩერდება, ცისკენ მიილტვის სული: „რომ გამოვცადო ცის სიახლოვე, მინაზე ბოლო სუნთქვას ვიმეტებ“ (და ვტოვებ, ვტოვებ), „და სტრიქონებიც მერცხლებივით ცასთან შეხლილან“ (რუსთავო).

ქალის შველთან შედარების ცნობილი ხერხიც ახლებურად განიცდება: „ყორესთან არხოტის შველივით შედგები, ვერხვივით გითროლავს ხმა“ (ხატიას).

მთები მიგნებულად არის შედარებული ქალწულებთან: „მთები ჩანჩქერის სუფთა სარკეში თმებს ისწორებდნენ, როგორც ქალწულნი“ (მთაში).

წითელი მიმინოა პოეტის იდეალი: „...ჩავუდარაჯდეთ წითელ მიმინოებს ჩვენი რჯულის“ (მეგობრისადმი).

ასევე, არწივია პოეტის საყვარელი სახე: „დავრჩით ხელგანვდილი მთის მწვერვალზე, დავრჩით ასაფრენი არწივები“ (გახსენება).

ხილული საგნის გამოვლენისა და მისი ნამდვილი არსის კონტრასტია სტრიქონებში: „ნეტავ არ მეგრძნო ვარდის სუნი და ვარდს შიგნით შმორის“ (მრავალჯამიერ, ჩემო ბეჟანა!).

ბეჟან ხარაიშვილისთვის მაინც ყველაზე მთავარია სამშობლოს ძარღვები, სამშობლოს გული, მყინვარის გული, ადამიანის გული, მისი განცდები: „...ეჭვის მახრებით ფაჩუნობს ლამე... ყველაზე დიდი სასაფლაოა გული“ (გულთან არ დამადო ხელი).

არსებითია ხსოვნა ერის წარსულის, ხსოვნა მისი მარადიული იდეალების, ხსოვნა კაცობრიული კულტურის მთავარი ეტაპების, რადგან, როგორც პლატონი ბრძანებდა, მოგონება ღვთიური ნიჭია, „ძიება შემეცნება და ცოდნა სხვა არა

არის რა, თუ არა მოგონება“ (პლატონი, „იონი, დიდი ჰიპია, მენონი“, თბ. 1974, გვ. 100).

ბეჟან ხარაიშვილის „ხსოვნის ეკრანს“ ასხივოსნებს „ელვა“ და მის შუქზე ჩანს „მთანმინდის სანთელი“ და მთანმინდაზე დავანებული ერის მამის ფიქრები (ხსოვნის ეკრანი).

პოეტს მოვლილი ჰქონდა საქართველოს მთიანეთი და ხელენიფებოდა იქაურ მკვიდრთა დარად ეხილა და ესაუბრა: „...ნისლებს ეძინა რწვევითა, ზოგ ზურგით ჩამავიტანე, ზოგ ჩამამყავდა თრევითა“ (წერილი მამას).

ვეფხვის ფერებს ხედავდა შემოდგომის მთაში: „დათვის ჯვარს ვეფხვის ფერი დაჯაბნის“ (გამოთხოვება).

ერთ ირონიულ პოეტურ შეკითხვაში მრავალმნიშვნელოვანი ქვეტექსტი იკითხება: „ამდენი ღვთის გლახა და ჭრელსისხლიანი ვინ გააქართველა, რამ გაადიდებულა?“ (ოქროს სანმისი ადრე მოიპარეს).

პოეტური შეკითხვა არღვევს ლექსის მონოტონურ მდინარებას და საინტერესო სახეს აძლევს ლექსს: „რა ხელმა უნდა აიღოს ნეტავ, რომ ვერ დასძალავს ისეთი გუნდა?“ (გულზე არ დამადო ხელი).

პოეტის ორიგინალურ სახისმეტყველებაში მთავარი აქცენტის მატარებელი სახეებია: მუხა, ხარი, ქარი, მიმინო, არწივი, თოვლი, მგელი, დევი, ნისლი, ნატვრის თვალი, სანმისი, მზე, მთა.

ბეჟან ხარაიშვილის კრებულში ყურადღებას იქცევს ნეოლოგიზმები: ჩაყორნისფერდა, ატყემლისფერებენ, იხანჯლა, მონამგლური, ჩანამგალემა, გამოჭაღდა, გადმოაფეთა, მტრედისფერობს, ფერიფერობს, ვიფურცლავ, გარდაქნევა, დავიმაისებ, იმაისებს, გაადიდებულა, ინამცოხრებენ, გადანინნკვლა, ვექართულები, გადათოვლება, გამოჭაღდა, ცეცხლობა, ჩაიხავალა, გამომწრიპინა.

ასონანსური რითმებია: ნატრობენ – დაგეპატრონონ, უშლის – გულში, თოლია – გამოჰყოლია, გაშალა – ხაშლამა,

მოზვერო – ოხერო, დაგწყელოს – ძახველო, მოგიტანა – ქორიკანა, ხატობას – დათრობა, ნატრობენ – დაგეპატრონონ.

ერთ პოეტურ კრებულში „ხვედრი პოეტა“ გამოყენებულია 5,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15 მარცვლიანი რითმები. ასევე ყურადღებას იქცევს რიტმის ხშირი ცვლა, რაც არათანაბარმარცვლიანი რითმების სიუხვით აიხსნება, თვალში საცემია ისეთი განსხვავებული საზომების გვერდიგვერდ გამოყენება, როგორცაა 5-7, 5-9, 5-10, -6-10, 6-11, 6-7, 7-6.

რვამარცვლიანს მოსდევს რვამარცვლიანი, ათმარცვლიანი, თერთმეტმარცვლიანები, 11 მარცვლიანს-9, 12, 15, 14, 10 მარცვლიანს 8,10,12,7 მარცვლიანები. 9 მარცვლიანი შეწყვილებულია 12 მარცვლიანთან, ათმარცვლიანები – 15 მარცვლიანებთან, თორმეტმარცვლიანს უწყვილდება 10, 12, 8,15 მარცვლიანები, 13 მარცვლიანს – 6,11 მარცვლიანები, 14 მარცვლიანს – 10,15 მარცვლიანები. ეს განსხვავებულ საზომთა მონაცვლეობა, საზომთა ხშირი ცვლა ძალზე საინტერესოს, მრავალფეროვანს ხდის ლექსების რიტმს და ერთფეროვნების სტანდარტს ამსხვრევს.

შეიძლება დავასკვნათ, რომ ბეჟან ხარაიშვილი ქართული მხატვრული სიტყვის ნამდვილი ოსტატია, მის საქვეყნო იდეებს ყოველთვის მორგებული აქვს მიგნებული, შესაფერისი სამოსელი.

ასონანსური რითმების პარალელურად, გვხვდება კონსონანსები (როგორც ხალხურში, როგორც გალაკტიონთან): ქართველი–სათოფედ, მარტყოფი – მარტოყოფნას, ივარცხნა–სიცოცხლე, იხრჩოლებს – იხრჩობა, ჩამოლექავს – გაგიქექავს.

ლუარა სორდია

ბეჟან ხარაიშვილი – ქართული პოეზიის მიმინო

რეზიუმე

ძალზე ტრაგიკული იყო ბეჟან ხარაიშვილის ბედი. სულ 29 წელი დაჰყო ამ წუთისოფელში, მაგრამ გამორჩეული ნიჭის წყალობით, მარადისობაში გადაინაცვლა.

დიდი შოთა რუსთველის, ილია ჭავჭავაძის, აკაკი წერეთლის, ვაჟა ფშაველას, გალაკტიონის, ტერენტი გრანელის გადასახედიდან ზომავდა პოეტის, მხატვრული სიტყვის მისიას.

ნაზიარები იყო ბიბლიის, მითოლოგიის, ქართული თუ უცხოური კლასიკური პოეზიის ტრადიციებს, გათავისებული ჰქონდა მარადიული, საღვთო სიბრძნე, უფლის რანგში აყვანილი მამულის სიყვარული.

შემოქმედებას განიცდიდა, როგორც უზენაეს მისტერიას, სისხლის, მსხვერპლის, მკლავის მოჭრის ფასად ეძებდა და პოულობდა მარადიულ ჭეშმარიტებებს. შეცნობილი ჰქონდა, რომ ადამიანის ფასი მისი დღეგრძელობით კი არ იზომება, არამედ რაინდული ბუნებით, მის მიერ მიგნებული სულიერი ფენომენით.

ბეჟან ხარაიშვილმა ათეისტურ საბჭოთა ეპოქაში იცხოვრა, როცა ჩვენი სახელმწიფოებრიობანართმეული სამშობლო რუსეთის იმპერიის პროვინციად იყო ქცეული და ეროვნული ჩაგვრის უღელი ედგა.

პოეტი თავისი შეხედულებებით დისიდენტი იყო, მერაბ კოსტავას და ზვიად გამსახურდიას თანამოაზრე, არა დინების მხარეს, არამედ ქარის საპირისპიროდ მავალი შემოქმედი. ის ობიექტურად აფასებდა მოვლენებს და ნათლად ჭვრეტდა, რომ ქვეყნის მესვეურებს არასწორი მიმართულებით, მონობის, გადაგვარების, მამა-პაპური ტრადიციების უგულვებელყოფის, ეროვნული ტრიადის – „ენა, მამული,

სარწმუნოება“ – იგნორირების გზით მიჰყავდათ პროცესები და განგაშის ზარებს რეკავდა, რათა ერი მიბრუნებოდა მარადიულ ფასეულობებს, მოეძია სამომავლო ორიენტირები. მამულის გადარჩენა, მისი უანგარო მსახურება იყო პოეტის მთავარი მიზანი.

ბეჟან ხარაიშვილი გრძნობდა ერის მაჯისცემას, მისი „ძარღვის ფეთქვას“, ხედავდა ქვეყნის „გამოხრულ გულს“, ესმოდა მყინვარის „გულის კენტი სიმღერა“, რამაც შესაძლებლობა მისცა კლასიკური, პატრიოტული შედეგებისთვის გვედრით წაეყენებინა ისეთი მაღალიდებული და ორიგინალური ნიმუშები, როგორებიცაა: „ჩემი მამულია“, „ცა რომ მტრედისფერობს“, „მტკვარი გველივით შეცურდა ჭადრებში“, „ოქროს სანმისი ადრე მოიპარეს“, „გაზაფხული“, „ხევსურეთი“, „რუსთავი“.

ეროვნული სატკვრის ქართული ფსიქოლოგიის გამომხატველი ლექსებია: „ნახდა საქართველო“, „მომიახლობდი“, „გპატიჟობთ ყველას“, „შეცივებიათ მთაში ღელეებს“, „სიზმარი“, „ფერეიდნელის ნათქვამი“. მთის დაცარიელების მიზეზების ძიება და მხილებაა ლექსები: „ხდის ხეობიდან“, „ხატობაში“.

მამულის გადარჩენის იმედის ორიგინალურად გამომხატველი ლექსია „გაზაფხული“, რომელშიაც პოეტის ეს უმთავრესი იდეა უკავშირდება მშობლიურ გზაზე ჩამომწკრივებულ ხეებს: „მწვანე შუქნიშნად ინთებიან გზაზე ხეები, ეს იმას ნიშნავს, გავიარო, წინ მამულია!“

ჩვენი ქვეყნის არსებობის გარანტია მუდამ ბრძოლა, შემართება იყო გამუდმებით. ეს აზრი ბეჟან ხარაიშვილმა ყაყაჩოს შავად დაწინწკლული წერტილების სახეში გაიაზრა და ლექსის ბოლოში დასმული „სიცოცხლის მრავალწერტილის აქცენტირებით გასცა საიმედო პასუხი საქართველოს ყოფნა-არყოფნის მარადიულ პრობლემას: „ყაყაჩოს წითელ და თხელ ფარფლებზე შავად ნაფერი შავი წერტილი, არა არის რა, თუ არა ტყვიით ქართველი კაცის სისხლში დასმული მისი სიცოცხლის მრავალწერტილი“. („ყაყაჩოს წითელ და თხელ ფურცლებზე“).

სამშობლოს მომავალი კატაკლიზმების წინასწარი, უცდომელი ჭვრეტაა ლექსი „შეციებით მთაში ღელეებს“. დიდი ეროვნული საშიშროების მაუნყებლად ესახებოდა პოეტს ჩრდილოეთის თოვლიან-ყინულიანი იმპერიის „თეთრი ქარისგან“ მოტანილი „თოვლის ბარათები“, რომელსაც ზუსტად კითხულობდა გამორჩეული ინტუიციის პოეტი და მოყვრის სახით გამოხცადებული „გადამთიელი გადიის“ ხრიკებს ააშკარავებდა, როცა ჩვენს „ხარებს“ დადარაჯებული სისხლისმსმელი „მგლების“ შესახებ გვამცნობდა. მაგრამ პოეტის მონოდება სიფრთხილისკენ, გონივრული პოლიტიკისკენ ამა ქვეყნის ბედის მჭედელთათვის რჩებოდა ხმად მლადებლისა უდაბნოსა შინა...

წარმოაჩენდა ეროვნულ ფენომენს, მის სტუმართმოყვარეობას, ტოლერანტობას, ჰუმანიზმს („გპატიჟობთ ყველას“, „მომიახლოვდი“), მაგრამ ამ სამოთხისდარი ქვეყნის პატრონად მოვლენილ უღირსთ ვერ პატიობდა გულგრილობას, საკუთარის დავიწყებას, მასპინძლის როლზე უარისთქმას და უცხოთა გაპარპაშებას ჩვენს მიწაზე.. („ჩემს სახლში რომ მასპინძლად დამიჯექი“), მაგრამ შემთხვევით აღზევებულ, მონური სულის მედროვეთ არ ესმოდათ პრობლემის სიმწვავე, ან ძალად იბრმავებდნენ თვალებს.

ეროვნული გადაგვარების, ნარკოტიკებით ახალგაზრდობის მონამვლის საფრთხესაც კარგად ხედავდა და მართებულ გზას უჩვენებდა გზააბნეულთ.

პოეტი მისტიროდა ჩვენს სიმცირეს, დაკარგულ ტერიტორიებს, თურქეთისგან მიტაცებულ ტაო-კლარჯეთს, გმობდა შურს, შულს, იმ ვაიქართველთ, რომელთაც ვერ გაიგეს ეროვნული გმირის — სამშობლოსთვის შვილის შემწირველი უმამაცესი რაინდის — გიორგი სააკაძის ფასი და მუხანათურად ჩასაფრებულმა ცილისმწამებლებმა ჯერ სპარსეთში, შემდეგ კი თურქეთში გააქციეს მამულის უანგარო მსახური, რაც ერის ძალისხმევის, მისი ეროვნული ენერჯის განახევრების ტოლფასი იყო („ფულისათვის კი არა“).

ბეჟან ხარაიშვილის ლექსები საქრესტომათიოა, ისინი თამამად დაუდგება გვერდში ნიმუშებს ქართველ კლასიკოს-

თა, რომლებიც ჭეშმარიტი მამულიშვილის გულმოდგინებით უსინჯავდნენ ქვეყანას მაჯას, ჩხრეკდნენ მის ავ-კარგს და მერმისის გადასახედს ეძებდნენ, ეროვნული იდეოლოგიით გამოირჩეოდნენ (ილია, აკაკი, ვაჟა, გალაკტიონი, ლადო ასათიანი, მუხრან მაჭავარიანი, შოთა ნიშნიანიძე, მურმან ლებანიძე, ანა კალანდაძე).

ბეჟან ხარაიშვილს ზედმინევნით ჰქონდა შეცნობილი საკუთარი მისია, ერის მისია, ქართული გონის ადგილი საერთაშორისო არენაზე.

ფილოსოფიურად მოაზროვნე პოეტის შემოქმედებაში დიდაქტიკურად შეუქდება შურის, ეჭვის, ერთგულების, სინანულის პრობლემები. ეს ცხოვრება გააზრებული აქვს, როგორც სიკეთე-ბოროტების ბრძოლა.

როგორც რელიგიური, მართლმორწმუნე ქრისტიანი პოეტი ადამიანის მოვალეობას საკლავების დაკვლაში, უმანკო კრავების სისხლის დაღვრაში კი არ ხედავდა, არამედ ათი მცნების მსახურებაში, მოყვასის სიყვარულში, მტრის მიტევებაში.

ბეჟან ხარაიშვილს სწამდა სულის უკვდავება, აიდეალებდა წმინდა სულს, სულიერებას, სულიერ სამყაროს და არა „ხორციხ ქვეყანას“.

ცხოვრების ავ-კარგის, ადამიანის დანიშნულების შემცნობი, ცის საიდუმლოებათა წვდომასაც ესწრაფვოდა.

ხედავდა ორეულებს, მიღმიურ სამყაროს, სხვათაგან უხილავს. რუსთაველის სიმაღლიდან ზომავდა პოეზიის მისიას, ითვალისწინებდა და ითავისებდა წინაპარ სიტყვის ოსტატთა გამოცდილებას, მაგრამ თვითონ ყოველთვის საკუთარი გზით მავალი შემოქმედი იყო.

ბეჟან ხარაიშვილი განსაკუთრებული ყურადღებით და სიყვარულით ეკიდებოდა მთას — თუშეთს, ხევსურეთს, ფშავს, სვანეთს.

გამოარჩევდა ვაჟა ფშაველას, მთის გენიოსივით თვითონაც სულის, სულიერების, ზნეობის აპოლოგეტი იყო და არა პრაგმატული, მინიური იტერესების.

ვაჟასავით აიდეალებდა მთას, მთის ხალხთა რაინდულ

ბუნებას, ტკიოდა დაცარიელების გზაზე მდგარი სამოთხე, ვაჟასავით უმღეროდა არაგვს, ერის სიმბოლოდ ესახებოდა მუხა, ხმელი ნიფელი, ხარი, ვაჟასავით ებრძოდა ნარ-ეკლების მომრავლებას, ვაჟასავით მალღებოდა ცაში, ელტვოდა „სიყვარულის სამეფოს“, ვაჟასავით ერთგულებდა „კაი ყმის“ იდეალს.

პოეტის მიმართება ვაჟა ფშაველასთან იყო არა ეპიგონის, შეგირდის დამოკიდებულება დიდოსტატთან, არამედ დაღვინებული, თავისი ხმისა და ხელწერის შემოქმედის გულწრფელი მოწინება დიდი მანესტროსადმი.

ბეჟან ხარაიშვილი მომადლებული იყო ნათელხილვისა და ნათელსმენის ფენომენით. მას ხელწინფებოდა პლანეტის საინფორმაციო ველზე გასვლა და წარსულის, ანმეოს ობიექტური შეფასების მიხედვით, მომავლის მოვლენების უტყუარი განჭვრეტა.

პოეტმა იწინასწარმეტყველა მომავლის კატაკლიზმები, მეოცე საუკუნის 90-იანი წლების სამოქალაქო ომი, ჩვენი მეზობელი ჩრდილოეთის იმპერიული მონსტრის მუხანათობა და ტერიტორიების დაკარგვა, წყალდიდობები ქვეყნის რეგიონებში, საკუთარი ნაადრევი აღსასრული. მისი ეჭვი მომავალ წარღვნაზე ეფუძნებოდა ადამიანთა უზნეობას, მორალური კატეგორიების უგულებელყოფას, ბუნების, სამყაროსადმი მტაცებლური ინსტიქტებით მიდგომას. ეს იყო საზოგადოების ძალზე გონივრული გაფრთხილება.

საგულისხმოა დიდი სათქმელით დატვირთული ბეჟან ხარაიშვილის სახისმეტყველება. პოეტმა ქარის, თოვლის, ნისლის, ხარის, მგლის, დევის, ბალის, მთის, მუხის, ნიფლის, მიმინოს, არწივის სახეთა გამოყენებით შექმნა განუმეორებელი, ქვეყნის პრობლემებზე მიმანიშნებელი სიმბოლოები, მეტაფორები, შეგონებები..

„ეს ცხოვრება ბაგირია, ხან დავძლიე, ხან დამძალა“, ასკვნიდა პოეტი, რომელიც მხოლოდ მოვლენათა ზედაპირს კი არა, მის გულისყურს ხედავდა: „ნეტავ არ მეგრძნო ვარდის სუნი და ვარდს შიგნით შმორის“.

საგულისხმო ქვეტექსტების შემცველი პოეტური შე-

კითხვებია: „რა ხელმა უნდა აიღოს ნეტავ, რომ ვერ დასძალავს ისეთი გუნდა?“ „გათათრებული ქართველის სისხლზე ხომ არ ამოდიხარ, ძახველო?“ „ ამდენი ღვთის გლახა და ჭრელსისხლიანი ვინ გააქართველა, რამ გაადიდებულა?“

ბეჟან ხარაიშვილის შემოქმედებაში გვხვდება თავისებური, განსხვავებული ხილვები ბუნებისა: „ხევსურეთს ხმლისებრი იელვა არაგვმა და მთების უბეს შეასხიპა რუხი ნისლევი“, „თოვს და მდინარის გაყინულ ენას შავი კბილებით იჭერენ ქვები“, „თეთრი ძაფებით მოგართმევს ჩემს სულს ზამთარი - ჩემი თეთრი თოლია“, „და ცის ნაჟურით გამომთვრალი ბებერი მუხები მთელ ღამეს ბარბაცებდნენ დაკოჟრილ ფესვებზე“, „მთები ჩანჩქერის სუფთა სარკეში თმებს ისწორებდნენ, როგორც ქალწულნი“, „ოცდამეერთედ გამოჭალდა ეზოს ტყემალი“, „ბალახები ჟანგისფერი სევდით ხუნდებიან“, „მტკვარი გველივით შეცურდა ჭადრებში და შეათამაშა მკერდზე ნატვრისთვალი – თბილისი“, „თოვლით აევსო გული ნასახლარს“, „ბუხარი ცხვირში დუმილს იხრჩოლებს“, „მთვარე ზვინების თეთრი ბოხობით წყალში იხრჩობა“, „ნისლებს ეძინა რწვევითა, ზოგ ზურგით ჩამავიტანე, ზოგ ჩამამყავდა თრევითა“, „არა ვარ მარტო, მთრთოლვარე ხელებს შუბლზე მისვამენ ჩუმად ვერხვები“, „სიმინდებში მთვარის ჩანამგალება“, „ფოთლის ცრემლში ტყის ლოცვათა ციმციმი“, „ცვრიან მთაზე ცხვარის გადათოვლება“, „მიყვარს ხოლმე ხევსურული ჩოხისებრ გაშლილ ცაზე გადანიწკვლა ვარსკვლავთა“, „შენ, ფშავ-ხევსურთა გიჟო ქალწულო, ო, როგორ გშვენის მტკვართან ნაწლობა“, „იმ ჭადრის ხეს ვექართულები, ფესვი ხელახლა რომ გაუდგამს მტკვრის ნაპირებზე“, „დავრჩით ხელგანვდილნი მთის მწვერვალზე, დავრჩით ასაფრენი არწივები“.

პოეტს გამახვილებული მზერა ჰქონდა, ამიტომაც ხშირად არის მის ლექსებში აქცენტირებული თვალი, ჭარბობს ხედვითი სახეები: „ზეცა თვალებში ჩაყორნისფერდა“, „დაჰქრის ბორანი მაგ თვალთა ზღვაში“, „შენი ღიმილის ბროლის ბილიკებს რომელი თოვლი დათოვს და ნაშლის“, „თბილისი თვალს ხუჭავს, მტკვარს გულში იხანჯლავს“, „მის თვალებს ჩაჰყოლიათ ცეცხლობა“, „და საქართველოს სისხლიანი, ავი

ნარსული წვეთ-წვეთ თანდათან გამოჟონავს ჩემს თვალებიდან“, „ჩუმჩუმად მისვდევდი მაგ თვალთა მიმინოს“, „თვალთა საჭრეთლით ამომჭრა გულზე შენი სახელის ცოცხალი ასოები“, „ქარმა თვალთა მიმინო კვლავ შენს სახლისკენ გადმოაფეთა“, „თეთრი ტყეებით მსურს შემოფრინდე შენი თვალების ლურჯ სიამეში“.

ასევე პოეტს მომადლებული ჰქონდა განსაკუთრებული სმენა, ესმოდა ბუნების, სამყაროს ენა, უცხო ხმები, მუსიკალურად აღიქვამდა გარემოს: „და მიჭიხვინებს ჯოხის ცხენი გარდასულ დროთა, ტირიფის ტოტი უკრავს ტყემლების ლურჯ სიმფონიას შეშლილ მორევის ლურჯ ფირფიტაზე, ყაზბეგის ასულო, - მყინვარო! შენი გულის კენტი სიმღერა ჩემთან ჩამოჰქონდა ცივ წყაროს, თითქოს ხმალით, დარდებს ჰკვეთდა სალამური, რტომან შინდებისმან იყვავილა და მზე ჩანჩქერების თარზე დნება, ყელშენათეთრი სუნთქავენ მთები, ტკბილ ნარნარი აღმაფრენით მთასაც ცრემლი მოსდიოდა, უხმო ზართა ენებს ლოკავს ნიავექარი...“

შეუძლებელია უკეთესად გადმოიცეს ბუნების მკურნავი ძალა: „ნამოდი ჩვენთან — ღია ფანჯრიდან ჭადრის ფოთლებმა ჩურჩულით მითხრეს, ჩვენ ჩვენნაირი ვიცით ნამლობა, ბახუსს გაუვა როცა თაფლობა“ ან: არა ვარ მარტო, მთრთოლვარე ხელებს შუბლზე მისვამდნენ ჩუმად ვერხვები“...

ბეჟან ხარაიშვილის ლექსში წინა პლანზეა სული, სულიერება, გული, მყინვარის გული, საქართველოს გამობრუნელი გული, გულის ძარღვები მამულის სუნთქვას იწერენ, პოეტის თქმით „ყველაზე დიდი სასაფლაოა გული“.

ნისლის და დევის სახეთა გამოყენებით გვამცნო პოეტმა საკუთარი აღსასრულის წინათგრძნობა: „დინჯად ალოკეს ძირულას ტალღები რუხმა კამეჩებმა ნისლებმა და ორ მთასშუა, როგორც ნაცნობ დევის ხახაში ინამცოხრებენ ჩემს სიჭაბუკეს, ჩაკარგულს კენტი ბილიკივით ცვრიან ბალახში“. („დინჯად ალოკეს“).

პოეტი ხედავდა სულს, ხედავდა ორეულებს, მისთვის უცხო არ იყო სულის განთავისუფლება სხეულისგან და სულის ხელახალი დაბრუნება ხორცში ასე დააფიქსირა: „შე-

ტორტმანდება უცბად მხარმარცხნივ ჰაერი მძიმე, ოდნავ ნოტიო და ლოკოკინას ინსტიქტის გეშით საკუთარ გვამში ზღაზვნით შევდივარ“ („აღარ დალიო“).

პოეტის ჯადოსნურ ხილვებში დიდი რუსთაველის სახეც გაკრთებოდა, რომელმაც სიზმარში კალამი უბოძა („უსახელო მკვდრები“), ხოლო ჩვენს ისტორიოგრაფიაში და პოეზიაში სამების მეოთხე ნევრად გამოცხადებული თამარ მეფე ისე ემშობლიურებოდა, რომ წერს: „თითქოს ქოჩორზე გადამისვა ხელი თამარმა. დღეს შემიძლია დავიჭექო მტკვართან მეხივით, ბებერ მდინარეს დავადევნო სიტყვა თამამად... ფიქრო გამიძეხ, - სადაც მიცდის მწვერვალი შორი!“ („რუსთავი“).

წიგნში „ხვედრი პოეტთა“ ყურადღებას იქცევს ნეოლოგიზმები: ჩაყორნისფერდა, ატყემლისფერებენ, იხანჯლავს, მონამგლური, ჩანამგალეზა, გამოჭაღდა, გადმოაფეთა, მტრედისფერობს, იფურცლავ, დავიმაისებ, მაისობა, გარდაქნევა, ფერიფერობს, გაადიდებულა, ინამცოხრებენ, გადაწინკვლა, გადათოვლება, გადმოაფეთა, ცეცხლობა, ვექართულები.

გვხვდება როგორც ასონანსური (უშლის-გულში, გაშალა-ხაშლამა, თოლია გამოჰყოლია, მოზვერო-ოხერო, დაგწყევლოს-ძახველო, ნატრობენ-დაგეპატრონონ, მოგიტანა-ჭორიკანა), ისე კონსონანსური რითმები (ქართველი-სათოფედ, მარტყოფი-მარტო ყოფნას, იხრჩოლებს-იხრჩობა, ივარცხნა-სიცოცხლე, ჩამოლექავს-გაგიქექავს).

პოეტი მიმართავს 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 14, 15 მარცვლიან საზომებს, ამასთან ერთმანეთის გვერდით განთავსებულია განსხვავებული საზომები, რაც რიტმის მრავალფეროვნების საწინდარია.

შეიძლება უყოყმანოდ დავასკვნათ, რომ ბეჟან ხარაიშვილი შემოქმედებითად აგრძელებს მრავალსაუკუნოვანი ქართული ლიტერატურის ტრადიციებს, რაც რწმენის, ეროვნულობის, რელიგიურ-ფილოსოფიური პრობლემების ახლებური, მაღალმხატვრული სახეებით გაცხადებაში ვლინდება.

LUARA SORDIA

BEDSCHJAN CHARAISCHWILI- SPERBER GEORGISCHER DICHTUNG/POESIE

RESÜME

Charaischwili Bedschjan hatte ein tragisches Schicksal. Er ist nur 20. Jahre. alt geworden, aber dank seiner aussergewöhnlichen Fähigkeit ist er in die Ewigkeit eingegangen,

Die Mission des Dichters, des literarischen Wortes urteilte er aus der Sicht heraus.von den grossen Dichtern Schota Rustaweli, Ilja Tschawtschawadse, Akaki Zereteli, Wadschja Pschawela. Galaktion und Terenti Graneli.

Er war sich mit der Bibel, der Mythologie, der Traditionen georgischer oder ausländischer klassischen Poesie gut vertraut. Die ewige göttische Weisheit und seine Anhimmelei zur Heimat waren ihm zu nah.

Seine Tätigkeit hielt er für die höchste Mysterie. Er suchte nach der ewigen Wahrhaftigkeit und hatte sie gefunden. Dafür hatte er Blut, Opfer und Abhauen des Armes lassen müssen. Seiner Meinung nach sollte der Menschenwert nicht nur durch die Langlebigkeit, sondern auch durch die Reiternatur, durch das von ihm erfundene geistige Phänomen gemessen werden.

Charaischwili Bedschjan lebte in der atheistisch-sowjetischen Epoche, als unsere Heimat durch das Entnehmen der Staashochheit zum Prowinz der russischen Imperie wurde und sie unter dem nationalen Joch stand.

Der Dichter war nach seinen Ansichten Dissident, Gleichsinnige von Merab Kostawa und Gamsachurdia Zwiad, der sich als Schöpfer nicht nur neben dem Strom, sondern auch gegen den Wind bewegte. Er könnte die Geschehenisse objektiv einschätzen und ganz klar vorsehen, dass die Staatsoberhäupter die Prozesse im Lande durch falsche Richtung, Sklaverei, Ausrottung, Verneinung der Traditionen der Nachkomme, durch Ignorierung der nationalen Triade-“Sprache, Heimat, Religion führten. Er allarmierte, damit die Nation zu den ewigen Wertigkeiten zurückkerte und die

zukünftige Orientierungen suchte. Sein Hauptzweck war die Heimat zu retten und ihr kostenlos zu dienen.

Charaischwili Bedshjan fühlte sich "das Rytmus, die Pulsation der Nation, das"Aderschlagen. Er sah auch das "schwerverwundete Herz, das Elend des Landes, hörte das Herzensinglelied des Gletschers-Mkinwari. Das alles hatte ihm die Möglichkeit gegeben neben den klassischen, patriotischen Meisterwerken seine solch höchstidielle und originelle Arbeiten zu stellen, wie : "Meine Heimat, "Der taubfarbige Heimat", "Kura schlängelt sich zwischen den Platanen," "Das goldene Vliess ist schon früh gestohlen, "Frühling", Chewsureti", "Rustawi."

Die georgische Psychologie des nationalen Schmerzens wird in folgenden Gedichten ausgedrückt werden;"Georgien ist anders geworden", "Nähere dich zu mir", "Ich lade alle zu mir ein", "Den Bächen wurde es im Gebirge kalt", "Traum", "Aussage des **Phäreidaner**", Die Suche nach den Grün den der Leerung /des Verlassens der Gebirgzonen und nach der Entlarung ist in folgenden Dichtungen gegeben""Aus der Kluft Chdi', Chatobaschi"

Die Hoffnung auf die Rettung der Heimat wird ganz originell im Gedicht "Frühling"ausgedrückt werden, wo diese Hauptidee des Dichters mit den auf dem Heimatweg stehenden Reihenbüumen verbunden sind. Die Bäume leuchten unterwegs in der Art der grünen Ampel, das bedeutet-ich soll gehen. da vorne ist meine Heimat".

Die Kriege und auch die Bereitschaft waren immer die Existenzgarantien unseres Landes, Diesen Gedanke hatte Charaischwili Bedshjan in der Art der schwarz gepunkteten Möhnen durchgedacht, am Ende des Gedichtes auf die "Gedankenpunkte im Leben akzeptiert und damit hoffnungsvoll auf das ewige Problem des Seins und Nichtseins Georgiens geantwortet." Die schwarz gefärbte Punkte an den Blättern der roten und dünnen Möhnen sind die im Blut des georgischen Mannes durch den Kugel eingesetzte Gedankenpunkte seines Lebens", ("An den roten und dünnen Blättern der Möhnen")

Die fehlerlose Vorhersage der zukünftigen Naturkatastrophen in der Heimat ist im Gedicht: " Den Bächen wurde es im Gebirge kalt"gegeben. Als Zeichen der grossen nationalen Gefahr sah der Poet die durch das "weisse Wind" gebrachte "Schneebriffe"des

nördlichen, schneeigen, eisigen Reiches, die der Dichter mit einer besonderen Intuition genau auslesen und die Falle der, als Nächste angesehene/ verkündete "Fremde Bediener" entlarven könnte, als er uns darüber mitteilte, wie die blutdürstigen Wölfe auf unsere "Ochsen" warteten. Der Aufruf des Dichters zur Vorsicht, zur vernünftigen Politik blieb für die Schicksalschmieden unseres Staates ausser Acht.

In den Gedichten: (Ich lade alle ein". Nähere dich zu mir") zeigte er das nationale Phänomen und seine Gastfreundlichkeit, Toleranz, Humanismus. Den als Herrscher des paradiesähnlichen Landes aufgetauchten unwürdigen Menschen könnte er Gleichgültig- und Vergesslichkeit, Verzicht auf die Rolle des Besitzers , Fremdenverbleib, ihr Freibewegen, Eroberung unserer Erde nicht vergeben ("Bei mir zu Hause hockst du wie Besitzer") Die zuverlässig aufgetauchte, von der Zeit abhängige Menschen mit dem sklaverischen Geist könnten die Komplizität der Probleme nicht verstehen oder sie absichtlich vermeiden.

Er sah gut die Gefahr der nationalen Ausrottung, des Verfalls ,auch die Gefahr der Vergiftung der Jugendlichen durch das Rauschgift und könnte den Verwirrter auf einen richtigen/wahren Weg hinweisen.

Der Dichter weinte sich die Augen über unsere Minderzahl, verlorene Territorien, durch die Türkei eroberte Tao-Klardschjeti aus.. Er verurteilte Neid und Feindseligkeit dieser Georgoer, die den nationalen Held, mutagen Reiter, Giorgi Saakadse, der der Heimat seinen Sohn opferte, entsprechend einschätzen und seinen Verdienst nicht hatten verstehen können. Durch den Verrat der Verleumder war Saakadse, als selbstloser Diener seiner Heimat gezwungen, anfangs nach Prüssen und dann in die Türkei zu fliehen, was auf die Halbierung der nationalen Kraft, ihrer nationalen Energie deutete. ("Nicht für das Geld")

Die Gedichte von Charaischwili sind in die Chrestomatie einzutragen. Sie könnten neben den Meisterwerken der georgischen Klassiker gestellt werden, die durch die Eifer des wahren Sohnes die Pulsation des Staates prüften, die nach dem Bösen und Guten, dem Schicksal des Landes fragten und die zukunftswege suchten. Durch ihre nationale Ideologie sonderten sich besonders Ilja, Akaki, Wadschja, Galaktioni, Assatiani Lado, Matschawariani Muchran,

Nischnianidse Schota, Lebanidse Murman und Kalandadse Anna sonderten sich aus. Charaischwili Bedschjan hatte sich seine eigene Mission, die Mission der Nation und den Platz der georgischen Vernunft planetenweit auf der internationalen Arena besonders gut geeignet und annerkannt.

Die Probleme des Neides, der Eifersucht, des Vertrauens, des Bedauers werden im Schaffen des philosophisch aufgelegten /gesinnten Dichter didaktisch beleuchtet. Unter diesem Leben verstand er den Kampf zwischen der Gütigkeit und dem Bösen.

Die Pflicht der Menschen war nach der Ansicht der religiösen, orthodoxen, christlichen Dichter zehn Gebote zu erfüllen, ihnen zu dienen, die Nächsten zu lieben und den Feinden zu vergeben, kein Vieh zu schlachten, das Blut der unschuldigen Schaffen nicht zu vergiessen.

Charaischwili Bedshjan glaubte an die Unsterblichkeit der Seele. Er idealisierte den heiligen Geist, die Seeligkeit, die geistige Welt und kaum die /“Welt des Fleisches”/

Als Erkennen des Schlechten und Gutes des Lebens, der Menschenpflicht strebte er sich auch zum Erschliessen der Heimatsgeheimnisses,

Er war in der Lage die Doppelgänger und jene Seite der Welt zu sehen, was von den anderen völlig unsichtbar war. In der Höhe von Rustaweli mass er die Mission der Poesie, berücksichtigte die Erfahrung der Wortmeister unserer Vorfahre/. Selbst er aber gehörte zu dem Schöpfer, der immer nur seinen Weg ging.

Seine besondere Aufmerksamkeit und die Liebe schenkte Charaischwili Bedschjan auf die Bergzonen-Thuscheti, Chewsureti, Pschawi, Swaneti.

Von den anderen Schöpfern hatte er Pschawela besonders Wadschja auserwählt und ähnlich dem Berggenie war er auch Apologet des Geistes, der Seeligkeit und kein Verteidiger des pragmatischen und irdischen Interesse.

Er idealisierte den Berg, die Reiternatur der Bergvölker, wie Wadscha. Er konnte ohne Schmerzen aufs Paradies nicht sehen, dass auf dem Wege der Leerung stand. Wie Wadschja besang der Dichter auch den Fluss Aragwi. Er hielt die Eiche, die dürre. Buche, den Oxen für die Symbole der Nation. Wie Wadschja kämpfte er gegen die Vermehrung der Stachelsträucher/ Dörnersträucher. Er

erhöhte sich in den Himmel, wie Wadschja. strebte er sich zum "Reich der Liebe und blieb dem Ideal "des "jungen Helden/jungen Kerls" treu.

Der Dichter verhielt sich zum Pschawela, wie schon ein formierter Schöpfer, der seine Stimme und Handschrift, seinen aufrichtigen Respekt vor dem grössten Meister hatte und nicht, wie sich der Epigone, der Lehrling zu seinem Grossmeister verhielt.

Die Natur hatte Charaischwili Bedschjan mit dem Phänomen des Hellsehens und-Hörens ausgestattet. Er war im Stande, die Informationen weltweit zu sammeln, nach der objektiven Einschätzung der Vergangenheit und der Gegenwart, die zukünftigen Geschehenisse wahr vorzusehen.

Der Poet hatte die zukünftigen Naturkatastrophen, den Bürgerkrieg in den neunzig Jahren des zwanzigsten Jahrhunderts, Verrat/Treulosigkeit des imperialistischen Ungeheuers unseres nördlichen Nachbars, das Verloren der Territorien, die Hochwasser in den Staatsregionen, seinen frühzeitigen Tod prophezeit. Sein Verdacht auf die erwarteten Naturkatastrophe gründete sich auf die Unsicherheit der Menschen, die Vernachlässigung der moralischen Kategorien, auf die räuberischen Instinkten im Verhalten zur Natur und zur Welt. Das war seine sehr vernünftige Warnung der Gesellschaft davor.

Ernennenswert ist die zu viel umfassende Gesichtssprache von Charaischwili Bedschjan. Der Poet hatte in der Art des Winters, der Schnee, des Nebels, der Oxen, des Wolfes, des Ungeheuers, des Gartens, des Berges, der Eiche, der Buche, des Sperbers und des Adlers die auf die Probleme des Landes anzeigende Symbole, Metaphers und Belehrungen geschaffen.

"Dieses Leben ist das Seil, bald habe ich es , bald hat sie mich beweltigt, überwieg", schloss der Dichter Rückschlüsse, der die Obefläche bis auf die Tiefste sehen könnte."Wenn ich die Rosenduft und innerhalb der Rose ein abscheuliches, widerliches Geruch nicht gespürt hätte."

Unter den poetischen Fragen ist etwas umfassendes und Wichtiges zu vermuten:"Wer nimmt doch sochen Klumpen in der Hand, damit er ihn nicht beweltigt? " 'Moosbeere! wächst du nicht aufs Blut der weishaarigen Georgier auf?" Wie wurden so viele armseelige/dürftige und buntblutige Menschen Georgier geworden?

Wer hatte sie vergeorgischt? Wodurch sind sie so vortrefflich, gross geworden?

Im Schaffen von Charaischwili Bedschjan sehen wir eigenartige, abwechslungsreiche Naturbeschreibungen:” In Chewsureti hat Aragwi wie ein Schwert geblitzt und Bergfluss mit den grauen Nebeln bespritzt””Es schneit und die Steinen halten die zugefrorene Zunge des Flusses mit den schwarzen Zähnen an”, “Der Winter wird Dir meine Seele durch weissen Faden überreichen-meine weisse Möwe”” Und die mit der Himmelstropfen betrunkene alte Eichen schwankten die ganze Nacht auf die Wurzeln”, “Die Berge ,wie die jungen Frauen , kämmen sich die Haare vor dem sauberen Spiegel des Wasserfalls”, ”Einundzwanzigstmal ist die Pflaume aufgeblüht”. “Die Kräuter werden durch rostfarbigen Traurigkeit verbleicht werden”, “Mtkwari schlängelte sich zwischen den Platanen und hatte auf seine Brust –Tbilissi als Edelstein behandelt, mit ihm gespielt, “ “Herz des **Resthauses** ist voll von Schnee,””Offen verbirgt das Schweigen”, “Der Mond, mit dem weissen Hut aus Heu, erstrickt sich im Wasser”, Die Nebel sind durch Wiegen eingeschlaffen, einige habe ich mit meinem Rücken getragen, die Anderen aber schleppend”, “. “Ich bin nicht allein, die Eichen streicheln mich mit ihren zitternden Händen auf die Stirn”, Der Mond geht zwischen den Meisen hinein”, Das Glänzen des Waldgebetts in Laubtränen”, “Zwrian Mtaze Zchwaris gadatowleba”, ‘Ich mag, wenn die Sternen am weit gezogenen Himmel, wie eine chewsurische Tracht Tschocha , glänzen” , “ O , Fräulein aus Pschaw-Chewsureti, wie schön siehst du am Ufer des Mtkwari aus”, “Ich spreche mit der Platane georgisch an, die ihre Wurzeln am Ufer des Flusses Mtkwari wieder geschlagen hat,” “Wir, Adler, die fliegen sollen, sind auf dem Berggipfel mit emporgehobenen Händen geblieben”.

Die Natur hatte den Dichter mit einem herrlichen, besonderen Gehör ausgestattet. Er hatte ein gutes Verstdnis von der Natur, der Sprache der Welt, von den fremden Stimmen. Die Welt könnte er auch musikalisch anerkennen.”Holzernes Pferd erinnert mich an die vergangene Zeit”, der Weidenzweig spielt die dunkelblaue Pflaumensymphonie auf der dunkelblauen Platte der wütenden Untiefe, Kasbegis Tochter-Gletscher Mtkwari! Kalter Bach brachte mir dein alleines Herzenslied, als ob die Rohrpfefe mit dem Schwert

die Betrübtheit bekämpfte. Die Zweige der Kornelkirschen sind aufgeblüht, die Sonne schmilzt sich über den Wasserfall, weissbeschnidete Berge atmen, die Berge weinen vor Begeisterung, leichter Wind leckt die Zungen der stimmlosen Glocken.

Es ist unmöglich die heilende Kraft der Natur besser darzustellen:” Komm zu uns-die Platanenblätter haben mir durch offene Fenster flüsternd gesagt, wir können dich nach dem Katzenjammer, nach dem Rausch auf unsere Art behandeln’, oder :” Ich bin nicht allein, mit ihren zitternden Händen streichelten mich die Espen leise auf die Stirn/

In der Vordergrund der Poesie von Charaischwili Bedschjan steht die Seele, die Seeligkeit, das Herz, das Herz des Gletschers und die tiefste Löcher, Schmerzen Georgiens”. Die Adern des Herzens schreiben das Atem der Heimat hinein”, der Dichter sagte dazu, dass das Herz der größte Friedhof sei”

In der Gestalt des Nebels und des Ungeheuers teilte er uns über das Vorgefühl seines eigenen Todes mit:” Die grünen Oxen, die Nebel haben die Dsirulas Wellen vorsichtig geleckt und meine Jugend verschwindet sich in der Rache des bekannten Ungeheurs, als das Pfad zwischen den Bergen im taubedeckten Grass verlorengeht.”

Der Dichter könnte die Seele, die Doppelgänger klar hellsehen. Die Seelenwanderung, wie sich die Seele von dem Leib trennt, war ihm nicht fremd. Er hatte die Rückkehr der Seele ins Fleisch, Körper folgenderweise übergeben:”Die Druckluft wird sich plötzlich links von dem Schulter stehenbleiben, ich trette kaum feucht und mit dem Instinkt der Schnecke enthaltsam wieder in den eigenen Körper ein”.

In den zauberhaften Hellsehen des Dichters tauchten ab und zu die Gesichter von grossen Schota Rustaweli und auch die in unserer Histographie, in der Poesie als viertes Mitglied aller guter Dinge verkündete Königin Tamari auf. Schota Rustaweli hatte dem Poet **die Feder** überreicht (“Namensloser Tod”) Königin Tamari liebkostete ihn folgenderweise:” Mir war es so , als ob Tamari mir auf den Scheitel gestreichelt hätte. Heute kann ich am Flussufer Mtkwari laut, wie möglich, wie es ein Blitz aus heiterem Himmel donnert, schreien und dem alten Fluss ein mutiges Wort sagen: “Mein Nachdenken -vorwärts! dorthin, wo auf mich der weite Gipfel wartet.

Im Buch unter dem Tittel “Das Schicksal der Dichter” soll man die Aufmerksamkeit auf die Neologismen richten: “tschakornisperda,

atkemlisphereben, ixandschjlaws, monamgluri, tschanamgaleba, gamotschagda, gadmoapheta, mtredispherobs, iphurzlav, davimaiseb, maisoba, gardaqnewa, pheripherobs, gaadidebula, inamzochreben, gadazinkwla, gadathowleba, gadmoapheta, zezxloba, weqartulebi,

Hier gibt es sowohl asonantische /uschlis-gulschi, gaschalachaschlama, tholia-gamochkolia ,mozwero-ochero, dagzkewlismdsachweli, natroben-dagepatronon, mogitana-tschorikana) als auch konsonantische Rythmen(qartweli-sathophed, martkophi-marto kopnas, ichtscholebs-ichtschoba, iwarzchna-sizozxle, tschamoleqaws-gagikekaws)..

Der Dichter wendet sich an 5,6, 7, 8, 9,10, 11, 12, 14, 15-silbigen Mâsse zu, ausserdem sind nebeneinander auch unterschiedliche Mâsse gesetzt, die ein Vorwand für die Vielseitigkeit des Rythmus sind.

Man kann zuletzt ohne Zögern sagen, dass Charaischwili Bedschjan die Traditionen der hunderjährigen georgischen Literatur schöpferisch fortsetzte, was sich beim Ausdruck des Glaubens, der nationalen, religiösen-philosophischen Problemen durch die Verkündigung der neueren literarischen Gestalten gezeigt werden.

გამომცემლობა „უნივერსალი“

თბილისი, 0179, ი. ჯავახიშვილის ბაზ. 19, ☎: 2 22 36 09, 5(99) 17 22 30
E-mail: universal@internet.ge; universal505@ymail.com